

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI

FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA
FELELŐS SZERKESZTŐ WANKO VILMOS. XXIII.
ÉVFOLYAM. 1913. ÉVI DECEMBER HÓ. 12. SZÁM

1914

A GRAFIKAI SZEMLÉ
SZERKESZTŐSÉGE ÉS KIADÓHIVATALA
BOLDOG UJÉVET KIVÁN OLVASÓINAK,
ELŐFIZETŐINEK ÉS HIRDETŐINEK

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA. A MAGYARORSZÁGI KÖNYVNYOMDÁSOK ÉS ROKONSZAKMABELIEK SZAKKÖRÉNEK KÖZLÖNYE

Lapunk jelen számának hosszabb közleményei: Pollák Rudolf: Nagy munka küszöbén. — Schwartz Ármin: Árjegyzékből. — Uzsaly István, Győr: A győri kiállítás és szakelőadás. — Laupál Antal, Gyoma: Domboru nyomtatás tégelyes sajtón (1 ábrával). — Kórinék F. József, Wien: Amerikai reklámokról (III. és befejező közlemény, 3 melléklettel, 6 példával). — K. Z.: Elégedetlen szerzők. — A gépszedés köréből (H.: A gyorszedőgép. — h.: Önműködő ólomszabályozó. — h.: A Linotype új instrukciós könyve.) — Lengyel Sándor, Kolozsvár: Az individualizmus és a művészi folthatás (9 melléklettel, 27 példával). — Gondos Ignác: Miegymás a klisékről (1 ábrával). — Spectator: Egységes alak. — Szöveg megoldási pályázatunk eredményéhez (2 melléklettel, 11 példával). — Néhány szó egy plakátpályázat eredményéhez (2 melléklettel, 12 példával). — A könyvnyomtató munkaköréből (R-r.: Nehezen száradó és a papíron tapadó festékekről. — Tízparancsolat a tégelynyomón dolgozóknak. — Üveg megdolgozása nyomdai átnyomás felvételére. — G.: Levélboríték és postabélyegző. — ht.: Verzálisok alkalmazása. — R.: Másolófestékekkel való nyomtatásról. — Gv.: Önműködő ki- és berakókészülékkel bíró tégelynyomósajtó.)

NAGY MUNKA KÜSZÖBÉN

A világegyetem letiport embermillióinak kemény koponyáiban évezredek óta izzik, sistereg a felszabadulás acélos gondolata. Sohasem szünő, nagy akarások, fáradhatatlanul meg-megújuló felkészülések bontogatják szárnyaikat, hogy élvezessék a nagy szolgatábor az ígért földjére. És ha itt-ott megtorpan a sereg egy-egy eleje gördülő akadály előtt, örömteljes küzködéssel lödítja odébb a nagy koloncot, hogy szabad utat törjön magának. Ez a sereg áhitatos bizodalommal reménykedik megálmódott álmainak valóráváltásában...

Az elszenvedett keserűségek, a titokban elhullatott fájdalomkönyvek tengeréből végre is kicsapott az elégedetlenség hulláma, hogy tajtékzó haragjában pozdorjává zuzza a szolgaság fekete szikláját.

Es ha nyitott szemmel nézünk végig sivár jelenünkön, megállapíthatjuk, hogy ez a szolgaság fekete sziklája nem egyéb, mint a saját tudatlanságunk. Onmagunkban rejtjük tehát a felszabadulásunk akadályát.

A mai kulturnemzetek históriája mindmegannyi példával igazolja, hogy a népek nagy felszabadulási harcát a tudás vértete segítette diadalra. Sőt, hogy továbbmenjünk: maga a tudás forradalmasít és ösztönöz minden rabság elleni harcra.

Csak a bibliás vaksággal megvert halandó tudja némán tűrni elnyomói ostorcsapásait. A nyíltszemű és tisztafejű proletár minden ellene irányuló cselekedet ellen haragos lázadásba tör ki.

Ezért tapasztaljuk a világtörténelem során, hogy az elnyomók — hatalmuk megtarthatása érdekében — tudatos butitással tartották féken a leigázottakat.

Ugyan hány nagy elmének kellett keserű üldözést, sőt mártirhalált halni, mert közkinccsé akarta tenni a tudást? Egy Galileit kivégeztek, mert dacosan kimondta, hogy: Eppur si muove! (És mégis mozog a Föld! — Tudnillik a Nap körül és nem megfordítva.) Ebben a tantételben látták veszélyeztetve az általuk hirdetett dualisztikus világfelfogást, mely alapját képezi az „isteni” társadalomnak.

De hol van még az a sokezer mártír, akik vérükkel fizettek a népek felvilágosításáért? Mind-mind elporladtak már, csupán emléküek él.

Amde azt valljuk, hogy vérből csirázik a szabadság rózsája. És mintha ennek ma már bizonyosságát is látnók. A tanítást, a felvilágosítást már szabadabban lehet folytatni, mint ezelőtt. Üldözés ugyan ma is kijut érte, de azért korántsem oly mértékben, mint régen.

Es ha eddig a felismerésig eljutottunk, tekintsünk széjjel a mi szűkebb társadalmunkon; itt is megtaláljuk miniatűr alakban ugyanazokat a szimptomákat, akárcsak a nagy nemzetek történelmében. Itt is azt tapasztaljuk, hogy a szaktudás talapatára épül a boldogulás sziklavára. Nálunk is szaktudás edzi az önérzetünket, acélosítja a gerincünket és közelebb visz kitűzött céljainkhoz. A magunk soraiiban is tapasztaljuk, hogy akik nélkülözik a szakmai tudást, azok kevésbé önérzetesek, legtöbbször gyávák, mert érzik, hogy jobblétüket előmozdítani célzó követeléseiknek nem tudnak súlyt kölcsönözni szaktudásuk erejével. Érzik, hogy ily módon kárbavesztett fáradság minden erőlködésük. Pedig a megélhetéshez mindnyájunknak jogunk van... Ez igaz. De igaz az is, hogy a „megélhetés” igen sokféle. Es vajjon nem törekszik-e minden kultúremler a lehető legjobb megélhetésre?

Hiszen azt nem kívánhatja egyik ember a másiktól, hogy ossza meg vele a jobb falatját is, ha azért a jobb falatért olyan tudásért való küzdelmet kellett folytatnia, amely küzdelemből a másik hanyagságból nem vette ki a részét.

Gazdasági szervezetünk egyik sarkalatos törekvése, hogy minden tagja a szaktudás teljes vértettségével indulhasson küzdelembe, mert ez a tény rendkívüli arányban befolyásolja az elérhető eredményeket.

De nemcsak nálunk, hanem a művelt világ minden demokratikus gazdasági szervezetében megnyilatkozik ez a logikus törekvés. Mert igen mélyen-

fekvő gazdasági okai vannak ennek a törekvésnek. Régen beigazolt tény, hogy minden szakmában önkéntelenül is bérleynyomók, vagy elért eredmények vesztélyeztetői lesznek a kevésbé vagy egyáltalán nem szakképzett munkások. Ezt főképpen bérharcoknál tapasztalhatjuk, mert itt tűnik ki, hogy kik a gyengék, a gyávák — kik buknak el a legkönnyebben.

Ezért tehát a modern gazdasági szervezetek nemcsak arra törekszenek, hogy tagjaikat általános tudás megszerzésében támogassák, hanem nagy súlyt helyeznek a szaktudás fejlesztésére is. A mi szervezetünkben ez a nemes feladat a Szakkörre hárul. El is végzi, azaz el is végezné ezt derekasan, ha...

És itt álljunk meg. Ez a hipotézis megérdemli, hogy a szemébe nézzünk. Azt jelenti ez a „ha”, hogy a mi fejlődött szervezeti életünkben eddig nem adtunk olyan helyet ennek a nagy kérdésnek, amilyent az valójában megérdemel. Ugy kezeltük *eleddig* a szakfejlesztés ügyét, mint egy kevésbé fontos dolgot. Csupán egyes emberek, kisebb csoportok tisztánlátásának köszönhető, hogy ez az *eddig* pislálkozó kicsiny láng teljesen ki nem aludt, ahelyett, hogy nagy lángra lobbant volna.

Tudatosan hangsúlyozzuk, hogy *eddig*, mert most végre fordulatot vesz ez a tespedés és új eredményekkel, szebb diadalokkal kecsegtet a jövő. Feleszméltek végre az összes illetékes tényezők, sürgősen korigální ki kívánják régebbi hibájukat, mulasztásukat. Az összes vezetőségek kézbe vették most a Szakkör ügyét. És megindul majd a lázas agitáció, a lankadatlan munka.

Ernyedetlen szorgalommal kiveszi majd a részét minden vezetőségi tag ebből a későbbben gyümölcsöző munkából.

Amde amiként mindenben, úgy ebben az akcióban is szüksége lesz a vezetőségnek a tagok támogatására. Itt is tegye meg mindenki a kötelességét. *A Szakkört oda kell fejleszteni, hogy az kebelében hordja az ország minden nyomdászát.* Azokat is, akik még *igényelik a tanítást*, azokat is, akik már kiöregedtek ebből, *de tartozásuk van a jövő nemzedékkel szemben és végül azokat is, akikre azért van szükség, hogy másokat tanítsanak.*

Annyi tagot kell minél előbb toborozni, hogy a Szakkört kötelezővé lehessen tenni. Ez azonban

csak akkor lehetséges, ha a szaktársak *tulnyomó részé* már önként is tagja.

Es ha ezek a sorok éppen ezeken a hasábokon látnak napvilágot, annak főoka, hogy az alábbiak főként a szakköri tagoknak szólnak.

Ennek a megindult nagyarányú akciónak óriási lökést adhatnának maguk a szakköri tagok. Azok, akik eddig is szívesen és önkéntesen támogatták a Szakkör intézményét. Ezeknek a tagoknak kell most talpra állani és a többi szervezetek mintájára, az agitációnak egy igen hatásos módjához nyulni.

Ez azt jelenti, hogy minden szakköri tag szerezzen a körnek újví ajándékot. *Mindenki szerezzen a beköszönő újév elején egy tagot a Szakkörnek.*

Ha ez sikerül, meg van oldva a szakoktatás kérdése is. Ezt pedig lelkes munkával és egy kis jóakarattal meg lehet valósítani. Minden szaktársnak rendelkezésére áll a komoly, tárgyilagos érvek gazdag tárháza. Ezeknek helyes formában való felhasználása még sohasem tévesztette el hatását sorainkban.

Ennek a tervnek a megvalósításánál segítségére lesz az agitáló szaktársaknak a szervezőbizottság is, amely állandó propagandát kíván csinálni ennek az eszmének.

Lehetetlennek tartjuk, hogy egy ilyen nemes intencióval átítatott akciónak ne legyen sikere. Akik sohasem irtóztunk a kulturától, a művészi izlés fejlesztésétől, a gazdasági harcainkban segítségünkre siető dolgoktól, mi most sem tagadhatjuk meg önmagunkat. Es amiként művész volt a mi iparunk bölcsőkorában, úgy azzá kell fejlesztenünk azt ismét, akkor is, amikor a géptechnika csodákkal határos alkotásaival gyáriparrá fejlesztette Gutenberg művészetét.

El még bennünk az ősiszakra és ha akarjuk, teremtő erőnk megnyithatja számunkra a művészet ösvényét, melyen eljuthatunk a boldogulás rózsakertjébe is.

Uj idők szele csókdossa arcunkat, uj eszmék hevítik szívünket, uj világ eljövételét várjuk, óhajtjuk. Miért hát továbbra is a tespedés? Uj élet pezseg körülöttünk, nem kapaszkodhatunk tehát az elmúlt korcs idők roskatag tengelyébe. Uj vizeken kell eveznünk, amely egy kisebb vidékre kergeti élet-sajkánkat.

Fáklyahordozói voltunk és vagyunk a népek kul-

Lapunk jelen számának rövidebb közleményei a következő főcímek alatt vannak közölve: A Szakkörből. — Pályázatok. — Beküldöttek. — Uj betűk, díszek. — Korrektúra. — Szakirodalom. — Papírszakma. — Feljegyzések. — Hívtalból. — Mellékletek.

A SZAKKÖRBŐL

Első háziestélyünk december 7-én minden tekintetben fényesen sikerült. Szaktársaink és vendégeik oly nagy számban voltak jelen, mint még soha, egyetlen nyomdászmulatságon sem. Talán még az egykori paraszibálokön a Vigadóban sem volt ily nagy közönség. A műsor is igen jó volt, Szakegyesületünk Ébredés-dalköre, különösen a női kar, nagyon szépen énekelt s minden dicséret mellán megilleti ambiciós karnagyukat: *dr. Ujj Józsefet*. A magánszámok is jól össze voltak válogatva. Kiténő hangulat uralkodott a műsört követő tánc folyamán is, úgy hogy megtergrel 5 órakor százával táncolták a teremben az utolsó csárdást. Anyagiilag elég jól sikerült ez az estély, amennyiben a

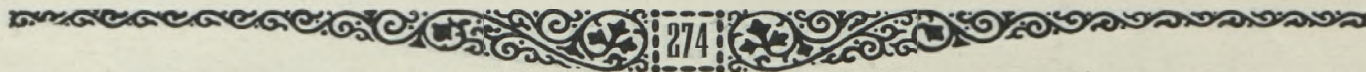
közel 550 — koronás kiadás, valamint a szakköri tagok részére kibocsátott 1150 ingyenes családjegy dacára deficitmentes, amire szintén nincs eddig példa. — Legközelebbi farsangi jelmezes táncestélyünk február 1-én lesz, ugyancsak az Építőmunkások Otthonában, katonazenével. Jelmez viselése nem kötelező. Tagjaink erre az estélyre is ingyenes családjegyget kapnak.

Körünk szaktanfolyamainak előadásai akadálytalanul folynak. Most levélpapírok tervezését tanítja Stefáni József szaktárs, a harmadik csoportban pedig ifj. Aigner szaktárs vezeti az étrendi lapok tervezését. A második csoport négy hallgatója különféle tervezeteket készit. A vázlatkészítési tanfolyamon készült tervezetek közül az e havi számban is bemutatunk egy-néhányat s a sorozatot a következő számokban is folytatjuk. A gépmeister tanfolyam előadásait különböző körülmények megzavarták s így Róna mérnök ur a december 4-én megtartott előadását is bizonytalan időre el kellett halasztanunk. A tanfolyam hallgatóinak száma ugylát-szik most már megállapodott a 25-30-nál: ennyi az állandó, kitartó hallgatók

száma s remélhető, hogy ennyi marad a tanév végéig.

A Grafikai Szemle résztvétele a leipzigí nemzetközi könyvüpari és grafikai kiállításon. Választmányunk a múlt havi ülésen elhatározta, hogy a jövő évben megtartandó leipzigí könyvüpari kiállításon a Grafikai Szemle összes évfolyamait kiállítja. A bekötött évfolyamokon kívül még két különböző lapszámot fogunk kiállítani és pedig a kiállítás ideje alatt megjelenő május-október havi füzeteket, amelyek havonként kicserélődnek s ezenkívül még egy füzetet, valószínűleg az április vagy május havi, melyet bővebb tartalommal tervezünk megjelentetni. Ez utóbbi egyes számok rá mákban fognak a látogatóknak rendelkezésére állani. Itt jegegyezük meg, hogy a szaktanfolyami munkák kiállításától el kellett tekintenünk, amennyiben Magyarországnak nem lesz önálló pavillonja, a közös pavillonokban pedig négyzetméterenként körülbelül 150 korona a bérjíd, tehát oly összeg, melyet körünk nem bírna el.

Lapunk bekötéai tábláját ezidén ifj. Aigner Antal szaktársunk tervezte. A szép

és Merkur-nyomdák állítottak ki ügyes és szép munkákat.

Délelőtt 11 órakor a győri nyomdászok alkalmi énekkara által előadott „Gutenberg-emlény” című kar élénklése után Uzszaly István, a Szakkör helyi csoportjának elnöke üdvözölte a megjelenteket, megnyitójában ismertette a Szakkör nélkülözhetetlen és hasznos voltát a szakmai oktatás terén és a kiállítást megnyitotta.

Ezután Wanko szaktárs tartotta meg szakelőadását „Hogyan kell a nyomtatványt megtervezni?” címen. Előadása keretében végigvezette a szaktársakat, miként kell a leghelyesebben eljárniok e kérdés megoldásánál, a kézirat átvételétől kezdve a teljesen kész munka létrehozásáig. Ugy szedő, mint gépmester szaktársaink sok üdvös és megszívlelni való dolgot hallhattak ezen előadás kapcsán. A tanulságos és könnyen megérthető modorban előadott értekezésért hosszas ünneplés jutott ki az előadó szaktársnak az összes jelenlevők részéről.

A kiállítás tüzetes megtekintésére került ezután a sor. Ugy a délelőtti, mint a délutáni órákban sok érdeklődő tekintette meg a kiállítást, akik közül ki kell emelnünk Wennesz Jenő, a város polgármesterének látogatását, aki szintén közvetlen érdeklődéssel szemlélte a bő kiállítási anyagot.

Délután 5 órakor zártuk le a kiállítást, mely után az esti órákban a központi küldött tiszteletére, kedélyes estélyre jöttek össze a szaktársak családjaikkal együtt az egyleti helyiségben. Az alkalmi dalárda és a szaktársak által előadott magánjelentek töltötték ki a műsort és szereztek kellemes estét a megjelenteknek.

UZSZALY ISTVÁN.

ÁRJEGYZÉK- BORITÉKOKRÓL

A kereskedelmi élet forgalmának előmozdítására és fokozására a legmegfelelőbb közvetítő objektumnak bizonyult a *nyomtatvány*. A mai kifejlődött közlekedési viszonyoknál ugyiszólván nélkülözhetetlen a nyomtatvány, mert ez olcsóságánál és célszerűségénél fogva a legjövődélmezőbb módon bonyolítja le az intenzív áruterjesztést. Nincs az az ipari

vagy kereskedelmi vállalat, amely a nyomtatvány közvetítő szolgálatát nélkülözhetné. Attól a perctől fogva, amidőn valamely cég, vállalat vagy részvénytársaság áruforgalmi viszonyt kezd a közönséggel, az első közvetítő és ismertető kereskedelmi (üzleti) feladatot a nyomtatvány teljesíti.

Az első nyomtatvány a *körlevél*. Ennek körülbelül ugyanaz a hivatása, mint a hirdetésnek. Tudniillik az a rendeltetése, hogy a vásárló közönséget kioktassa és felvilágosítsa a létrejött kereskedelmi vállalat részéről eladásra szánt árucikkeknek itt vagy ott, ekkor vagy akkor, ilyen vagy olyan áron való terjesztéséről. Mikor azután ebben a tekintetben a körlevél többé vagy kevésbé hivatását betöltötte, szükségessé válik a forgalomba hozandó árucikkeknek tüzetesebb megismertetése és részletesebb vagy tömegesebb eladása végett az *árjegyzék* kibocsátása.

Az *árjegyzék*nek már fontosabb hivatást kell betölteni, mint a körlevélnek, mert tartalmánál és terjedelménél fogva kimerítőbb ismertetést nyújt a kereskedelmi vállalat áru kínálatáról és éppen ezért mint *nyomdaipari objektum* kereskedelmi szempontból nagy fontossággal bír. A kereskedők ma már általában felismerték az *árjegyzék* üzleti jelentőségét és a gyakorlati használatban igyekeznek is előnyeiket kihasználni. Különösen a nagykereskedők és a kereskedelmi gócpontokban levő kereskedelmi vállalatok használják nagy mértékben az *árjegyzék*et az üzlet forgalmának fokozására, mert egyrészt a viszontelárusítás érdekében a kiskereskedőknek teendő áruajánlatok, másrészt pedig a kicsiben való kereskedés végett a nagyközönségnek küldendő áruismertetések teszik óriási példányszámukat szükségessé.

De minthogy ma már olyan általánossá lettek az *árjegyzékek*, hogy teljesen figyelmen kívül hagyják az emberek, ha postán küldik, oda kellett törekedniök a kereskedőknek, hogy az *árjegyzék* ne tévessze el célját, azaz, hogy ne kerüljön méltatás nélkül a papirkosárba. Ebből a szempontból az élelmesebb kereskedők odatörekcszenek, hogy az *árjegyzék* külső nyomdai kiállításában az első pillanatra is már megragadják az illető figyelmét, akinek küldték. Es ez igen helyes is; mert ha valakinek postán valami silány papíron nyomott kezdetleges kiviteli nyomtatványt kézbesítenek, úgy az nem is méltatja

pótolhatja eredményes tanulással. — *Garibaldi*. Nem új, gyakran látott megoldás, de technikai kivitele jó. A hatás fokozása érdekében jobb lett volna a fejét l ciceróval alacsonyabbra venni s így az egészet tömöríteni, a pontosvonalak helyét pedig simát venni, mert ez nyugodtabb. Színezés és nyomás jó, ennek tökéletessége végett azonban nem lett volna szabad műnyomópapírt használni, mert hiszen kivitelen nem erre készül a levélpapír. — *Tok*. Modern felfogású ugyan, a kivitelen azonban nem is ujszerű, elcsépeelt. Technikai megoldása gyenge. Színezés gyenge, a harmadik szín alkalmazása pedig teljesen felesleges, amennyiben az inkább ront, minthogy a hatást fokozná. — *Alpha*. Egyszerű eszközökkel előállított modern munka, amelynek színezése is sikerült. Napjainkban ugyan gyakran találkoznak hasonló megoldásokkal, ennek dacára nem tagadható, hogy az összes pályamunkák közül ez a legkevésbé hézagos. Kivitel esetén ajánljuk, ha a sorok között beosztás volna, azt kivenni, a diszt a „Temesvári” szó tengelyébe állítani s ekkor a 3. és 4. sort valamivel jobbb

állítani. A keltezésnél a rasztervonal elhagyható. A markans második szint tompítani lehetne. — *Fortschill*. Az erős szalagdiszhez — melyet a papíron végig kellett volna vonni, mert a jelenlegi megoldásban bevégezetlennek látszik — gyenge a betű. Színezés nem rossz. — *Ep ész*. Látszik a munkán, hogy tervezője gondolkodott s megfelelőbb anyaggal talán jobbat tudott volna csinálni. Színezés gyenge s a harmadik szín felesleges. — *Haladás a) és b)*. Nem sablonos, modern, de elhibázott megoldású munkák. A sorok szét vannak vetve s az aláhuzást nem pontos vonallal kellett volna végezni. Az *a)* megoldásnál a két első sor mellé állított diszt azok tengelyébe kellett volna állítani. Vézetes hiba, hogy a „Magyarország” szó a sor kedvéért a teljes szövegnél egy fokkal nagyobb betűből véletelt. Színezés jó. — *Matz I., II.* A szabad irány felfogásában készült agyondiszített, úgy szedés mint nyomás tekintetében, gyenge munka. — *II.* Birálatra alkalmatlan. E birálat alapján a szakbizottság a szedés I. díját az „Alpha” jeliségű munka szedőjének. A II. díjat a „Marx”, a III.

díjat a „Garibaldi” jeliségű munka beküldőjének ítélte, a nyomásdíjakat pedig — különösen mérlegelve a megfelelő színezést — a következőknek ítélte kiadni: I. díj „Alpha”, II. díj „Marx” c) színezés, III. díj „Római” a). A jeligés levelek felbontásakor a díjak nyerőiként a következők nevei tüntek elő: A szedés I. díja: Lang Simon, II. díj: Fidrant Izsó, III. díj: Schork József. A nyomás I. díja: Szah Tamás. II. díj: Szah Tamás. III. díj: Noványi V. A többi munka jeligés levelei megsemmisítettek. *Kún Kornél*, szakbizottsági elnök. *Gondos Ignác*, szakbizottsági jegyző.

Szombathelyi helyi csoportunk levélfejpályázata. Jegyzőkönyv, felvétetett 1913 november hó 4-én a Könyvnyomdászok Szakköre szakbizottságának ülésén. Az ülés tárgya: a szombathelyi helyi csoport levélfejpályázatának elbírálása. Beérkezett 9 pályamunka, melyek mindegyikén meglatászik, hogy tervezők tanulmányoztak jó megoldású nyomtatványokat; a munkák mindegyikében van valami jó, valami ujszerű, csupán a technikai megoldás nem mondható tökéletesnek. Sok a szertelen-

figyelemre, minthogy a közönséges, hitvány nyomdai termékről következtet a kiadó cég kicsinyességére. Ellenben ha finom papíron nyomott, elsőrendű nyomdai kivitelű árjegyzéket kap, úgy már egyéni jóízlésénél fogva is érdeklődéssel megnézi, átlapozza és esetleg meg is őrzi.

Igaz, a terjedelmesebb árjegyzéknek drága papíron és egyéb finom nyomdai segédanyagoknak hozzáadásával való nyomtatása nagyon költséges, amit minden kereskedő nem áldozhat a reális haszon visszapótlásának reménye nélkül; azért a legcél-szerűbb, hogy az árjegyzék legalább külső köntöse-ben kiváló grafikai munka benyomását kelte a szemlélőre. Szóval oda kell törekedni, hogy az ár-jegyzék *borítéklapja* elegáns és pazar nyomdai disz-szel kiállított munka legyen: elsőrendű papíron nyomva, kiváló klisé vagy rajz és művészi koncepcióban stilizált szövegelrendezés fejezze ki a cég üzletágát. Ebből a szempontból nagyon jó szolgál-atot tesz az illető kereskedelmi vállalatnak vagy ár-cikkeknek valamilyen szellemesen kidolgozott és mű-vésziesen megalkotott allegórikus vagy szimbolikus rajzban való értelmes kifejezése; esetleg csupán egy-egy akt, figurális rajz is elegendő. Például koz-metikai cikkeknel gyönyörű női fej, konfekciós ár-uházak árjegyzékén elegáns szemléleti kép stb. Egy fővárosi női kézimunkanagyiparos árjegyzékének borítékát évről-évre igen elmesén úgy oldja meg, hogy valamely művészi kidolgozású divánpárnának briliáns színezésű himzését vagy egy gobelin-him-zetű függönyrésztletnek eredeti felvételét ábrázol-tatja hozzáhímzett néhány sor szöveggel. Nagyon természetes azonban, hogy az ilyesminek nem szabad a szertelenségbe átsapni, mert csak addig bír a szemlélőre vonzóerővel, amíg az egész kép művészi izlésről és kiváló nyomdai munkáról tanuskodik.

Első feltétel minden árjegyzéknél a *megfelelő alak* megállapítása. Nincs nagyobb hiba, mint az, ha az ár-jegyzék idomtalan, óriási nagy vagy tulságosan kes-keny, mert az alakbeli eltévelyedés az árjegyzéknek könnyű és áttekinthető kezelhetőségét akadályozza.

Azért tehát minden árjegyzék alakját a benne fel-sorolt árucikknek mineműsége vagy mennyisége szerint kell megállapítani. Például eredetiben kicsiny terjedelmű árucikk számára legesztészerűbb a kis 8° vagy 12° alak, hosszabban vagy fektetve, aszerint,

hogy mennyi szöveget kell benne elhelyezni; a gaz-daságos helykihasználás nagyon fontos követelmény és ezt mindig figyelembe kell venni az alak meg-állapításánál. Viszont gépgyári, butorüzleti vagy eredeti nagyságukban óriási terjedelmű alkotások árjegyzékét nagy 8°, 4°, esetleg ennél is nagyobb alakban kell nyomtatni, mert ellenkező esetben a benne elhelyezendő szöveget, kliséket és táblázato-kat nem lehet gazdaságosan elrendezni. Ezek egyéb-ként nagyon elemi igazságok, amiket azonban rend-szerint figyelmen kívül hagynak a gyakorlatban.

Másik igen fontos követelmény az, hogy az ár-jegyzékboríték lehetőleg *többszínkivitelű* legyen. Már az ember színérzéke is megkívánja, hogy a keze-ügyébe kerülő nyomtatvány külső köntöseben sike-resen összejátszó színvegyületével jó benyomást tegyen; ez azonban nem jelenti azt, hogy kirívó színekkel megbontsuk a jó színharmonia, csupán egy-két vagy három ügyesen megválasztott színnek egymásra való hatásával keltsük fel a szemlélő ér-deklődését a boríték iránt. Hogy aztán mikép alkal-mazzassanak a színek, vagy hogyan válogattassanak össze, az mindig a rajz, kép és szövegtől függ, vagy pedig az eladásra kínált árucikkek természeté szerint történik. Vannak például színek, amelyek kereske-delmi nyomtatványoknál a legritkábban alkalmaz-tatnak, de amelyek egyes árjegyzékborítékokon rend-külül sikerülten használhatók. Így például ékszerár-cikk árjegyzékének borítékán *fehér* chromopapíron *fekete* tablóban az *arany*színnel valamely iparművé-szeti ékszerdarabot frappáns hatással lehet kiemelni, anélkül, hogy a legcsekélyebb szindisszonancia ke-letkezne, de az összbenyomás roppant hatásos. Viszont a legáltalánosabb színek, mint a vörös, zöld, kék, sárga, amelyek egyébként igen szükségesek, kevésbé használhatók sikerrel például ruhanemű vagy élelmicikk árjegyzékborítékán; a leginten-zivebb összeválogatásban pedig ezek a kiáltó színek festékárkereskedők árjegyzékborítékain pompás kifejezői az üzlet természetének. Szóval a többszín-kivitelnél mindig figyelemmel kell lenni ezekre a feltételekre és csak attól kell tartózkodni, hogy a borítékot agyon ne színezzék a sokféle ríkitó színek.

Végül nem kevésbé fontos a *szöveg elrendezése*. Főelv az legyen, hogy csupán a legfontosabb dol-gok közöltessenek, tudniillik: a név (cég), cím és

ség a a sorok és díszítések közötti beosztás. Hibázthatandó, hogy a pályamunkák között egy sem akadt — még a díjazottat sem kivéve —, mely a papíron helyesen lett volna beállítva, holott a szedésképnek papír síkjába való helyes beállítása a fontos dolog. A részletes bírálat a követ-kező: *Balkán*. Modernségre törekvő munka sok technikai hibával. Az egész sor-kombinációt a papírt keretező négyzetre kellett volna állítani. Az „és” az első sorban teljesen elhibázott, valamint a sorok közötti vonallal sem érte el a munka tervezője, amit remélt. Színezés nem rossz. — *Oszlop*. Sorai ugyanazok, mint a „Balkán” jellegű munkáé. A díszítésre használt vonalak a szövegtől nagyon el vannak csapva. — *Gutenberg I*. Kedves megoldású, tetszetős munka. Látszik rajta, hogy ter-vezője sokat látott és törekszik is a látotta-akat értékesíteni. A sorok alatti vonalak a betű markánsága miatt erősebbek lehet-tek volna. — *Gutenberg II*. Jó érzékkel arányosított, eléggé ujszerű, kivitelre telje-sen alkalmas munka, mely a vidéki sab-lonosságot jóval felülmulja. — *Possibilis*. Minden ujszerűséget nélkülöző becsületes

munka. Kár, hogy erősen van beosztva. Nyomása és színezése jó. A levélboríték megoldása szintén jó. — *Betű I*. Egyszerűségében is elég jó hatású munka, melyet azonban a jobboldalt alkalmazott vonal és művészjelvény hátrányosan be-folyásol. — *Betű II*. E munka sorai is, beosztása is jó, csupán a vonalakba erő-szakolt dísz nem sikerült. Szabadon alkal-mazva ez jobban hatott volna. — *Sabaria*. Igénytelen munka. Nagyon sok a beosztása. Színezése tulélnék. A sok pirosat a gyenge betűk nem bírják el. — *Egyszerű*. Jellegé-nek megfelelő, gyakran látott megoldás Sorai nem rosszak, de a beosztás ennél sem sikerült. Az alkalmazott művész-emblém nagyon erős. — Ezek alapján a bizottság a 10 koronás szedés-díjat a *Gutenberg II*. jellegű munkának ítélte, a nyomás díját pedig a *Possibilis* jellegű munka nyomójának. Színezés dolgában egyik-másik munka jobb a díjazottnál, de ezek vízfestékkel készültek. A jelgés le-velek felbontása után a szedés-díj nyerője-ként *Gallert József*, a nyomás-díj nyerője-ként *Bendli Gyula* neve tűnt elő. *Kún Kornél*, elnök. *Gondos Ignác*, jegyző.

Debreceni helyi csoportunk levélfej-pályázata. Jegyzőkönyv, felvétellett a Könyvnyomdászok Szakköre szakbizottsá-dának 1913 október hó 16-án tartott ülé-séről, melynek tárgya a debreceni helyi-csoport levélfej-pályázat pályamunkáinak elbírálása. Beérkezett 8 jelige alatt 22 pály-a-munka, melyek általánosságban ötletesek-nek mondhatók, a színezés is tetszetős, csak a technika hiányos. A részletes bírálat a következő: *Debrecen I, II, III*. Az I. számú munkán sok a dísz s a szöveg-csoportosítás is gyenge. — A II. számú mun-kára ugyanez mondható, amit még két rossz elválasztás súlyosbít. — A III. számú munka teljesen elhibázott. A dísz rossz helyre van állítva, úgy, hogy az egésznek nincs tartása. Nagy hiba e három munká-nál, hogy a 8° lap közepére vannak állítva, holott pályamunkát mindig úgy kell a papír síkjába állítani, amint az nyomandó lesz. — *Kefelevonat*. Egyszerű, jó szedés-munka. Ilyen kefelevonattal azonban még-sem volna szabad pályáznia. — *Csak előre*. Rossz papírra rosszul lezuhott munka, minden ötlet hiányában. — *Garmond I, 2, 3*. Mind a három munkában van ötlet.

árcikkmegnevezés; legfeljebb néhány sorban azoknak a tételeknek a felsorolása adható, amelyek a cég üzletágának közelebbi megjelölését célozzák. Ez utóbbi szövegrész azért jó, hogy sortömbjének a papír síkjába való beállításával kellemes folthatást érjünk el a vezérsorokkal szemben. A szedéstechnikai munkákra nézve részletes és aprólékos szabályokat természetesen nem lehet felállítani, mert minden egyes címlap más és más rajzban és koncepcióban épül fel, mindig figyelemmel a kereskedelmi ág vagy árucikkek természetére. Legfeljebb a főbb szempontokra vonatkozólag lehet néhány általános jellegű utasítást adni, amelyek alapelvül szolgálhatnak minden egyes boríték szedésére. Így például első feltétele a jó címlapnak az, hogy a fősorok és sortömeg helyes térbeállításával alakuljon ki a teljes kép. Hogy ezt elérhessük, szükséges, hogy csakis határozott konturvonalas betűtípusokat használjunk, nem pedig cifrán elrajzolt vagy árnyékolt írásokat, amelyek a vázlat rajzának tervezett képét zavarják. Noha ebben a tekintetben teljesen szabad keze van a mesterszedőnek, a betűfajokat tetszése és ízlése szerint válogathatja meg, mégis korlátozza őt munkájában az a tudat, hogy az árjegyzékboríték kevés szövegét gyorsan és határozottan kell közölni az olvasóval. Ez azért nem zárja ki azt, hogy szíves írásfajokat is alkalmazhasson. Igen divatosak manapság például a különböző (erős) kurzívbetűk, amelyek nagyon elegáns külsőt kölcsönöznek a nyomtatványnak. Ha vékony vonalú (üres) írásnemet alkalmazunk, akkor oda kell törekedni, hogy sortömegekkel tömör oszlopot vagy tömböt képezzünk, amivel igen előnyösen támogatjuk a folthatást. Szabály ilyenkor, hogy a sorokat kissé ritkítsuk. Különbözően nagyon általános és gyakori elv az, hogy a sorrendezés, sorcsoportosítás vagy sorkiképzés mindig valami mértani test elérését célozza, például négyzetesítés, téglány-alak, háromszög-forma. A mértani szögben alakított sorok szedésénél azonban óvakodni kell attól, hogy a szöveget erőszakkal kényszerítsük bele a kívánt alakba. Ezek adják meg tulajdonképpen a szedés artizstikáját, amelyek jórészt nélkülözik a felesleges díszítőanyagokat, léniákat és körzeteket, mert maguk helyettesítik őket. Ha pedig díszítő-segédanyagokat alkalmazunk, úgy ügyelni kell arra, hogy túlzásba ne essünk, mert

ma már egyetlenegy nyomtatvány szedésében sem tükrik meg a nehézkes cifrázásokat és tömeges léniázást. Ha a tér megkívánja, egy-egy szerény műtyürke, embléme vagy védjegy jó szolgálatot tesz, ha ügyesen elhelyezzük.

Még két dologra kell figyelemmel lenni a szedésnél. Manapság az árjegyzéket a kereskedők rendszerint mint időközönként megjelenő „Értesítő” adják ki abból a célból, hogy a postai tömeges szállítást olcsóbbá tegyék a hirlapbélyeg engedélyezésével. Ezért oda kell szedni a boríték címlap homlokzatára a megjelenés idejét és az értesítő számát; ez azonban a lehető legkisebb írásból szedessék, mert ez nem vonatkozik az üzletfelekre vagy a közönségre, csupán a postaszállítási szabályok betartása végett szükséges. Végül pedig még odatörekedjünk, hogy a boríték címlapon ne közlődtessenek az üzletre vonatkozó szállítási feltételei. Az ilyesmi tulságosan megtömné a címlapot és akadályozná a megfelelő térelosztást; a szállítási feltételei különben is csupán a céggel szorosabb összeköttetésbe lépő felekre vonatkoznak és így leghelyesebb a boríték belső oldalán elhelyezni.

Ezek volnának nagyjában azok az általános jellegű szempontok, amelyek a modern irányban tartott árjegyzékborítékok szedés- és nyomástechnikai munkálatainál figyelembe veendőek.

Annyi bizonyos, hogy aki egy minden tekintetben kifogástalan kivitelű árjegyzékborítékot akar megalkotni, olyant, amely hivatva lenne esetleg az árjegyzék belső részének anyagbeli és technikai kidolgozása silányságát elpálástolni: annak tanulmányozni kell ezt a nyomtatványfajtát a gyakorlati életben, mert az ilyesmit előzetes körültekintés nélkül csak egy ötletszerűen nem lehet a kívánalmaknak megfelelően megcsinálni. Szükséges a szaklapok mellékleteinek szorgos áttekintése és a tárgy iránt némi érdeklődés is.

SCHWARTZ ARMIN

DOMBORUNYOMTATÁS TÉGELYES SAJTÓN

A domborunyomtatás tulajdonképpen nem a nyomdai gépmester, hanem a könyvkötő munkakörébe tartozik. Hogy mégis tért hódított magának a könyv-

Kár, hogy nem állott szedőjének megfelelő anyag rendelkezésre. Az I. számú munka a 2. betűjéből és markánsabb iniciáléval szedve, tetszetős munka lett volna. A 3. számú munka tetszetős, de levélfejknek nem alkalmas, legalább is szokatlan forma. — *Liliom I, II, III* Készítőjük még szeretlen, csapongó fantáziájú. Meglátszik a munkákon, hogy még nem jár kilaposott uton. A II. számú munkának sorai kitűnőek s a dísz logikusabb elhelyezésével jó munkát kapott volna. — *Szorgalom*. Jól elgondolt munka, melyhez a szabad lengésű iniciálé nem nagyon illik. Ujszerűség nincs benne, de egyébként jól meg van csinálva. Színezése mind a kettőnek jó. — *Előre*. Egyszerű, hatásában kedves munka. Az iniciálé nem kifogástalan ugyan, de ezen könnyű segíteni. Az alkalmazott klisé erősségének ellensúlyozásául világosabb tónus lett volna alkalmazandó s a harmadik sorban a „z” kihagyásával a két szó közé egy elválasztó pontot tenni. — *Vénus* Jó sorokkal bíró munka, minden ujszerűség nélkül. A két oldalt díszül alkalmazott pamacsoknak olyan magasaknak kellett volna lenni, mint a soroknak, hogy ezeket

befogják. — E bírálat alapján a szakbizottság az I. díjat az „Előre” jeligéjű munka készítőjének ítélte, melynek beküldőjéül a jeligés levélből *Katona Gyula* neve tűnt ki. A II. díjat a „Liliom” jeligéjű munkák beküldőjének, *Strébely Gusztávnak* ítélte. Végül a „Vénus” jeligéjű munka készítőjét, *Katona Gyulát* dicsérettel tüntette ki. A többi jeligés levelek megsemmisítettek. *Kún Kornél*, elnök. *Gondos Ignác*, jegyző.

BEKÜLDÖTTEK

A M. Kir. Kereskedelmi Múzeum és a Magyar Kereskedelmi Csarnok két meghívóját küldték meg lapunk szerkesztőségének — de ne tessék gondolni, hogy megbírálás céljából. Nem. Egyszerűen meghívtak egy Albániáról szóló előadás meghallgatására. Sietlünk előrebocsátani, hogy Albánia ügyeire nem vagyunk kíváncsiak, sőt az egész Balkán „ügyei” sem izgatnak úgy, mint ahogy izgatlak maguk a meghívók. Az egyik meghívón nem kevesebb mint ötféle, különböző fajtájú betűtípust láthatunk felszedve. Az alapbetű aldine-

metszésű s ezenkívül képviselve van egykét szóval a groteszk, Habsburg, keskeny Herold és a Schelter-antikva is. A másik meghívó már „egyszerűbb”, csak kétféle betűt látunk és pedig a Klenkens-antikvát és eközött — mint kiemelő írást — a kövér blokkbetűt. A meghívók technikai kiviteléről jobb, ha nem is beszélünk s inkább csak annyit jegyzünk meg, hogy a fenti két előkelő intézet nyomtatványaik előállítására és csinosságára jobban kellene hogy ügyeljenek, mert ha ők is kritikán aluli meghívókkal kedveskednek a kereskedőknek, akkor nem csoda, ha az utóbbiak — követik példájukat s pocsek nyomtatványokkal árasztják el a közönséget. A két intézet egyébként igen tisztelt vezetőinek szíves figyelmébe ajánljuk a külföldi — különösen a német — hasonló intézetek minden tekintetben modern nyomtatványait.

Aradi nyomtatványok. Az Aradi Bloch-nyomda akszidens szedője: Schmallter János szakírtás munkáiról elmondhatjuk, hogy nagy igyekezetre vallanak. Kivánatos azonban, hogy lapunk mellékleteinek tanulmányozása után ízlését tovább fejlessze.

nyomdában és így a gépmester munkakörébe tartozóvá lett, azt a Gally-típusu tégelyes sajtók rohamos fejlődésének lehet tulajdonítani, mert ezek a gépek úgy vannak építve, hogy a legnagyobb nyomáserőséggel a kifejtésére is képesek.

Mint minden kényesebb munkánál, úgy a dombornyomatásnál is vannak egyes szabályok, amelyek elől kitérni nem tanácsos, hacsak nem akarjuk azt, hogy úgy a munkánk gyakorlati kivitele, mint gépünknek pontos és helyes működése veszélyeztetve legyen.

Amint tudjuk, a dombornyomatásnál szükségünk van egy anyamintára, amely legtöbbször acélból készül, — részről a könyvkötők és dobozgyárak részére készítenek 1—1½ centiméteres lemezeket — és egy apamintára, amelyet a gépmesternek kell készíteni. Az apaminta formailag többféleképpen készülhet, csak az a fő, hogy lényegileg a követelményeknek megfeleljen. A lényeg pedig az, hogy az apamintán a legfinomabb részletek is tisztán legyenek kidolgozva és hogy az egy bizonyos idő alatt fokozatosan megkeményedjen és lehetőleg minél több nyomást bírjon ki anélkül, hogy rövid időközönként utána kelljen igazítani. Ezen követelményeknek kisebb felületeknél a spanyolviaszk is megfelel, mivel azonban nagyon gyorsan megkeményedik, nagyobb felületeknél nem jöhet tekintetbe. Nagyobb felületeknél, ha a papír direkt erre a célra készült és a domborítás fűtőkészülékkel ellátott Viktoria- vagy Phönix-gépen melegen lesz eszközölve, legtanácsosabb Viktoria-matricaport venni. Kemény papírnál és nagy példányszámnál a matricaport helyett sokkal tanácsosabb buzacsiriszt használni, mert sokkal több nyomást bír ki, mint az előbbi.

Magának a gépnek az előkészítése mindegyiknél egyformán történik: Bezárunk a keretbe egy írásmagasságu deszkát és azt beemeljük. A tégelyről a rendes borítást eltávolítjuk s a tégelyt egy vízbe mártott habkövel gyengéden ledörzsöljük és azután benzinnel lemossuk, hogy azon zsiradék ne maradjon. Most vesszünk egy megfelelő nagyságu kéregkartont (glancdeklit) és az egyik felét vékonyan megkenjük halenyvvel és egy-két pillanatig meleg felett tartjuk.

Még mielőtt a kartont rátennénk a tégelyre, azt előzőleg bedörzsöljük ecetsavval, hogy az eny jobban ragadjon rá. A tégelyen a nyomást beállítjuk

körülbelül 25 fokra és a gépet nyomásra állítva, összecsukjuk és a holtpontra hagyjuk állni addig, amíg a tégelyre tett karton arra jól rá nem ragadt. Az alatt az idő alatt, amíg a gépünk összecsukva áll, egy másik keretbe bezárjuk az anyamintát. Mikor a tégelyre tett karton arra jól ráragadt, az írásmagasságu deszkát kiemeljük és beemeljük az anyamintát.

Beemelés után a tégelyre egy levonatot csinálunk úgy, hogy az szép egyenletesen nyomjon. A mélyebb, illetve a magasabb részeket aláarakjuk olyformán, hogy egy ugynevezett fadeklire készített levonatból a magasabb részeket kivágva, ráragasztjuk a tégelyre és a gépet egypárszor keresztül hagyjuk szaladni, hogy az aláarakott részek szépen kialakuljanak. Ennek megtörténte után a nyomást leeresztjük egészen az öt fokra, a formát kiemeljük — ha gépünk nincsen fűtőkészülékkel ellátva — és a keret négy sarka alá teszünk egy-egy 8-cicerós ürpötlőt s a formát képével felfelé azokra rátesszük és a spirituszgőt meggyújtjuk alatta. Nagyon ügyeljünk azonban arra, hogy a klisé ne melegítsük át tulságosan, mert az esetleg meggörbülhet, amiből nagy kellemetlenségünk lehet különösen olyan esetekben, amikor a klisé festékezeve domborit. A feladóhengereket ilyenkor mélyebben kell járátni, miáltal olyan részeket is festékeznek, ahol arra szükség nincsen.

Addig, míg a klisének melegszik, megcsináljuk az apaminta készítéséhez szükséges pépet. Egy edénybe öntünk spirituszt és ahhoz egyenletesen hintjük a matricaport, mit állandóan és gyorsan keverünk mindaddig, míg az sűrű péppé nem lesz. A sűrű pépből először rákenünk a tégelyen levő levonatnak magasabb részeire s azután egy erősebb és simitott papírra egyenletesen felkenve, meggyújtjuk és egy-két pillanatig hagyjuk égni. A péppel megkent ívet tiszta felével rátesszük a tégelyre és a formát — ugyanarra az oldalra tolvá, amelyiken először volt — beemeljük. Két-három terpentinnel megáztatott selyemívet berakva, a gépet egypárszor keresztül hagyjuk szaladni. A selyemíveket frissekkel kicseréljük s a nyomást öt fokkal feljebb emelve, a gépet ismét hagyjuk szaladni és közbe egy-egy pillanatra nyomáson megállunk. A nyomást öt fokként addig emeljük, míg az a 25—30 fokot el nem érte. 25 foknál alul dombornyomatást eszközölni

mert némely munkáin erősen meglátszik, hogy egyik-másik szedéstechnikai szabállyal nincs egészen tisztában. Emellett azonban elismerjük, hogy a munkák között több is van olyan, mely javításra nem szorul.

Békéscsabai nyomtatványok. A „Békésmegyei Függetlenség” nyomdájában dolgozó Csorba és Buday szaktársak beküldött nyomtatványai — számoló- vagy reklámcédulák, levélpapírok és borítékok — rendkívül jó izlésre vallanak. Az ötletes sor-elhelyezés és csoportosítás teszi érdekesebbé a sajtótermékeket, melyeknek jó hatását az észszerű színezés és pompás nyomás nagyban emeli. — Az előzőleg küldött nyomtatványokról is csak jót írhatunk s tétovázás nélkül megállapíthatjuk, hogy a beküldő Csorba Kálmán szaktárs meglehetősen tisztában van a mai irányzat alapelveivel s melegen ajánljuk, hogy ebbeli ismereteit továbbra is fejlessze lapunk cikkeinek és mellékleteinek szorgalmas tanulmányozása által. — *Oláh Sándor* szaktársunk szintén több száz nyomtatványt küldött be lapunknak megírálás céljából. A nyomtatványok óriási többségének nívós és izléses volta kellemesen lepelt meg

minket. Különösen megkapóan ötletes megoldásuak a számlák Dícséretére legyen mondva a készítőjének, hogy a fővárosban is ritkák az olyan egészséges megoldásu számlák, mint a beküldöttek. Az üzleti nyomtatványok egyébként is mind ujszerűek s ez annál feltűnőbb, mert tudjuk azt, hogy a vidéki megrendelők nagyon csökönyösek, az ujszerűséget nem szeretik — különben a fővárosiak is ilyenek —, s csak a régi módi kivitelű nyomtatványokat kedvelik. A békéscsabai nyomtatványok élénk bizonyítékul szolgálnak ama régen hangoztatott véleményünknek, hogy csak akarni kell s megmodernizálhatjuk a megrendelők izlését is. — A küldeményben sok plakát is van, amely becsületére válna a fővárosi hirdetőoszlopoknak is; különösen feltűnik a Tevan-cég iskolakönyvek-plakátja, amelynek hatását egy kissé lerontja az, hogy a sorok a két szedésoszlop között levő lénianál állanak egymás alatt vonalban. Sokkal jobb lett volna a főszoveget a bal oldalon, a sorok elején vonalba állítani; a sorok végén ezáltal képződő üres helyek nem lettek volna zavaró hatásuak.

Emléklapot küldött be Bajzáth Sándor szaktárs Mezőturrról. A fűzetecske technikai kivitele nem ujszerű, a fedőlap azonban jó munka; nem ártott volna ugyan a sorokat jobban összehuzni, hogy a folt erősebb legyen.

Nyitrai nyomtatványok. Lencse Antal szaktársunk legujabb küldeménye két levélpapír, egy számla és egy esküvői meghívó. Ezek közül különösen a számla figyelemreméltó, miután ez egy újabb bizonyítéka annak, hogy tervezője a leghelyesebb irányban fejleszti szakismereteit. A számla feje (cég) és a táblázat — igen helyesen — egységesítve vannak, egy tökéletes egészet képeznek, ami vidéki — sőt a fővárosi — számlák tulnyomó részénél sem tapasztalható. A levélpapírok szintén ötletes megoldásu nyomtatványok. Az esküvői meghívó egyszerű soraival és diszkrét diszítésével jól hat.

Pécsi nyomtatványok. A pécsi jöhrű Részvénynyomdából 6 darab nyomtatványt küldtek be megírálás céljából. Mind a 6 nyomtatványról csak elismerőleg nyilatkozhatunk. Különösen izléses és jó kivitelű a Gutenberg-dalkör meghívója és a Lang-

nem szabad, mert gépünket nagyon megerőltetjük. Mikor az említett nyomáserősséget elértük, a formát kiemeljük és megegyeszer felmelegítjük s az apamintát a határvonalaknál szépen körülvágjuk. A tégelyre huzunk egy finom szövésű vásznat, azt lent és fent becsipjük mint a rendes iveket szokás s a formát beemelve, gépünket addig hagyjuk szaladni, míg az apaminta teljesen meg nem száradt.

Kemény kartonnal és nagy példányszámnál legtanácsosabb az apamintát buzacziriból készíteni. Magának a gépnek az előkészítése ez esetben is ugyanugy történik, mint az előbbinél. A buzaczirizt ostyá alakjában árulják, azért azt még a munka megkezdése előtt betesszük egy edénybe és öntünk rá langyos vizet, hogy az 3—4 órán keresztül abban teljesen átázzon. Akkor a vizet eltávolítjuk róla és egy festékanál segítségével jól felkeverve, 3—4 vékonyabb, de simított ivet megkenve, egymás fölé tesszük a tégelyen levő levonatra, mindig a tiszta felvet felfelé. A gép járatása közben a nyomást szintén öt-öt fokkonként emeljük s eközben mindig újabb egy-két csirizes ivet teszünk a tégelyre. Ha a klisé eközben kihülne, azt megegyeszer felmelegítjük és a tégelyre egy finom vásznat áthuzva, a gépet körülbelül $\frac{1}{4}$ óráig hagyjuk szaladni.

Ennyi idő alatt okvetlen megszárad az apaminta. Az ugy készített apamintáról nyerhetünk 20—25 ezer példányt anélkül, hogy azt időközönként újra és újra kellene csinálni vagy utánaegyvetni.

Az olyan domboru nyomtatásnál, amelyiknek kidomboró figurális részei előzőleg bronzirozva lesznek, nagy elővigyázattal kell kevernünk az előnyomtatáshoz szükséges festéket, hogy az a bronzport jól lekösse, mert ellenkezőleg az erős nyomás következtében a klisé azt mind leszedi és annak a finomabb vonalai teletömődnek. Továbbá nem éri meg azt a kívánt hatást, hogy azok a bronzirozott kidomborodó részek szép, leheletszerűen tűnjenek elő a nyomtatványon, hanem ehelyett kapunk egy érdes és fénytelen képet még abban az esetben is, ha a domboritást esetleg melegen eszközöltük. Ezt elkerülve, az előnyomtatáshoz szükséges festéket a következőképp keverjük: Arany alá veszünk — ha annak az árnyalata nem zöldes — krómsárgát cinkfehérrel keverve és egy kevés vialával megtörve. Ehhez tesszünk egy kevés száritó-

kencét és annál több kopállakkot. Ezüst alá veszünk fedőfehéret egy kevés késsel és száritókencét, kopállakk helyett pedig veszünk damázlakkot. Vörös bronz alá veszünk terra di szienát, szintén száritókencével és damázlakkal. Nyomásközben nagyon ügyeljünk arra, hogy ne nyomjunk többet egyszerre 15—20 példánynál, hogy a bronzirozást meggyőzzék. Ha többet nyomunk, a festék a papíron egy-kettőre megszárad s a bronzot nem képes lekötöni. Aranybronznál, ha antik hatást akarunk elérni, akkor a nyomtatványt letisztítása után átnyomjuk viridinzöld festékkel. A festéket természetesen nem szabad kremsi fehérrel vagy más fedőfehérrel keverni, hanem csak kencével vagy transzparenttel, hogy az átlátszó legyen.

Az elmondottak kapcsán szükségesnek tartunk egyet-mást elmondani arról, hogy a domboru nyomtatásnál a gépnek mely részeire ügyeljünk a legjobban, mert ezáltal esetleg a komolyabb bajoknak elejét vehetjük.

Vegyünk például egy Viktória-gépet, amely surlódó kapcsolási szerkezettel (frikció) van ellátva. A gépet, még mielőtt tovább nyomnánk, mindennél és jól kimossuk petróleummal, hogy a kenőlyukakból az esetleges pisztok eltávolítsuk. A gépet így hagyjuk szaladni egypár percig s azután tiszta olajjal mindenütt jól megkenjük. Különösen a fő-tengelyt, a vonórudakat és a tégelynek a siklopályáját. Ezeket a részeket nyomás közben is meg kell kenni, mert ezek vannak a legnagyobb erő-feszítésnek kitéve.

Nagy gond is körültekintést követel a surlódó kapcsolási szerkezetnek helyes és pontos működése. Hogyha az nem működik jól, akkor a nagyobb domboru nyomtatásnál előfordulhat az az eset, hogy gépünk nyomáson megáll, mert az ábrán látható c karnak a csavarja nincsen pontosan és megfelelően beállítva. Az vagy elkopott, vagy kinyílt és így mikor az egész gépet hajtó tengelyen levő perselyt az indító karnak a segítségével áthuzzuk, a c kar nem tudja az e peremet eléggé széjjelfeszíteni, hogy az a lendkeréknek a belső talpához jól szoruljon. Ilyenkor az ábrán látható c karnak a csavarját óvatosan egy kicsit beljebb csavarjuk, miáltal a c kar feljebb kerül és a gép elindításánál a bekapcsoló peremet jobban széjjelfeszíti. Ha

féle meghívó. A Széchenyi-mozgó reklámja szövegmosztása zavaros, s hibájával kell tekintenünk a sokféle betűtipust, amit a szedő felhalmozott. A kisegítő pénztár cégjegye sorfoltban nagyon jól megoldott munka, ellenben a léniadisztitést el kellett volna hagyni s valamely alkalmas vignettával vagy ilyenek hiányában egy megfelelő nagy disztitódarabban a két szövegrész között való alkalmazásával kellett volna pótolni. Szinezés tekintetében a munkák kifogástalanok s nyomtatásuk is jó.

Sátoraljai helyi körlevél. Zsálan Nándor könyvnyomdájának körlevelét küldték be hozzánk, amelyről kijelenthetjük, hogy míg az első oldal elég izléses munka, a belső oldal szövege folytán jó hatását teljesen lerontotta a szokatlanul és rosszul alkalmazott „T. C.” megszólítás. Ezt ugyanis hatpontos léniakból szedte össze a szedő és pedig a „T” betű 26 ciceró magassága mellett a fekvő vonalat 12 ciceró szélesre vette s az egészet piros színnel nyomtatta részben a szöveg alatt; a „C” betű a „T” körül csavarodik fekete színben. E „műszedés” helyett sokkal célszerűbb lett volna egyszerűbb megoldást találni.

Sopronból Diószeghy Kálmán küldött be egy levélborítékot, melynek szedése — apróbb hibákat leszámítva — elég jó. Szinezése azonban nem szerencsés.

Szombathelyi nyomtatványok. Szombathelyről a Lintner és Számedly-nyomda akszidens szedője, Deák Alajos szaktársunk körülbelül harminc darab nyomtatványt küldött bírálat végett. A nyomtatványok között egy-néhány olyant láthatunk, mely bármely fővárosi nagy nyomda termékének is beillik. Kár, hogy Deák szaktárs még mindig nem tudta magát a régi szedés-irányzatoktól teljesen függetleníteni, mert egyes nyomtatványokon nehéz és bonyolult léniakombinációkat alkalmazott, holott bizonyos, hogy egyszerűbb eszközökkel sokkal ügyesebb és hatásosabb sajtótermékeket tud produkálni. Különösen érdekes és helyes megoldásuk azok a nyomtatványok, melyeknél a betűt alkalmazta disztitó anyag gyánánt, vagyis csak sorokkal igyekezett jól és célszerű nyomtatványt előállítani.

Ungvári nyomtatványok. Az ungvári Székely és Illés könyvnyomda egyik kitűnő szedője: Németh Imre — munkái után itélve

— rendkívüli szeretettel és ambícióval foglalkozik a modern szedésirányzat fortélyainak kiismerésével és a gyakorlatban való alkalmazásával. Beküldött munkái nagy ügykezettről tanuskodnak, különösen meghívói érdemelnek figyelmet. Ugyszólván mindegyiken látszik, hogy fővárosi munkák nyomán készült, azonban mégsem szolgai utánzat, hanem a kifogástalan nyomtatványok tanulmányozásából leszűrt tapasztalatok gyakorlati érvényesítésének hatása alatt szedett egyéni munka. A beküldött könyvek és füzetek egytől-egyig tisztességes és nagy gonddal előállított tipografiai munkák. A küldeményhez csatolt, egy klisé-ről nyomtatott háromszinnyomatok egyike-másika igen jól sikerült, az egyéb háromszinnyomatok szinezése, illetve a színek tulságosan intenzív érvényesülése azonban bántó; nem ártott volna az egyes színeket némileg megtörni.

UJ BETŰK, DISZEK

J. G. Schelter & Giesecke leipzigé betűöntőde Gedränge Schriftproben cím

pediglen a gépünk nem akar egyszerre megállni, akkor a kar *b* csavarját szintén egy kicsit beljebb csavarjuk, miáltal a kar az *f* fékező gyűrűt szintén jobban szíjjelfeszíti. Gépünk nyomáson megállhat akkor is, ha esetleg a bekapcsoló peremre és a lendkeréknek a belső talpára olaj került. Ezért, még mielőtt az apaminta készítéséhez fognánk, a

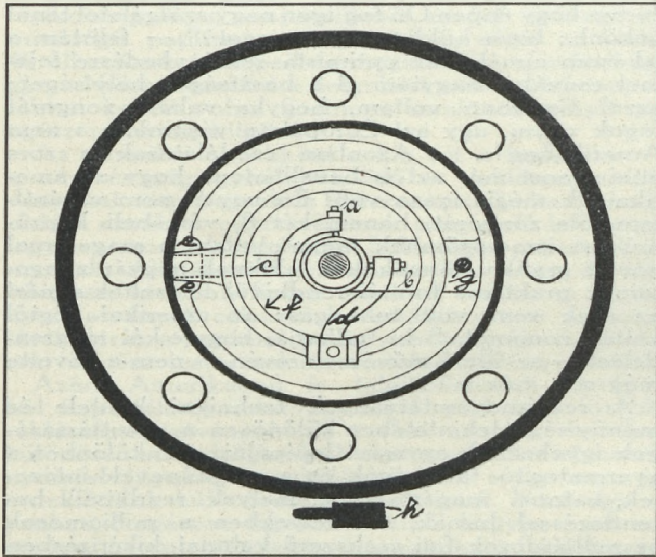
gépet csak úgy állíthatjuk meg — ahol minden géphez külön villammotor szolgáltatja a hajtóerőt — hogy a motorral is megállunk. Az olyan üzemenél pedig, ahol a gépek transzmissziós hajtásra mennek, ott a gépet megfékezzük és a szíjat ledobjuk.

LAUPÁL ANTAL, GYOMA

AMERIKAI REKLÁMOKRÓL

(III.) Azonban Amerika is tanulhat valamit tőlünk — öregektől. Például amikor első ízben szálltam fel a közuti villamos vasut kocsijára, feltűnt, hogy a nálunk annyira megszokott s meglehetősen célszerű reklámozási módszert képviselő kis reklámplakátok, melyeket a kocsik belsejében szoktak elhelyezni: itt teljesen hiányoznak. Ez a terep tehát itt — Amerikában — még nincs kiaknázva; de vajjon meddig?

Az idegent természetesen eléggé érdekelheti, hogy micsoda értékes és rendkívüli tárgyakat vagy sajtótermékeket osztanak ki az amerikai nagy vállalatok a vevők között — reklám céljából. Így például az egyik sétám alkalmával egy izlésteljes kivitelű nyitott könyves állvány tűnt a szemembe, amelyen a felhalmozott könyvek sokatigézőleg szólitották az arra járókölöket. En is odamentem. Csupán egyféle könyv volt itt kirakva, ez azonban egy praktikus zaebalaku, választékos izléssel kiállított, finom és drága papírra nyomott és megtévesztésig hű bőrütanzatu kötészü könyvecske volt; látszott rajta, hogy oly nagy gonddal és kiváló izléssel csinálták, amilyent az „inyenc“ bibliofilek számára készült könyvek előállítására szoktak fordítani. Bárki szívesen egy dollárt is adott volna a könyvért. Érthető, hogy én sem tudtam ellentállni a vágynak, hogy megszerezsem, egyrészt, mert a könyvecske tartalma igen érdekesnek ígérkezett — címe: „How to behave?“ (Hogyan viselkedjünk?); és egy perfekt amerikai gentlemennak a társaságban való magaviseletét tárgyalta, másrészt, mert ebben is egy értékes darabbal véltem tanulmányi anyagomat gyarapítani. Megkérdeztem az árát — „Free!“ (ingyen) feleli az elegánsan öltözött „elárusító“... A könyvecske ugyanis reklámcélt szolgált s csak

lendkereket levesszük és egy benzines ruhával jól megtöröljük.

Mindezeket elkerülendő legajánlatosabb, hogyha a lendkereket a surlódó kapcsolási szerkezettel összekötjük, ami egy szeg (*h*) segítségével történik.

A surlódó kapcsolási szerkezetnek az egyik küllőjén van egy kisebb lyuk (*g*), ugyszintén a lendkeréken is. A lendkereket olyan állásba helyezzük, hogy annak a lyuka egy irányban legyen a surlódó kapcsolási szerkezet küllőjének a lyukával. A szegét most kívülről betesszük s a gépet az indítókar segítségével elindítjuk. Mivel a surlódó kapcsolási szerkezet a lendkerékkel össze van kötve, így a

alatt új, az eddigiektől eltérő beosztású mintakönyvet adott ki, melyben egységes tömörségben mutatja be az öntöde által forgalomba hozott összes betűanyagot. A füzet kiadásával az a célja az öntödének, hogy a vaskos törzs mintakönyvön kívül olyan füzetel adjon az érdeklődők kezébe, amely bár kisebb terjedelemben, de könnyen áttekinthető, összevont elrendezésben felelőleg az intézet összes betűit. — *Die Zierde* elnevezést viseli ama új diszitménysorozat, melyet most bocsátottak piacra. Az ujdonság rajza tapétszerű s bár eredetileg könyvdiszitménynek készült, mindamellét előnyösen alkalmazható különféle akcidenciák és alkalmi nyomtatványok készítéséhez egy és két színben, amennyiben a diszitmény egyes darabjai sorkörzetnek is igen alkalmasak. Ezenkívül nagyszámu modern alkalmi és naptárvignettát találunk a füzetben, melyek a körzettel együtt valószínűleg kereselt cikkei lesznek a korral haladó könyvnyomtatónak.

A hamburgi Genzsch és Heyes betűöntöde rt. gyönyörűen kiállított mintakönyvben mutatja be a cég egyik legújabb betűjét, a Glass-antikvát, amelyről

különben már a rovatban is megemlékezünk. Hogy most ismételtlen megemlékeztünk róla, tesszük ezt abból az alkalomból, hogy a Glass-antikva kövére is piacra került. A kövér Glass-antikva esetetű (a világos parafa technikájú) s kevés olyan betű került mostanában forgalomba, amely szépség és alkalmazhatóság tekintetében megközelítene a kövér Glass-betűt. A kövér Glass-antikva a cicerós nagyságtól a 7 ciceróság 10-féle nagyságban kerül forgalomba. A mintakönyvben bemutatott Glass-sorkörzetekről és ékítményekről szintén irtunk már s akkori elismerő véleményünket most csak megerősíthetjük.

A majna-frankfurti Stempel-féle betűöntöde legújabb mintakönyve pazar kiállítású és magában foglalja a cég Bravour nevű betűsorozatának szedésmegoldásait. A Bravour-betűket Martin Jakoby-Boy grafikusművész tervezte; ötféle típusban gyártják és pedig: vékony, félkövér, kövér, csikozott és diszített Bravour. A világos típus 10-féle, a félkövér 12-féle, a kövér 14-féle, a csikozott 10-féle, a diszített típus pedig 6-féle nagyságban van

meg, ez utóbbi azonban csak vezéris betűkkel kerül forgalomba. Ha a gyönyörűen kiállított, bámulatos szépen nyomtatott füzet példáit végigszemléljük, ama meggyőződés kezd bennünk éledni, hogy ha minden öntöde ilyen művészies anyaggal fog jönni a piacra, úgy alig lesz okunk féltelni a mesterszedőket attól, hogy kényerültük a grafikus tervezők fogják őket megfosztani. Ebben csak megerősít ama tapasztalat, melyet az egyes művésztervezte nyomtatványokból meritettünk; ezzel azokra a szertelenségekre célozunk, amelyeket a legtöbb rajzoló megenged magának, de amelyet tipografiai szempontból el kell itélnünk. A Bravour-típusu betűk nagyon elősegítik a mesterszedők ama törekvését, hogy minél művésziesebb nyomtatványokat állítsanak elő, anélkül, hogy a rajzolásához kellene nyulniok. A szobanforgó betű különösen akcidenciák előállítására alkalmas, a fehér-szürke-fekete technika követelményeire alkalmazkodik, de mert többféle típusa van, nincs kitéve annak, hogy divatját mulja. A betűsorozatot kitűnő összeállítású vignettapark és diszítőanyag egészíti ki. Erről az anyag-

a végén — a szöveg folytatásaképpen — volt fel-
említve, hogy a kifogástalan gentlemennak termé-
szetszerűleg jól és elegánsan is kell öltözködni és
hogy az ehhez szükséges ruhák s egyebek ennél
és ennél a cégnél szerezhetők meg a legjutányo-
sabban, amiről különben a cégnél személyesen is
meggyőződhetik a könyvecske tulajdonosa. Ez aztán
szép meglepetés volt számomra!

Hasonló meglepetésekben különben gyakran
részesül az ember, különösen a nagy amerikai áru-
házak részéről, s emellett még csak nem is kell
félteni attól, hogy rossz néven veszik, ha az ilyen
kirakott sajtótermékek többféle fajtájából egyet-
egyét kérünk, vagy ha nem is tartozunk a köny-
vecskében ajánlott áruk vevői körébe.

Amerikában minden vagyonosabb polgár lakásá-
ban zongorát találhatunk, még abban az esetben
is, ha nincsen zeneileg kiképezve, mert látogatás
esetén szerény frissítő széken kívül (a nálunk
szokásos dus vendégeskedés a vérbeli yankeet
zavarba hozná) még a zongorahasználatot is fel-
ajánlja vendégének. Érthető tehát, hogy Ameriká-
ban a zongora igen népszerű s ehhez képest a
zongoragyártás is nagyon magas fokon áll s ebből
viszont arra lehet következtetni, hogy a zongora-
gyárak versengése is erőteljes. Ezt tudva, egy nagy
zongoragyár reklámrakatárába tértem be, nagy örömmel
szemléltem a szabadon kirakott körleveleket,
reklámfüzeteket, melyekben egészen komoly esz-
mék, témák voltak feldolgozva, például: „A zongora-
gyártás mai fejlettségéről”, „A helyes zongoratanítási
technikája”, „Azokról a regényes erdőkről, melyek-
ből a zongoragyártáshoz való legjobb faanyagot
nyerjük”, „Az amerikai előkelőségek nyaralóiról,
amelyekben az X. Y. zongoragyár által készített
zongorákat használják” stb. és végül egész csomó
tipikus amerikai reklámnyomatvánnyal a hónom
alatt akartam a helyiséget elhagyni. Az ajtónál azon-
ban az irodafőnök engedelmet kért, hogy a gyűj-
teményt becsomagoltathassa és lakásomra küldhesse.
Ez a szokatlan figyelmesség kissé zavarba hozott,
s nem haboztam kijelenteni, hogy ez már tulzott volna
velem — szerény látogatóval és nyomatványgyűjtő-
vel — szemben, aki merő kíváncsiságból tért be a
helyiségbe s nem azért, hogy zongorát vásároljon...
Erre azután kitört az irodafőnökből is a propagator:

„Ugy, Ön az amerikai reklámok iránt érdeklődik, all
right!” — válaszolja barátságos szemhunyorítás köz-
ben — „az Ön érdeklődését ez a néhány füzet nem
elégitheti ki, tehát engedje meg, hogy gyűjteményét
legújabb kiadványainkkal is kiegészítsem!” — Az Ön
fáradozása — feleltem szerényen — azonban nem
hozza meg a gyümölcsét. „Ellenkezőleg uram —
mondta önérzetesen a főnök — meg vagyok róla gyö-
ződve, hogy éppen Ön fog igen nagy szolgálatot tenni
nekünk; hova küldjem a csomagot?” — felírtam a
lakásom címét s az optimista reménykedésre feje-
met csóválva hagytam el a barátságos helyiséget;
azzal tisztában voltam, hogyha valaha zongorát
fogok venni, úgy azt Európában vásárolok s nem
Amerikában!... Azonban csodálatosak a sors
utjai: most már azt is bevallhatom, hogy az ame-
rikainak mégis igaza volt! En ugyan nem vásárol-
tam tőle zongorát, hanem két B. városbeli képző-
művész ismerősömnek megmutattam a magammal
hozott grafikai termékeket, akiknek a gyár zongora-
ráinak praktikus formái rendkívül tetszettek s mert
az áruk sem volt túl magas: az amerikai cégtől
vettek zongorát. S ki tudja, hogy e két megren-
delést — az illető művészek révén — nem-e követte
még sok más is?...

A reklámnyomatványok technikai kivitele és
mennyisége tekintetében különösen a vasutársasá-
gok igekeznek egymást lepálni; nemkülönben a
gyarmatosító társaságok és a magánnevelő-intéze-
tek, katonai magániskolák, melyek rendkívüli be-
rendezéssel bírnak, s amelyekben a milliomosok
és milliárdosok fiai szakszerű katonai kiképzésben
részesülnek. Ezek az iskolák, jobban mondva:
akadémiák, rendszeren óriási kiterjedésű földterüle-
tekkel rendelkeznek, amelyekben katonai vezetők
alatt rendszeres hadgyakorlatokat rendeznek s ezek-
ről még valódi ágyuk sem hiányoznak.

Kitűnő és hatásos reklámanyagot szolgáltatnak a
hatalmas amerikai pénzintézetek is, amelyek a
takarékoságról, kamatoztató, beruházó és alapító
akciókról kimerítő és technikailag pompás kiállítású
művekben tájékoztatják ügyfeleiket, nem kis mé-
rtékben járulván hozzá az általános tudás terjesz-
téséhez, az amerikai polgárság műveltségének eme-
léséhez.

Hogy milyen óriási összegeket fordítanak reklám-

ról is csak igen dicséretesen mondha-
tunk.

A Flinsch-féle betűöntőde Frankfurt
a. M. újabbán ismét egy csomó új kör-
zetet bocsátott piacra. Ezek a „Neue
Bernhard-Schmuck” elnevezést viselik és
akcidienciákhoz kiválóan alkalmasak.

A berlini Berthold-féle betűöntőde
legutóbbi idényfüzete szintén kellemes
meglepetést hozott számunkra. A szak-
társak, akik a Szakkör nyomtatványkiállítá-
sait és lapunk mellékleteit figyelemmel
kiszérték, bizonyára tapasztalták, hogy a
nevezett öntőde Block-betűje milyen hálás
anyaga a mesterszedőnek. Eddig csak
sajnáltni tudtuk, hogy a kedvelt Blocknak
csupán egy típusa van. A meglepetés,
melyben a fenti cég részesített az, hogy
a Blocknak két újabb típusát hozta for-
galomba. Az egyik típus a „Berliner Grotesk”,
a másik a *félkövér Block*, mindkettőnek
rajzbeli technikája egyezik a kövér Block-
betűjével. A Berliner Grotesk 10 fokozata
kiválóan alkalmas finomabb akcidienciák
előállítására, míg a félkövér Block 15 fo-
kozata már inkább hirdetésbetű, mely a
kövér Blockkal keverve nagyon hatásosan

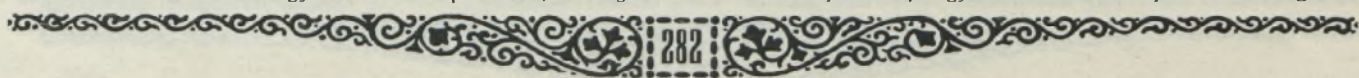
alkalmazható. Tekintettel azonban arra,
hogy ma már a kövér betűket is épp
úgy felhasználhatjuk akcidienciákhoz, mint
a speciál erre a célra készült betűket; e
betűtípusok az akciden-betűparkunkat
gazdagítják.

A majna-frankfurti Ludwig & Mayer
betűöntőde több mintakönyvben mutatja
be új készítményeit. Ezek közül kiválik
a *Latein*-betű, melyet J. V. Cissarz tanár
tervezett, 16 fokozatban van kiöntve, úgy
világos, mint félkövér típusban. A *Latein*
szélesvégű tollal írt betű, mely könyv-
betűnek is kitűnő, mint akcidenbetű pedig
egyike a legjobbaknak. Igen jól sikerült
körzetek, vignetták és iniciálék egészítik
ki a betűgarnitúrát. A másik mintakönyv
a *Linear antikvá* mutatja be. E betű finom,
vékonyvonalú antikva képi, de groteszk-
szerű vonalú betűtípus, amely akcidienciák
szedésénél találhat kitűnő feldolgozást.
Ugyanezt mondhatjuk a *Linear-disztról* is,
amely fekete és rovátkás kivitelen kerül
a forgalomba.

**A berlini Wilhelm Woellmer-féle betű-
öntőde** új mintakönyvei a *vékony és fél-
kövér Splendid-groteszkbetű*ket mutatják be.

E két betűről a legnagyobb elismerés hang-
ján nyilatkozhatunk. A betűk széles és éles
metszésű képe kitűnő sorfoltokat ad s így
igen hálás anyag olyan nyomtatványokhoz,
melyekhez semmiféle dísz sem szabad
alkalmazni. A Splendid-groteszk eme jó
tulajdonságát a betűöntőde is felismerte,
mert a mintalapjain és a füzetekben tul-
nyomó részt olyan szedés példákat látha-
tunk, melyek csakis betűkből szedettek s
a diszitóanyagoknak csak igen kis szerep
jutott. Az utóbbi időben igen nagyon fel-
kapták a groteszk-betűfajokat s aki figye-
lemmel kísérte e rovatot, annak bizonyára
feltűnt, hogy a betűújdonosságok nagy része
groteszk jellegű betűkből rekrutálódik. A
sok között azonban — legalább eddig —
az elsőbbséget feltétlenül a fent említett
groteszk betűnek kell megítélnünk, mert ez
kiválóan alkalmas finom akszidenciák sze-
désére.

**A leipzig Julius Klinkhardt-féle betű-
öntőde** egyetlen füzete összefoglalva adta
ki az összes általa gyártott kenyér-és cim-
betűk mintáit. A füzet kiállítása elismerést
érdemel, beosztása ügyes s lehetővé teszi,
hogy a keresett betűfajt azonnal megtalál-

célokra az amerikai vasúttársaságok az az alábbiakból is kitűnik: a kiadó Newyorkból az Egyesült Államok belseje felé utra keltem, az a vasúttársaság, melynek vonalai a Niagara tájékára vezetnek, egész csomó prospektust adott át, amelyek az átutazandó terület természeti szépségeit írásban és képből ismerletik s ezekhez még az Unió menetkönyvét is mellékelték, amely könyv 1400 oldalas, nagy lexikonnagyságu, nonpareilleből szedett szövege jó minőségű papírra van nyomtatva, végül az Unió 46 államának térképeit is megküldték, mindezt ingyen. Nálunk ezekért a dolgokért minden bizonnyal többet kellett volna fizetnem, mint amenynyit az egész meneti díj kitett.

Az amerikai egyébként a kis, sőt a legkisebb — a név- és cégjegynél kezdődő — reklámyomtatványokat sem becsúli le egészen, amelyeknek megoldása azonban egyéniségének megfelelő kell hogy legyen s amelyekhez finom, különleges papírt alkalmaznak. Általában figyelemreméltó, hogy az Újvilágban kiválóan finom érzékkel tudják az egyes nyomtatványok célszerű beosztását, precíz nyomtatását elérni, a papírnál pedig nem takarékoskodnak, ami természetesen csak a nyomtatvány előnyére válik.

Azért Amerikában is találkozhatunk Európából importált nyomtatványokkal: plakátok, kisebb reklámyomtatványokkal; ezeket azonban minden különösebb fáradság nélkül lehet az ottani mintaszerű nyomtatványoktól megkülönböztetni s így nem is érdeklődünk különösebben ezek iránt. Nem úgy a yankee, ő egészen figyelmen kívül hagyja, mert az európai nyomtatványokon tapasztalható felületesség neki ellenszenves, még akkor is ha a nyomás egyébként sikerültnek mondható, vagy a térbeállításal nincs megalégedve, vagy a papír színét nem tartja elég szolidnak stb.

Nagyon üdvös volna, ha az európai nagy nyomdavállalatok alapos tanulmány tárgyává lennének az amerikai nyomtatványok stílusát és kivitelét... Egy sportfelszerelési üzletben kérdeztem, hogy a cég mi okból rendelte nyomtatványait — Európában. A felelet nagyon szomorú volt: „Ez csak kísérlet volt, amely azonban nem járt kellő eredménnyel, dacára annak, hogy az áru egyébként olcsó volt, még sem lehetett célszerűen felhasználni, mert a nyomtatványokon semmi eredetiséget sem fedez-

hettünk fel. A rendelés egyrészt egyáltalán nem vettük át, többet pedig nem rendelünk, mert még sajtóhibákat is találtunk, bár nyomtatott kéziratot adtunk...”

Kell-e ennél lesújtóbb kritika? Olcsón dolgozunk ugyan, — ami az export szempontjából igen fontos —, de munkánk nélkülözi az eredetiséget. Vajjon kit kell ezért okolni?

Nagy a számuk a reklámspecialistáknak is, az u. n. reklámfőnököknek. Ezeknek a működését főleg ujonnan alapított vállalatoknál veszik igénybe. Rendkívüli vállalkozó szellemű emberek, akik nem riadnak vissza semminemű fáradságtól. Elvállalják az az új vállalat reklámozási ügyeinek intézését, gondját; „szállítanak”: formulárekat, mintákat, feliratokat, részletezett információkat, számításokat s általában minden ily irányú ténykedéstől mentik meg a vállalkozót.

Reklámügyekben egyébként a chemigrafus vállalatok is ehhez hasonló működést fejtenek ki; nemcsak klisé készítenek, hanem rajzoló műtermeket tartanak fenn, amelyekben reklámokhoz, hirdetésekhez való tervezeteket készítenek.

A kereskedelmi nyomtatványokat, mint a legjobb reklámobjektumokat kezelik. Amerikában is szokás, hogy minél régiebb és virágzóbb a cég, annál szolidabban kivitelű kereskedelmi nyomtatványokat használnak. De viszont minél egyszerűbbek az ily nyomtatványokon felhasznált betűk, rajzok, annál drágább és finomabb a papír, amelyre nyomtatták. De üzleti nyomtatványok — levélpapír s ehhez hasonlók — alakja általában nem olyan sablonos, mint nálunk, sőt a nálunk kedvelt 44-es alaku borítékokat stb. egyáltalán alig is használják. A legtöbb amerikai levélpapír olyan borítéknak megfelelőleg van megszabva, amely a miénknél valamivel alacsonyabb és szélesebb, úgy hogy ez a tengerentúli levelezésből valósággal kiemelkedik. A levélpapírokhoz s más üzleti nyomtatványokhoz pedig igen nagy előszeretettel alkalmaznak színes papírokat s ha már valamely cég színes papírt kezdett használni, úgy az állandóan ugyanazt a színt használja, úgy hogy leveleire az üzletfél már a boríték színéről is következtethet. E papírszín természetesen nem lehet elcsépejt vagy köznapi szín, de igaz az is, hogy e tekintetben az amerikaiaknak nem nehéz

hasuk. Külön füzetekben mutatja be a nevezett betűöntőde azokat a betűtípusokat, melyek — finom metszésükkel fogva — kiválóan alkalmasak a családi jellegű és hasonló izléses sajtótermékek előállításához. Ezek között látjuk a *Belladonna- és Ramses-antikvákat*, az *Ideál-groteszk* többféle változatait és néhány írott- és kurzív-betűtípust. Egy másik füzet az új *Doris-ornamentek* mutatja be, melyek igen jól alkalmazhatók diszkrét hatásra számító nyomtatványoknál. Igazság kedvéért azonban meg kell jegyeznünk, hogy a mi szedésirányzatunkhoz már nem igen felel meg s inkább Németországban számíthatnak nagyobb piacra. A legújabbban kibocsátott *Brillanti-körzetek* már sokkal jobban használhatók fel a mi stílusunkbeli sajtótermékekhez kiválóan modern rajzuk következtében.

KORREKTURA

Ügyeljünk a rövidítésekre. A cégek elnevezéseinek rövidítésénél igen óvatosak legyünk, mert ebből könnyen kellemetlenségünk származhat. A kir. Kuria most egy

döntvényt hozott, melyből kitétszik az, hogy a cégelevezéseknél a részvénylét-saság szót nem szabad minden esetben rít-vel rövidíteni, ugyanez a szabály áll több ilyfajta rövidítéseknél is, mint szöveket nem rövidíthető így: m. sz., mert ez a kereskedelmi törvény 14. §-ába is ütközik. Egyáltalában a cégek úgy kötelesek használni elnevezésüket, amint az be van törvényszékieg jegezve. Pedig gyakran megtörténik, különösen hirdetések szedésénél, hogy ha az ilyen szöveg nem fér el egy sorban, minden különösebb aggodalom nélkül rövidítik. Ezentul ennek olyan következménye is lehet, hogy a hirdető esetleg nem fizeti meg a hirdetésért járó díjat. De hasonló eset állhat elő egyéb nyomtatványok készítésénél is. Szabály legyen tehát az, hogy a kézirat szerint szedjük az egyes cégek elnevezéseit, mert akkor a felelősséget elhárítjuk magunkról.

A revízió megőrzésének fontossága. Egy történelmi munka viszonzalagságos sorsáról olvasunk a „Századok” című folyóirat legutóbbi számában. Ezek szerint Doumergue Emil montaubani teol. akad. dékán, Kálvin nagyszabású életrajának

írója, 1909 október havában hosszabb utazást tett hazánkban, amely alatt meglátogatta a magyar ref. egyház főiskoláit, kiválóbb intézményeit, érintkezett a ref. egyház vezetőivel s ezek révén igyekezett ez egyház életével, intézeteivel, szervezeteivel, szellemével, multjával és jelenével közelebbről megismerkedni. Ennek az utazásnak köszönheti létrejöttét „La Hongrie Calviniste” (A magyar kalvinisták) című műve, amelyben a kisebb részben uti benyomásait adja elő, nagyobb részben a magyar ref. egyház multját és jelenét ismerteti. A könyv kinyomtatva, illusztrációkkal bőven ellátva, 1912 elején már készen állt, mikor közbejött egy nyomdai tűzvész, amely az egész készletet a klisékkel együtt elpusztította, úgy hogy a művet — egy véletlenül megmaradt revízió példányból — újra kellett szedni. De persze a klisék odavoltak, azokat nem lehetett feltámasztani s így a könyv, őszinte sajnálatunkra, azok nélkül jelent meg (csupán Bethlen G. képe maradt meg), holott azok nagyban emelték volna a mű értékét s nagyban hozzájárultak volna a külföldi olvasó érdeklődésének felkeltéséhez. Bizonyosságul

választaniok. Olyan szép papírszinek, amilyeneket Amerikában láttam: nálunk ugyszólván ismeretlenek.

Az amerikai kereskedőre jellemző, hogy mindennél csak jól olvasható, stilszerű és kifogástalan betűket enged alkalmazni s általában megkapó, hogy kicsoda találékonyságot és a szép betűk és csoportosítások iránt milyen finom érzéket tanusítanak ezek a rideg és szívtelen kereskedők...

E tekintetben az amerikai betűöntődék kitünő eredményekre hivatkozhatnak s az utóbbi időben már az európai öntődék is követik nyomdokaikat, amennyiben mind több és több jeles, művésziesebb kivitelű mű- és akszidensbetűt dobnak a piacra, amelyeket vagy az amerikai betűöntődéktől megvásárolt eredetiekről legalvanizált, vagy pedig — ha erre szükség van — valóban eredeti matricákról öntenek. Bizonyos mértékben ez is letagadhatatlan haladás s az ilyen „átvétel” vagy utánzás a mi öntődéinknek is hasznára válik. No meg a mester-szedők is örülnek ennek. Csak azután ne feledkezzenek meg az itteni öntődék a seregyenvonalról, amelynek a szedőkre nézve való fontossága igen nagy. Ennek illusztrálásául elég, ha az amerikai nyomdatulajdonosok véleményét közlöm: „Type which is not standard line, is dear at any price!” A nem seregyenvonalra öntött betű minden áron drága!

Hogy a modern amerikai reklámok a mai szedés-technika fejlődésére kitünő hatással voltak, azt mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy hasonló nyomtatványokkal ma már igen sűrűn találkozhatunk. Amerikai stílusú nyomtatványok ma holnap divatosakká válnak s a divattal haladni néha szintén haladást, fejlődést jelent...

Azonban óvakodjunk a túlzástól, mert ez semmi esetre sem amerikaias.

KORINEK F. JÓZSEF.

ELÉGEDETLEN SZERZŐK

A szerzők elégedetlenségét s a korrekturek iránt táplált igényeiket versben és prózában már sokszor megénekeltek, mindez a sok írott szó azonban alig viszi előbbre a nyomdák és szerzők közötti csaták

szolgálhat ez az eset arra nézve is, milyen kitünő szolgálatokat tehet néha a feleslegesnek látszó revízióivek megőrzése. Leirt esetben például egy nagy fáradtsággal megalkotott szellemi munka menekült meg az enyészettől, amely a tüzvész pusztítása után a revízió-példány elpusztítása esetén alig íródott volna meg újból.

A korrektor nyelvtudásáról. Erről a témáról cikkeztek Reinecke Ottó szaktársunk, a német birodalmi könyvnyomda főkorrektora, a „Duden” név alatt ismert német helyesírási szójegyzék főmunkatársa, a „Fachmitteilungen für die Mitglieder der deutschen Korrektorenvereine” című korrektori szaklapocská 1911. évi 15. számában. Cikkében — úgymond — nem óhajt beszélni a korrektor általános műveltségéről, csak melleleg jegyzi meg, hogy a korrektori hivatás gyakorolhatására nem elegendő, ha valaki az elemi iskolát végigjárta. Feltétlenül szükséges, hogy a korrektor szak- és továbbképző iskolákba járt legyen, amelyekben alkalma nyílhatott az elemi iskolában szerzett ismereteit bővíteni. Nagyon sajnálatos körülmény, hogy a magasabb iskolákat végzett

tanulók nem választják életpályául könyvnyomdászattal, mivel a mi hivatásunk hálás teret nyujtana nekik, hogy az iskolában szerzett ismereteiket kamatoztassák. Hogy jó korrektor csak tanult szedő lehet, magától értetődőnek tartja, minthogy ezek szakmailag, technikailag is képzettek, törekvők és komolyan veszik munkájukat. Ami magát a nyelvtudást illeti, főfeltételnek tartja az anyanyelv — ő a német nyelvről beszél — alapos ismeretét. Az anyanyelv tökéletes bírása, vagyis a jól és helyesen való írás képessége az, amit a korrektortól minden körülmények között kívánni lehet és kívánni kell. Értékesnek mondja, ha a korrektornak nyelvészeti ügyekben bírálóképessége van. A korrektornak ugyszólván egy pillanat alatt meg kell tudni mondani, hogy mi a helyes; tudni kell neki ismeretei alapján nyelvészeti kérdésekről véleményt nyilvánítani. Emellett a latin és lehetőleg a görög nyelvnek legalább legegyszerűbb ismereteit is kell hogy bírja. A latinak tudása — tekintettel a rengeteg sok latin szóra, amely a művelt nemzetek nyelvei mindegyikében használtatik — elegendhetlen. Azonkívül

eldöltét s ez addig, míg a szerzők műveiket nem fogják maguk szedni, mindig így is lesz.

Adott esetek ismét alkalmat adnak e sorok írójának a szerzők korrekturei és gyakran kirohanásai felett elmélkedni. Nagyobb tudományos munka készült nyomdánkban, melyben a hivatkozott szerzők nevei kapitálchenből szedettek. Több iv állt már, amikor a gyakran előforduló Horváth névben az á betűt a szedő ily módon blokkálta: HORVÁTH, aminek okát szakember előtt nem kell magyarázni. A szerző erre egy mérges kirohanást irt a korrekturahasábra, hogy miért nem szedik a nevet úgy, ahogy ő írta? Miért bosszantják őt a szép magyar név ily módon való elcsufításával?

Egy másik szerző egy őt bosszantó hiba miatt e megjegyzéssel könnyített lelkén: „Ezt a számár szedő önmagától is tudhatta volna!” Egy lényegtelen hibáról volt ez esetben szó, éppen ezért a bántó megjegyzést a nyomdavezetőség erősnek találván, a megjegyzést gummival eltávolította. Ozsonna-időben azonban összeült a „szakértő bizottság” és nagyítóüveggel s a vonások utánahuzásával kihámozták a „háringot”. Panasz után a művezetőség kénytelen volt kijelenteni, hogy ez esetben nem ő (a szedő) a számár.

A harmadik esetben verzálisteszedsről volt szó s amikor a munka végére járt, a verzálistok elfogytak, tehát blokkáltak. Természetes, hogy a levonat ennek megfelelően festett, ami arra készítette a szerzőt, hogy megkérdezze, mit keresnek ezek a sajtóságos betűk a szedésben, amikor ezeknek az ő munkájával semmi vonatkozásuk nincs.

Hasonló példa még számtalan van s bizonyára minden nyomdából volna felsorolható. Mindig a szerzőkről s azok nyomdai szaktudásáról szól az ének. A legtöbbször — hála az Égnek — keveset vagy semmit sem törődik munkájának technikai kivitelével. Ezekkel könnyű dolgozni. Jobb ügyhöz méltó buzgalommal jövelik ki a tényleges és vélt hibákat. Technikai lehetőségekkel vagy lehetetlenségekkel ezek nem törődnek. Maguknak, a nyomdának, vagy akár a munkásnak nem nagyon nehezítik meg a munkát. Eldugott betűk, elhagyott írásjelek pótlása a szedőnek és korrektornak többnyire „elismerést” hoz. Nyelvtudományi és idegennyelvű művek szerzői nem tudják például felfogni,

a modern idegen nyelvek közül legalább egyet kell ismernie és értenie. Ambár elismeri, hogy mindaz, amit ő a korrektor számára nélkülözhetetlen tudnivalóként jelez, nem kis munka, de ha tekintetbe vesszük, hogy a nyelvismeretek elsajátítása, nemcsak munkával, hanem élvezettel is jár, akkor szerinte ez a kíváncsi nem túlzott. Mert mihelyt a hivatását szeretettel gyakorló korrektor azon van, hogy nyelvismereteket szerezzon, a tanulás nem fog terhére, hanem örömeire válni, élvezet fog neki nyujtani. Ha egy nyelvet megtanult, óhajtan fog másikat is tanulni. Hogy melyiket válassza a korrektor a tanulásra a sok idegen nyelv közül, azt a tanulóknak izlésére és szükségletére bizza. Mindenesetre a földrajzilag legközelebb levő nemzet nyelvét, avagy azt, amelyel politikailag, kereskedelmileg vagy egyéb módon erős összeköttetésben vagyunk. (Magyar szempontból elsősorban a német nyelv, másodsorban a Magyarországnak lakó nemzetiségi: tót, szerb, román nyelvek, harmadsorban a francia, angol, olasz nyelvek tanulása jöhet számba. — Referens megjegyzése.) Azt a kijelenté-

hogy a szedő sokszor hamis ékezeteket alkalmaz, holott ezek általuk tisztán iratnak.

A kéziratok minemüségéről kötetekre való irtak már, felesleges volna ezekről ezuttal is keseregni. Hogy milyen egyetemes műveltséget és mesébe illő találekonytságot tételezzenek fel a sokszor alig elemi képzettséggel rendelkező szedőről, azt körülírni nem lehet. A multban egyik-másik mettőr vagy szedő évről-évre egy és ugyanazon szerző kéziratát szedte, úgy hogy az íráshoz hasonló valaminek olvasásához hozzászokott és később azt már elég folyékonyan olvasta. Ez ma, a boszorkányos gyorsaság korszakában, alig fordul elő. A legkisebb munkák is sürgősek, úgy hogy egy-egy munka érkezesekor az összes mozgósítható szedők csak keveset szednek a rosszul olvasható kéziratból, mi mellett természetesen nincs alkalmuk a rossz kézirat sajtóságaival megismerkedni. Sok hiba és halmozott bosszankodás következménye az „osztott” munkarendszernek.

Egy angol közleményt kapott egy szedő szedés végett, amely azonban olvashatatlan volt. A leggyakorlottabb kéziratolvasók nem voltak képesek azon eligazodni. A szedő leírta a cikket egy angol levelező barátjával. Hogyan festett azonban a korrektúra? Ezt legjobban illusztrálja a szerzőnek a hasábon olvasható volt megjegyzése: „Ez a munka talán külföldinek karmai közé került?”

A munkateljesítménynek silány voltát azután nagy általánosságban a nyomda rovására írják. Hogy mit kívánnak sokszor a szedőtől, az majdnem a lehetetlenséggel határos. Kémiai képletek mellett matematikait szednek. Különböző idegen nyelvek majdnem visszamenőleg az ékírásig, mint szanszkrit stb., ne okozzon a szedőnek sok nehézséget. A tudományos munkákban az összes orvosi, állattani, földtani, filológiai és botanikai szakkifejezések ne okozzanak néki nagy fejtörést. Hogy a spanyolban a kérdő mondatoknál a mondat elején (és pedig itt megfordítva) és végén alkalmaznak kérdőjelet, s hogy az angolban stb. az idézőjelek mindig felfelé állítva helyeztetnek el, mindenki előtt ismert kell hogy legyen.

Mi sem természetesebb, hogy mindezekkel végeredményben az évek gyakorlati tapasztalatai megismertetnek. Mig azonban valaki ezen ismeretek

birtokába jut, rendesen azt a kort éri el, amikor munkaszállítmányának mennyisége csökkenni szokott, s a szedést mennyiség és nem minőség szerint értékeli.

Hogy azonban ne így legyen, abban a szerzők úgy a munkásoknak, mint a nyomdáknak nagyban segítségükre lehetnének, ha kézírataikat nem tekintenek saját személyüknek szóló jegyzeteknek. Ha mérlegelnék, hogy mennyi iskolát végeztek a szedők s mennyi ők, bizonyára tartózkodóbbak volnának a gáncsot illetőleg. Szóval: egy kis méltányosságot kérünk!...

De hiábavaló sirámok ezek! Kevés a remény, hogy a szerzők egyéni kényelmüket feláldozzák azért, hogy a nyomda s a szedő kevesebb kellemtelenségnek legyenek kitéve, az az idő pedig messze van, hogy mint a régmúlt történelmi időkben, tudósok álljanak a szedőskrény mellé, hogy tudóstársaik munkáit technikailag elkészítsék. . . K-Z.

A GÉPSZEDÉS KÖRÉBŐL

A gyorszedőgép. Ez a neve a legújabb vas-kollegának, melyet egy nagy berlini nyomdában már üzembe is helyeztek. Bár az új géppel hosszú éveken át kísérleteztek, mégis a legnagyobb meglepetést okozta Németország gépszedőinek körében, kiknek szaklapjából vesszük az alábbi rövidített leírását a gépnek. A gyorszedőgép három készülékből áll: az írógépszerű billentyű-szerkezetből, a gombolyító-készülékből és az öntőgépből (Linotype). A villamossággal hajtott billentyű-készüléken — mely nem egyéb, mint a Smith Premier-szerkezet, rendes billentyűzetével — úgy dolgoznak, mint egy közönséges írógépén, anélkül, hogy a sorokat kizárnák. A szó szoros értelmében vett gépirásból a szedő jobb-rosszabb levonatot is kap és a billentyűzéssel egyidejűleg egy nyolc centiméter széles papírszalag lyukasztódik ki, melyet később a Linotype vesz át, azt kiszedi és megönti. Mint-hogy itt nem önthető fordítva le a perforált papírszalag, mint azt a Monotype teszi, hanem előlről, tehát a szalagot kívül kell gombolyítani. A gom-

sét, hogy a korrektornak legalább is egy modern idegen nyelvet kell tudnia, úgy értelmezi, hogy az illető nyelv grammatikáját jól kell bírnia. A beszélni tudást a korrektori hivatás betöltésére nem tartja okvetlenül szükségesnek. Hiszen annyi ember van, aki tud idegen nyelveken beszélni, azonban irni nem tudja azokat. Ha ellenben eléggé jól ismerjük az idegen nyelv grammatikáját, akkor, ha alkalom nyílik azon a nyelven beszélni, a beszélni tudás fokozott élvezetet nyújt. Nagy értékkel bír a szófejtés (etymologia) ismerete is. Hogy milyen módon sajátítjuk el nyelvismereteinket, azt közömbösnek tartja, fő az, hogy a tanulási módszer megfeleljen a tanuló hajlamának. Vannak, akik előnyben részesítik a jó tanítónál való tanulást, mások meg az önmagától való tanulást szeretik. Nem mindenki rajong a kimerítő Langenscheidt-féle oktatólevelekért, mert ezekhez rendkívül nagy kitartás kell. Akinek azonban megvan a hozzávaló kedve, az jól teszi, ha ezt a bevált módszert választja, mert szerinte nem igen van még a világon ezekhez az oktatólevelekhez hasonló kiváló és jó mű-

Aki pedig tanítónál akarja megtanulni az idegen nyelvet, annak erősen a lelkére köti, hogy igazi tanítónál vagy valamely továbbképző-intézetben tanuljon, nem pedig holmi magukat nyelvtanárnak csufoló sarlatánoknál. Aki még ezenkívül is tanulni akar, az foglalkozzon fonetikával, a tudományos hangtannal, mert ennek a tudománynak pontos ismerete legjobban alapul szolgál idegen nyelvek elsajátítására. Aki mindezen követelményeknek iparkodik eleget tenni, abból jó korrektor lesz, az elmondhatja magáról, hogy érti a szakmáját.

R—r.

PAPIRSZAKMA

Osztrák papír Amerikában. A papírfogyasztás növekedése szűkéssé tette, hogy Amerika vámmentes papírbevitelt engedélyezzen. Ugyálszik, ezzel az engedéllyel az amerikai lapkiadók és egyéb papírfogyasztók élni is fognak. A közelmultban egy osztrák papírgyár famentes papírt mintázott egy newyorki cégnek. Külsőleg az amerikai gyár mintája sokban

hasonlított az osztrák mintához, azzal az eltéréssel, hogy az osztrák papír valamivel tömörebbnek látszik és fontonként valamivel több mint 5 fillérrel olcsóbb. A papírnak ez az olcsóbb volta azonban elértéktelenedett azáltal, hogy a newyorki papír 3—10 nap alatt mindenkor szállítható, míg a külföldi papír behozatala 3—8 hetet igényel. Következésképpen ennek, hogy a nagykereskedő, aki az ajánlatot kérte, a mintázott papírról sokkal nagyobb raktárt volna kénytelen tartani, miből olyan költségek származnának, melyek az árkülönbözetet felemésztenék. Mindenesetre érdekes jelenség, hogy az amerikai papírral szemben európai gyártmány a versenyben méltó ellenfélnek bizonyul, aminek pedig sikeres konkurrálás esetén feltétlenül árdragító hatása lesz.

Uj papíripari szaklap. Prágában a közel jövőben „Das Papier” cím alatt új, két-hetenként megjelenő papíripari szaklap fog megindulni.

Felbert Gyula, a theresienthali papírgyár magyarországi képviselője, raktárait V. ker., Arpád-utca 10. szám alá helyezte át. A cég a szakemberek figyelmét ez-

bolyítás külön szerkezet segítségével történik és — a leírás szerint — ezen a készüléken elhelyezett szerkezet az esetleg gyengén kizárt sorokat utólag jól ki is zárja. Ezt a készüléket különös idővesztéssel az öntőkészülék kezelője is kezelheti. A gombolyító-készülék ezenkívül még egy olyan szerkezet is van, mely egy esetleg feleslegesen lebillentyűzött vagy kihagyandó szót illetve sort „töröl”, hogy az illető hibás szót vagy sort az öntőgép le ne öntesse. Tetszés szerint kisebb korrekтура vagy beleszedés, törlés közvetlenül is elvégezhető, mert a Linotype billentyűzete használható marad. A lyukasztott szalagot az öntőgépbe helyezik, ott rugók (tapogatók) felett csuszik végig, melyek a papírszalag lyukaiba kapaszkodnak és helyreállítják a kontaktust, vagyis mozgásba hozzák a matricákat, melyek felszabadulva, sorra szedődnek, kizáródnak, leöntődnek és azután elosztódnak, mint eddig, csak azzal a különbséggel, hogy ez most sokkalta gyorsabban megy végbe. Allítólag 16.000 betűt szed a gép óránként. Ebből a célból az öntőgép egyes részeit át kellett alakítani, hogy ezt a tempót zavar nélkül kibírja. Az új gép tehát a Monotype billentyűzetének és a megfelelő módon átalakított Linotype-nak bizonyos kombinációja. Most csupán az a kérdés, igazak-e azok a hírek, melyek az új gépnek a gyorsaságáról talán éppen üzleti szempontokból kiindulva elterjednek. A Linotype-nél is nagyobb szállítóképességű szedőgépek elterjedése a mai szomorú munkaviszonyoknál egy cseppet sem volna kívánatos a munkásokra nézve, azonban nincs nagyon mitől tartani, ha a gyorszedőgép kezeléséhez több ember munkerejére van szükség. Akkor a gép ott van, ahol a mádi hitsorsos.

H.

Önműködő ólomszabályozó. Az ólomszabályozók száma is gombamódra szaporodik. Egy örlikonzurichi cég nemrég olyan automatikus szabályozót hozott forgalomba, melyben sem higany, sem másfolyadék nincs és amely állítólag feltétlenül megbízható módon és állandóan képes az ólom hőfokát szabályozni úgy a Linotype-on, mint a Typograph-on. A készülék önműködően funkcionál, Sem a munka megkezdésénél nem kell üzembhelyezni, sem abbanhagyásánál nem kell azt elzárni.

Szerkezete oly egyszerű és mindamellett oly tartós, hogy éppen olyan sokáig kibírja, mint maga a szedőgép, melyhez alkalmazták. A hőszabályozóknak általában az az előnyük, hogy a szedőnek nem kell időt vesztegetni az ólom szabályozásával és amellet az öntés minőségét is megjavítják, amennyiben telt sorokat produkálnak.

A Linotype új instrukciós könyve. A Mergenthaler-szedőgépár mostanában adta ki új instrukciós könyvét, mely 240 oldalra terjed és számos ábrával van ellátva. Olyan gépüzemekben, ahol külön szerelőt nem alkalmaznak és az esetleg előforduló üzembzavarokat a szedőnek kell elhárítania, nagyon okosan teszi a kezdő, ha ezt a könyvet megrendeli. Feltéve, ha németül ért. A könyv felsorolja az összes géprészek nevét, megismerteti a gép egyes részeinek működésével, rendeltetésével és a felépíteni szokott üzembzavarok okaival; megtanítja a zavarok elhárítására, az anyaminták, ékek és az ólom, egyáltalán az egész gép helyes kezelésére stb. Végül összehasonlítást közöl a könyv az újabb és régebb szerkezetű Linotype-gépek között. Érdekesek az új egy- és kétbetűs gépek elől kicserélhető raktárakkal, a hárombetűs gép, a kettőtáru és a „Világosság”-nyomdában is üzemben levő háromtáru gépek. Akit a Linotype-gép története, fejlődése és kezelésének módja érdekel, továbbá aki szükségben jó tanácsadót akar, az csak haszonnal lapozhatja a könyvet, amely olcsón szerezhető be.

AZ INDIVIDUALIZMUS ÉS A MŰVÉSZI FOLTHATÁS

Ha a művészetek összehasonlító történetét tanulmányozzuk, mindenekelőtt felszínre vetődik az a kérdés, hogy bizonyos művészeti irányt (stílust) lehet-e megteremteni, vagy az csak keletkezik-e? Sem az egyik, sem a másik nem fedi a valóságot, hanem valamely önálló irány lassan, észrevétlenül fejlődik. A képzőművészetek ősforrását az egyiptomiak között kell keresnünk, kiknek izlése csak a szimmetriát kereste és alkalmazta. Elő-Azsia népeinek közvetítésével eljutott Görögországba, hol e művészet fej-

uton is felhívja a nyomdász segélyző-egyesület tavaly megjelent jubileumi emlékkönyvének papírjára, melyet ő szállított. A cég raktáron tart-rendkívül nagy választéku nyomó, középanyag famentés és amerikai illusztrációs műnyomó papirokat, továbbá borítékpapirokat és kartonokat.

SAKIRODALOM

Nyomdász-Évkönyv és Uti Kalauz 1914. Szerkeszti Lerner Dezaó. Nyomták a Világosság-nyomdában. A Magyarországi Könyvnyomdászok és Betűöntők Szakegyesülete kiadásában megjelenő zsebkönyvecske 16. évfolyama az 1914. évről megjelent. A gyakorlati életben szükséges és szinte nélkülözhetetlen tudnivalókon kívül néhány szakközlemény gazdagítja a cimosan kiállított, szépen nyomtatott munka tartalmát. Az irodalmi rész ezidén ugyan három ívvel kisebb a tavalyinál, még sem érezzük annak hiányát. Ugy gondolom ugyanis, hogy szakközlemények megjelentetésére vannak megfelelő szaklapjaink, elvont tárgyu dolgokat, amelyek

a megfelelő könyvekben egyébként mindenkinek rendelkezésére állanak, pedig jobb egyáltalán nem közölni. A Szakegyesület társadalmi munkásságát fejt ki, helyes tehát, ha csakis ily irányú cikkeket közöl. Nagyobb gondot kellene fordítani az Évkönyv bekötési táblájára, amely majdnem minden évben hibás. Tessék csak összehasonlítani a belső címlap szövegét a bekötési táblával. A Nyomdász szónál hiányzik a kötjel, az 1914-nél a pont és Uti Kalauz egy szóba van. Ha már külföldön kell készíttetni a klistét, legalább arról kellene gondoskodni, hogy megfelelő hibamentes kéziratot kapjanak. A könyvek ára 1 korona s a Szakegyletben kapható. G.

FELJEGYZÉSEK

Nemzetközi grafikai kiállítás Leipzig 1914. A kiállítás előmunkálatai nagyszabásu voltak bizonyosságát szolgáltatja, hogy a különböző bizottság ülései mellett a kiállítás igazgatósága november 17-én tartotta századik ülését. Ezen az ülésen bejelentés tárgyát képezte az eddigi mun-

kálatakról való beszámolás, valamint a költségelőirányzat bemutatása, melynek összege 5 millió márkában állapított meg. Végül egy harmadik gépcarnok építését határozta el a kiállítás igazgatósága, mert a rendelkezésre álló két caarnok 13.000 négyzetméter területe már lefoglaltatott. A kiállítás belépődíjai is megállapítottak már. Bennünket csupán az a rész érdekel, hogy az egy napra szóló belépődíj ára este 7-ig 1 márka, 7 óra után 50 pfennig, olcsó napokon nappal 75, este 30 pfennig. Egyesületek egyszeri belépődíjért 50 pfenniget, 3 napra érvényes jegyért 1.50 márkát, egy hétre szóló jegyért 3 márkát fizetnek, ha az egyesület legalább 30 jegyet vált.

Gelléri Mór kir. tanácsos, az Országos Iparegyesület igazgatója, a napokban töltötte be a magyar ipari szakirodalom szolgálatában 40 évi tevékenységét. A jeles író fáradhatatlan munkájával több évtizeden keresztül sikereiben gazdag eredményt ért el a magyar ipar részére és így méltán ünnepelhetik az egész országban most is, negyven évét betöltött szakirói évfordulója alkalmából.

lődése a ritmus társulásával megindult s háromezer éves fejlődését beláthatatlan ideig a jelenkor individualizmusa zárja le, míg zenitjét el nem éri. S mint az esztétikusok észrevételei bizonyítják, a művészet igyekszik az individualizmus (osztatlanság, egyéniség) keretein belül maradni, mert a képművészetek fejlődése csak így van biztosítva. E szempontot figyelembe véve, nem volna szabad tehát senkire sem valamely irányzatot rápresszionálni, hanem kiki a maga egyénisége, gondolkodása, vérmérséklete szerint dolgozzon, alkosson. Ha az individualizmust kapcsolatba hoznánk a nacionalizmussal, végeredményképen oda jutnánk, hogy az individualizmus nemzeti stílust létre nem hozhat s ezzel megdöntöttük egyeseknek azon alaptalan nézetét, hogy a legujabb nyomdászati irányzat, mely még mindig „divatos“, valamiképen magyaros is volna. Figyeljük csak meg az Iparművészeti Iskola grafikai osztálya hallgatóinak munkáit, mind egyiken rajta van bizonyos jellegzetesség s azért mégsem beszélhetünk — mondjuk — budapesti nyomdászati stílusról. Ezzel megmondtuk azt is, hogy lehet egy országban több ilyenmü tanintézet, de ezek anélkül működnek, hogy a nyomdászati magyar stílust megteremthetnék, jóllehet bizonyos művészeti sajátyságot akarnak tanítani s terjeszteni. Tegyük fel, hogy valamely ily iskolának vannak magyar, német s francia nemzetiségű növendékei. Ezeknek valamely nyomtatványt kell megtervezniök bizonyos feltételek mellett (pl. nem kell keret s csak egy színben tervezendő), munkáikat bírálat alá vesszük, azt tapasztaljuk, hogy van közöttük eltérés, de e különbségek csak egyénié; de ha két, különböző körülmények között nevelkedett, egy nemzetiséghez tartozó egyénekkel illyirányu munkát végeztetünk, az egyenemű munkáik között is nagyon sok lényeges különbséget találunk nemcsak a tereosztás, de felfogás és színezés dolgában is. Ezek után bátran kinyilatkoztathatjuk, hogy az a nyomdászati irányzat, melyet az Iparművészeti Iskola egy pár évvel ezelőtt megindított, semmiesetre sem magyaros, hanem egy olyan jeggyel bírnak, melyről e munkákat a külföldiek között elkeverve, speciális jellegzetességénél fogva szemünk csakhamar észrevesz. Eppen ezért e folthatásos irányzatot ne azért kultiváljuk, mintha magyaros volna, de azért, mert

mindenki az egyéniségét, gondolkozásmódját, tér-érzékét nagyon könnyen beleviheti s így munkája jellegzetes, egyéni lesz. Kultiváljuk azért, mert szebbet, eredetibbet alkothatunk így s ami az egésznek a koronája, egyszerű és hamar elkészíthető.

Mielőtt a cím másik kérdésének, a művészi folthatás tárgyalásába belebocsátkoznánk, mindezt azért mondtam el, hogy könnyebben megérthessük az alantiakat.

Ha a betűt a nyomtatvány idegének, a szint pedig husának tekintenénk, akkor annak csontvázának a *formának* kell lennie.

Míg a betű a nyomtatványnak az értelmét, a szellemi tartalmát adja, azért főkellékei a könnyen olvashatóság és szépség; míg a szín a nyomtatvány kedvességét, megkapóságát szolgálja, azért legyen ez mindig eleven, határozott; addig a *forma* az, amely a nyomtatvány *jellegét megszabja*, azért mint korlátlan ur igájába hajtja e két előbbi s feltétlen engedelmességet vár a betűtől és szintől. Esztétikai szempontból ugy a betűnek, mint a színnek és papirnak a forma szépségét kell szolgálnia, mert első tekintetre nem a részleteket, hanem az egész nyomtatvány képét, formáját látjuk meg. A forma kedves vagy rut megalkotásától függ a nyomtatvány sikere vagy bukása. A forma főkelléke a szépség és eredetiség. Megalkotásánál különösen az előbbire kell ügyelnünk s addig, amíg valaki az aránytannal nincs tisztában, azt nem szívta fel a vérebe, szép formát alkotni nem lesz képes soha. S hogy a folthatásos irány minálunk minél nagyobb tért hódítson, ide iktatom azon tapasztalataimat, melyek szerint a kezdők is könnyen elsajátíthatják a formakeresés műveletét.

Háromféle mód van a nyomtatvány formájának megalkotásánál: 1. Midőn a szöveget valamely mértani idomba szoritjuk bele. 2. Midőn klisé vagy iniciálé körül csoportosítjuk a szöveget, s 3. midőn valamely festmény, rajz vagy tájkép folttjai szabják meg a nyomtatvány formáját. Az 1. mód a legkönnyebb és leggyakoribb. Három dologra kell itt nagyon ügyelni: az arányokra, a szöveg alkalmaságára, s hogy rokon idomokat: minő a kör és elipszis, a kör és rombusz, ne csoportosítsuk egy és ugyanazon munkán, hanem törekedjünk minél nagyobb ellentétre. Altalában lehet mondani, hogy

A szedőgépek szaporodása Magyarországon. A most megjelent Nyomdász-Evkönyv és Uti Kalauzban összefoglalt statisztika szerint az elmúlt évben Budapesten, a szedőgépek száma mindössze kettővel szaporodott az 1912. évi 29-cel szemben. A szedőgépek számában Budapesten első helyen áll a Linotype (106), utolsó helyen a Monoline (17), a közbeeső két helyen a Monotype 39 s a Typograph 31 géppel áll. A vidéken nagyobb volt a szaporodás. Felállítottak összesen 15 gépet, melyek közül 14 Linotype és 1 Typograph volt. Az összes működésben levő 95 gép közül 51 Linotype, 38 Typograph, és 6 Monotype. A legnagyobb volt a szedőgépek számának emelkedése a legutóbbi 8 évben Budapesten 1911-ben és 1912-ben, mely évek mindegyikében 29 szedőgépet állítottak fel, amelyekhez hasonló tömeges gépállítás csak 1906-ban volt tapasztalható, amikor 24 gépet helyeztek üzembe. A vidéken a legtöbb szedőgépet — ugyancsak az utóbbi 8 évben — 1911-ben állították, összesen 23-at, melyet csak az 1910. évi géprendelés közelít meg, amikor 18 gép állítottatott fel.

Vállalati hírek. A Magyar könyvnyomda és kiadóvállalat Rt., mely intézet két évvel ezelőtt alakult s a postakincetár által kiadott telefonkönyvet bérletre, az előállott nagyszabású veszteségek miatt alapítókéjét leszállítja oly módon, hogy a 400 K névértékű részvényeket 80 K-ra bélyegzi le. Együttal 1875 darab elsőbbségi részvényt bocsátanak ki.

Céghírek. Trencsénben Landstein Ignác utóda nyomdáját Mihályi Zoltán vette meg, aki a liptószentmiklósi Steier nyomda alkalmazottja volt hosszú ideig. — Nagyszombatban a Szent Miklós-nyomda és papirkereskedés tulajdonosa, Sottnik Alajos állítólag Amerikába szökött. Bukásának oka, hogy szégyenletes olcsó árért vállalt munkát. A nyomdaberendezést a hitelezőktől az ottani Elbert-féle papirkereskedő cég vette meg. — Ujvidékről jelentik, hogy Piliser Simon ráckevei nyomdatulajdonos az ujvidéki Hirschhauser-féle nyomdai céggel társult.

Balesetek a sokszorosító iparban. Az Országos Balesetbiztosító Pénztár különösen balesetelhárítási szempontból egy most megjelent füzetben összeállította 11.800 kár-

tanított balesetnek statisztikáját. Az összefoglalt esetek közül a papiriparból volt 129, a sokszorosító iparból 96, a papiriparban alkalmazott összes munkásokat alapul véve, 1000 munkásra átlagban 11'30, a sokszorosító iparban 5'00 baleset esik. A papiriparban előfordult baleseteknél 33'60", a sokszorosító iparban 30'70" munkateljesítmény-csökkenés állapított meg.

A szász állam a nyomdaiparért. A két évre előirányzott szász állami költségvetés a rendkívüli kiadások között az Akademie für Graphische Künste und Kunstgewerbe 150 éves fennállása alkalmából 55.000 márkát irányoz elő. Egy művészileg kiállított, ez alkalmából megjelenő jubileumi emlékirat költségeire 12.000 márka vételet fel. Az akadémia bővítése által szükségessé váló gépek, szerszámok stb. beszerzésére 21.000 márka szerepel új beállításoként, továbbá az akadémia épületeinek átépítése és bővítése lehetővé tetele végett első részletként 332.000 márkát követel a költségvetés. A Deutsche Bücherei Leipzigben felállítandó palotája költségeinek második részletként 900.000 márka, a gyűjtemények gyarapítására pedig

a hasáb minden mértani idommal összefér. (Lásd az I. és II. mellékleten az 5—12. példákat.)

A 2. mód a legnehezebb, mivel itt a forma nincs megadva, hanem azt keresnünk kell. Segítségünkre lehet a klisé, iniciálé és a sláger sor. A klisé mindig mint diszt kell kezelnünk; az iniciálé azon szóhoz teendő, mely a nyomtatványnál a legfontosabb, (lásd az Első Magyar Betűöntőde, Gleitsmann és Üdvözlőlapok hirdetéseit) a slágersornak fokozati különbségben a szöveg többi betűivel

A Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek Szakköre alapszabályainak egyik sarkalatos tétele a szaktársak szaktudásának fejlesztése. Hogy a Kör ezen célját eredményesen keresztülvihesse, kívánatos, hogy szaktársaink minél tömegesebben lépjenek be a tagok sorába s ezzel is önkomentálják azt, hogy a Kör hiányt pótló intézmény s hogy a Körre szükség van. Minden szakköri tag tartsa kötelességének a Kör érdekében agitálni.

1. példa.

arányban kell állania, hogy foltban a kontraszt ne-hogy tulságos nagy legyen.

Többször halottuk már ezen szavakat, hogy: *folt, folthatás*, de hogy a grafikai iparban mit kellene alatta érteni, — még nem volt hozzá szerencsénk. A folthatás nem más, mint a szövegnek (lehet ez egyszerű sor, egy diszdarabka, klisé) a papíron oly módon való csoportosítása, hogyha ezt távolról szemléljük, a sorok egybefolyjanak és világosabb vagy sötétebb, a szemnek tetsző szürke tömegeket, foltokat alkotssanak. Ezek a világosabb vagy sötétebb szürke testecskéknek egymáshozvaló arányossága alkotja a szép formát. A foltok tehát olyan részei az egész formának, mint a test törzsének a végtagok. Lehet valakinek szép fehér bőre, kemény husa, de mit ér mindez ha a csontváz (a forma) végtagjai (a foltok) nyomorékok. Eppen ezért nehéz dolog a forma keresésének a 2. esete,

mivel a foltkeresés már a *kompozíció* körébe tartozik.

A kompozíciónak főfeltétele a szépség keresése, s ez teszi mesterségünket művészivé, s ha a kompozícióban a szépséget, mint a művészet lelkét, megtaláltuk, úgy, hogy az jellegzetessé is vált, akkor munkánk sikerült művészi munka lesz.

A kompozíciónak három alaptétele van: 1. a vonal (a keret), 2. a forma (szövegrész), 3. a tér (a papír sík felülete). A nyomdászatban rend-

Az 1912. évben megtartott szakkegyesületi kongresszus kimondotta, hogy minden szakmunkás tartsa erkölcsi kötelességének a Szakkörbe való belépést. Sajnálatos kell konstatálnunk, hogy ezen határozat a pusztában elhangzó szó volt. A szaktársak nagy része utalmi megnevezhetetlen szügeszeli holdsa alatt állanak, amelyet legyőzni a szakköri tagoknak feladata.

2. példa.

szerint csak magát a formát szoktuk kiemelni a másik kettő rovására. Munkánk célszerűségét az olvashatóság, a kellemes folthatás, értelmes szöveg-elosztás adja meg.

Mivel a kompozíció lehet szabályos és szabálytalan, a folt hatása is e kétféle elv szerint igazodik. Szabályos kompozíció alatt azt a műveletet értjük, midőn a formát valamely geometriai idomba foglaltuk bele. (Lásd a formakeresés I. esetét.) A szabálytalan kompozíció olyan térelosztó művelet, mely szerint az elrendezés valamely nyomtatvány foltjainak harmónikus vonzóviszonyán, vagy kellemes ellentétén alapszik. (Ez a formakeresés 2. esete.)

A szabályos kompozíciót akkor használjuk, midőn az a célunk, hogy a szöveget egy foltba tömörítve, ez egyszerre áttekinthető legyen; míg a szabálytalan kompozíció oly szövegelosztásnak felel meg,

110.000 márka van előírányozva. Végül pedig az 1914-ben tartandó leipzig-i grafikai kiállítás esetleges deficitjéhez 100.000 márka állami hozzájárulást kér a költségvetés.

Roman Scherer A.-G. luzerni fabetűgyár legújabb mintakönyve kitűnő bizonyossága annak, hogy nemcsak a betűöntődei betűkben lehet a szépet és modernet feltalálni, hanem a fabetűkben is. A mintakönyv minden lapja pompás s a hatásos, jól olvasható plakáthoz alkalmas fabetűket mutat be. Kívánatos, hogy nyomdatulajdonosaink fabetűkészletükre is gondot fordítsanak, mert ha végignéznünk egy hirdetésoszlopon, úgy láthatjuk, hogy mennyire hiányos egyes nyomdák plakátbetű-felszerelése s hogy a meglévő plakátbetűk sem illők a mai kor nyomdászához. Olvasóink figyelmét a fent említett luzerni cégre hívjuk fel, mint olyanra, amely nagy választékban, jó és olcsó kivitelben tart modern fabetűket és plakátdiszitményeket.

Berger és Wirth budapesti festékgyára is egy pompás háromszinnyomatu melléklettel igazolja az e célra gyártott festékei-

nek kiválóságát. A gyönyörű színnyomat lapunk jelen számának egyik díszét képezi.

Nyomdafestékgyártás földgázból. Amint az Egyesült Államok belügyminisztériumának bányászati osztálya jelenti, ez az iparág, amely erősen hanyatlásnak indult egy időben, most újból lendületet vett. Az 1912. évi felhasználás ebben az iparban az előző évivel szemben 40 százalék gyarapodást mutat. És bár nem lehet tagadni, hogy az összes felhasználási módok között a fekete festékgyártás a legkevésbé gazdaságos, a jelenléti írója mégis védelmébe veszi ezt az iparágat, reámutatván arra, hogy csak olyan helyeken használják erre a célra, ahol semmi más módon nem tudják értékesíteni. Eldugott vidékeken, ahonnan a csövekkel való kivezetés igen költséges lenne, de főképpen ott, ahol kisebb gézterületek vannak s csak két-három kut ad mérsékelt mennyiségű gázt, amelyekért a hosszú csövezeteket nem érdemes lefektetni s a hálózatba bekapcsolni, a farm szüköségletének ellátása után fenmaradó gázt igazán nem lehet jobban értékesíteni, minthogy kisiparszerűleg a házi munka értékesítésével kormot,

illetőleg nyomdafestéket gyártsanak belőle. Egy kg. korom előállítására körülbelül 60 köbméter gázt használnak fel. West-Virginiában 16 társaság foglalkozik koromgyártással.

Gleitmann E. T. drezdai festékgyár egy kitűnően sikerült mellékletét közöljük lapunk jelen számában, melyet a nevezett jóhírű gyár „Cito” nevű akcidens- és illusztrációs festékével nyomtatják. E festék kiválóságát mi sem bizonyítja jobban, mint e pompás melléklet.

Einhundert Dokumente a címe annak a füzetnek, melyet a Typograph-szedőgépgyár küldött be hozzánk. A vasok füzetben azok az elismerő levelek vannak egybegyűjtve, amelyeket a Typograph-szedőgéppel dolgozó üzemek állítottak ki a gyárnak. E levelek mindegyike a nevezett szedőgép üzempétségeiről szól s megerősíti a szakkörökben már régen elismert tényt, hogy a Typograph különösen a kisebb nyomdákban alkalmazható kiváló előnnyel.

A gyorssajtó jubileuma. Tervben van, hogy az a történelmileg megállapított tény, hogy König Frigyes első gyorssajtója

Szöveg-oldalak szedés-elrendezésébeli megoldására kiírt pályázat, amennyiben a megállapított időig a díjak arányában kevés és tulnyomórészt gyenge munkák érkeztek be. október 31-ig meghosszabbítván, a pályamunkákat f. hó 4-én bírálták el. A beérkezett munkák — 1—2 kivételével — alig mondhatók újszerűeknek és nagyon pongyola a kivitelük, úgy hogy a bizottság az első díj kiadását lehetetlennek tartja. Hosszabb vita után a bizottság a II. díjat ifj. Aigner Antalnak ítélte, mely munkának feje, szöveg-elrendezése tetszetős, a tördelést nem megnehezítő s a szerkesztést sem bénítja, hirdetésmegoldása azonban a gyakorlatba át nem vihető, mert a bizottság felfogása szerint egyhangú volta miatt féltő, hogy a hirdetők azt el nem fogadnák. Ajánlja a bizottság, hogy az esetben, ha a Bernhard-antikva nem szeretnének be lapunk nyomdája részére, a díjazott munkából a jelenlegi betűvel próbaoldalak készíttessenek annak megállapíthatása végett, hogy ez a megoldás át volna-e vihető a gyakorlatba.

5. példa.

MAGYAR IPARMŰVÉSZET

az Orsz. Magyar Iparművészeti Társulat Györgyi Kálmán szerkesztésében megjelenő lapja, ezidei IX. számát a magyar népművészet páratlan szépségű alkotásainak százat meghaladó, részben színes művészi reprodukciói ékítik. A szövegrészben Körsöfi Aladár a magyar nép művészeti munkáiban rejlő etikai, nemzeti és kulturális értékekre hívja fel a figyelmet. Groh István a népművészetnek a középkori magyar fali festményekben felkutatott legrégibb nyomaira mutat rá, Ács Lipót ur a Nemzeti Múzeum néprajzi osztályának a nemzeti kultúra szempontjából való fontos feladatáról értekezik, Lesznai Anna pedig a népművészet és a háziipar kölcsönös vonatkozásairól, a háziipar egészséges fejlődésének feltételéről mond véleményt. A lapot tagok díjtalanul kapják

ELŐFIZETÉSI DIJA 20 K

6. példa.

KORUNK

Ez a gyönyörűen és gazdagon illusztrált havi folyóirat minden olyan eseményről hoz részletes tudósítást, mely a műveltebb társadalmi osztályokat közelről érdekli s amelyről a korral haladni akaróknak tudomással kell bírniok. Állandó rovatai a következők: Társadalmi hírek, Egyesületi élet, Politika, Közgazdasági közlemények, Testedzés, Aviatikai hírek, Kertészet, A Mult, a Jelen és a Jövő, Képzőművészet, Iparművészet köréből, A Külföld, Idegenforgalom, Regénycaarnok, Irodalmunkról, Tudomány, Színművészet, A Hadsereg köréből. A „Korunk” minden számához egy művészi kivitelű három- vagy négyzsinű nyomatot és négy rézmetazetszerű melléklet van csatolva. A „Korunk”-ban közölt regények könyvalakban is megjelennek és ezeket az előfizetők kedvezményes áron szerezhetik meg. A „Korunk” előfizetési díja egy évre 40 korona, félévre 22 korona, negyedévre 12 korona, egyes füzet ára 5 korona. Amennyiben a füzeteket védőtokban kívánják e t. előfizetők, úgy füzetenkint 1 korona pótdíjat is kötelesek beküldeni. — A kiadóhivatal címe: Budapest, VIII., Rökk Szilárd-utca 2. I. emelet

Megrendelő levél e lap 952. oldalán található!

7. példa.

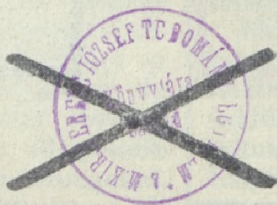
A MI LAPUNK

Ma fokozottabb mértékben szolgálja céljat, mint eddig. Célja: a közönség választékos irodalmi igényeinek kielégítése. Szórakoztat s melléje áll a modern magyar műveltség minden törekvésének, ha ezt logikus fejlődés hozza létre. Eszközei: a legelső magyar szépirók és művészek gárdája. Valamennyi számán rajt van a szerkesztő irodalmi jegye: ötlet, izlés, komoly tartalom és finomság.

ELŐFIZETÉSI DIJ: 10 K

8. példa.

VIRÁGOK

HEGYESI FLÓRA
KERESKEDÉSE

9. példa.

JERUSALEM SZALLODA

Elsőrangú nagyszálló a székesfőváros közepén. A keleti és nyugati pályaudvarok közelében, a Nemzeti és Népszínház között. Villamosvasuti közlekedés minden irányban. Az újkor igényei szerint minden kényelemmel berendezve

BUDAPEST VII
RÁKÓCZI-UT 9

250 szoba, fürdőszobák, olvasóterem, gyönyörű üvegfedélű télikert, elegáns étterem, különosztók. Kávéház. Villamos személyfelvonó. Kizárólag villamos világítás a ház összes helyiségeiben. A téli kert, folyósók légfűtéssel vannak ellátva

10. példa.

HAZÁNK FÖLDJÉN

UTLEIRÁS
56 KÉPPEL
II. KIADÁS

IRTA Dr SÁNDOR EMIL
KIADJA A FÖLDRAJZI
TÁRSULAT BUDAPESTEN
ÁRA HÁROM KORONA

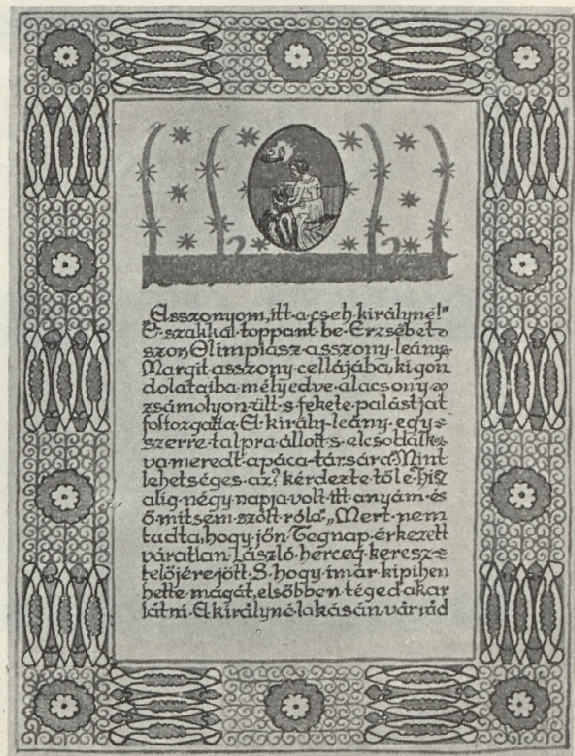
11. példa.

Magyarországnak a Kelet felé a legrégebb s egyúttal gazdaságilag egyik legjelentősebb vonala a Budapest-Szeged-Orsovai vonal. Erre visz az ut Alduna felé is, a melynek természetes szépségei az egész utazóvilág előtt ismertek. Ez a vasutvonal az osztrák-magyar államvasuti társaság vonalainak államosításával került a Máv. kezére. A fővárosból kiindulva Czeglédén, Kecskeméten át érkezünk Szegedre, hazánk második legnagyobb városába. Lakosainak száma a százezret meghaladja, utcái és széles körutai, épületei mind egy rendezett nagyváros benyomását keltik!! A szegedi híres Tisza-híd

12. példa.

13. példa.

14. példa.

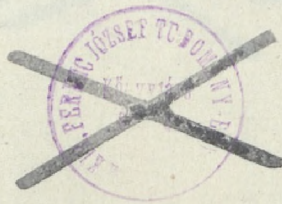
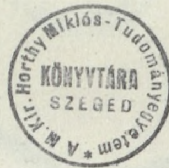
Magyar Gyártmány

Consum

Kapható minden üzletben

PAPIROS
 ÍRÓSZER
 A LEGJOBB

olcsóság
 tartósság
 és szépség.

IRÓSZER
PAPÍROS
GÁRANTIA
JACQUES

16. példa.

17. példa.

HAZAI MIKLÓS DEBRECEN RÉZÁRUGYÁRAK

Elvállal minden rendszerű bor- és sörszivatyuk, bor- és sör-csapok szakszerű gondos javítását

Legrégibb és legnagyobb vállalat e szakmában Magyarországon. 20 hivatalnok, 350 szakmunkás és munkásnő. Elárusítóhelyek az ország minden nagyobb városában. Készít gőz-, víz- és légszszvezetékhez szükséges mindennemű rézárukat, bor- és sörszivattyukat, bor- és sör-csapokat, sörkímérőkészülékeket víz- és légnnyomással, valamint szénkénegezöket.

Nagy raktár a pincegazdasághoz, szőlészet és borászathoz szükséges összes fém- és rézárukban

18. példa.

ALAPITTATOTT AZ 1896 ÉVBEN

BEFIZETETT RÉSZVÉNY-
TŐKE 40,000.000 KORONA

A
SZEGEDI
KERESKEDELMI BANK
UNIÓ-U.

2

Vesz és elad értékpapírokat, ércpénzeket és idegen pénznemeket, bevált szelvényeket, kiad takarékbetéti könyvecskéket és kamatozó pénztárjegyeket, előlegeket ad értékpapírokra, kiállít hitelleveleket valamint utalványokat a világ minden piacára, — végrehajt megbízásokat Európa minden jelentékenyebb tőzsdéjén, jelzálogkölcönt nyujt földbirtokokra és házakra I. és II. helyre.

FIÓKOK: ARAD, BUDAPEST, DEBRECEN, DÉS, ESZTERGOM, KASSA, KÉSMÁRK, MEZŐTUR, MISKOLC, PÉCS, OROSHÁZA, SZATMÁR, UNGVÁR, ZSOLNA.

TELEFONSZÁMOK 236, 32-47, 32 48

BETÖRÉSMENTES PÁNCÉLSZEKRÉNYEK BÉRBEADÁSA

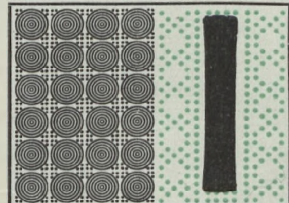
MAGY. KIR. OSZTALYSORSJÁTÉK FŐELÁRUSÍTÓHELYE

19. példa.

20. példa.

A MUZEUM-EGYESÜLET MŰVÉSZETI SZAKOSZTÁLYA ÉS
A KOLOZSVÁRMEGYEI SZÉPÍTŐ EGYESÜLET ELNÖKSÉGE

FIABB MARTON FERENCZ

EROTIKUS MŰVEIBŐL
KIÁLLITÁST RENDEZ.
EZZEL A KIÁLLÍTÁS-
SAL AZ EGYESÜLET
AZT A (ZÉLT ÓHAJT)JA
ELŐMOZDITANI, MISZERINT MINDEN
EGYESTAGJA GYŰJTEMÉNYÉT KIEGÉ-
SZITHESSE OLY MŰVÉSZI PRODUKTU-
MOKKAL, MELYET CSAK IGEN RITKÁN
VÁSÁROLHAT MEG. ÉPPEN EZÉRT E

MŰVÉSZI AUKCIÓ

ELSŐSORBANTAGJAINKÉRDEKÉBEN
LÉTESITTETETT, MIÉRT IS FOLYÓ ÉVI
JUNIUS HÓ 12-ÉN DÉLELŐTT 11 ÓRA-
KOR TARTANDÓ ÜNNEPÉLYES VERNI-
SZÁZSRAAZALULIRTRENDEZŐKNEK
VAN SZERENCSÉJÜK MEGHIVNI. AZ
EGYETEMI KÖNYVTÁR ÉPÜLETÉBEN.

RENDEZŐK:

ERDÉLYI IMRE

MOHÁCSY EDE

ERDŐS GYULA

KÉVÉSZMÁRK

DOSZKOTS PÁL

KLEIN FERENC

ROSKA GYULA

MAYER GYÖZŐ

PINKE FERENC

HAGYMÁRTON

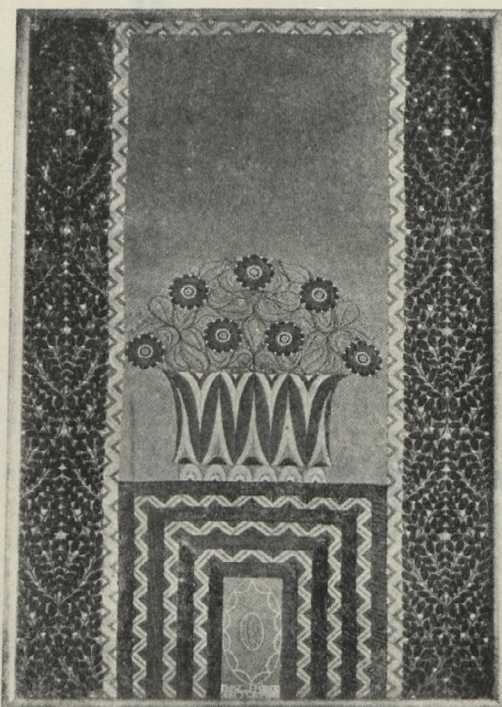
SZÉKELYIMRE

TURCSA MIKSA

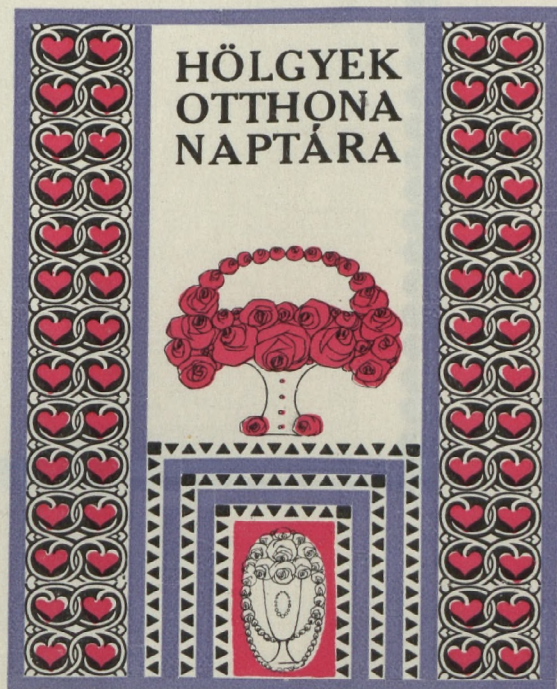
SZOBOTKA PÁL

22. példa.

23. példa.

24. példa.

BESZTERCSANYA LEGELŐKÖR
LAKASBERENDEZESI
ÜZLETE FÜGÉRHAZI
ÉS BARNÁSHÁZAI

HÖLGYEK
OTTHONA
NAPTÁRA

A SZIGETVÁRI BANK
❖ **XXI-İK ÉVI** ❖
ÜZLETI JELENTÉSE

A SZIGETVÁRI BANK
XXKÉVI
ÜZLETELENTÉSE

A. K. Horváth Miklós-Tudománygyűjtemény
KÖNYVTÁRA
SZEGED

~~UDV. T. HORVÁTH MIKLÓS
KÖNYVTÁRA
SZEGED~~

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS MARKUSOFSZKI BELLA CSENDES VIZEKEN

című novellás kötetei folyó évi október hó végén hagyják el a sajtót. Eme könyvek pompás nyomdai kivitelben, gyönyörűen illusztrálva kerülnek a nagy közönség kezébe. Előfizetési díj: mind a két kötetre 4.50 K. Megjelenés után a mű ára 5 K

Az I. kötet tartalma: Az érettségi vacsora. Ifju álmok. A fehér éjszakák. Ébren. Az ifjuság keservei. Nők és férfiak. Boldogság utján. Szerenádok. A hódító asszonyok és leányok. Gyémántos hajó. Szultána árvái. A szépség doktorai. A tanító kisasszony regénye. A szerelem kalváriája. Csendesen csobog a patak vize. A nagyságos asszony és a tekintetes ur. A kintornás család. Uj ösvényen. Barnabás, mint nagyapa. Csalétek. A büszke ifju és a gögös asszony. Fifi kisasszony rossz szokásai. A kolostor meséi. Exotikus nők.

Markusofszki B. írás-művészete nem igen szorul dicséretre. A közönség kedvence ö, s e művével újabb bizonyítékát nyújtja annak, hogy a nagy közönség szeretetére mindenképpen méltó. Uj könyvét öregek és ifjak egyaránt élvezettel fogják olvasni

A II. kötet tartalma: Csendes vizeken. Az elátkozott. Furcsaság. Az élet folytatásokban. Fiam, a gyilkos. Kétféle igazság. Az én ifjuságom és az ő szerelme. Uj rózsa szirmai. Zengő liget. Aurélia néni. Gyenge pillanatok. A szobor titka. Homály. A szép Herminke csintalan-ságai. Köd előttem, köd utánam. A vérző szív. Virágos erdőbe vágyom. Csodálatos A Szeretett könyve. Egy primadonna és a kis árva. A kegyelet és a hála. A nádasok királya. Gyönyör és kárhozat. Imádottnő lábai előtt. Leteszem a tollat és pihenek!!

**MEGRENDELHETŐ: A SZERZŐ-
NÉL, KOLOZSVÁR, DEÁK-TÉR 3
ÉS MINDEN KÖNYVKERESKEDŐ
UTJÁN. KÖTVE ÁRA 5 KORONA**

CSEMPDES VIZSEKEN MARKUSOSFISZKI BELLA ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

Megszámlált, ill. más-
munkaikat nem csak
szépirodalommal, hanem
tudományokkal is foglalkozik.
A könyvtárunkban a legújabb
műveket is megkapja az érdeklődő.
Kérjük, hogy a megadott
címezés mellett a szükséges
fizetést is küldje meg.
A könyvtárunkban a legújabb
műveket is megkapja az érdeklődő.
Kérjük, hogy a megadott
címezés mellett a szükséges
fizetést is küldje meg.

Az előfizetés
a következőképpen
működik: A könyvtárunkban
a legújabb műveket is megkapja
az érdeklődő. Kérjük, hogy a
megadott címezés mellett a
szükséges fizetést is küldje meg.
A könyvtárunkban a legújabb
műveket is megkapja az érdeklődő.
Kérjük, hogy a megadott
címezés mellett a szükséges
fizetést is küldje meg.

M. K. F. Horthy Miklós Tudomány
KÖNYVTÁRA
SZÉKES
K. M. F. Horthy Miklós Tudomány

~~M. K. F. Horthy Miklós Tudomány
KÖNYVTÁRA
SZÉKES
K. M. F. Horthy Miklós Tudomány~~

Ami a legújabb műveket is megkapja az érdeklődő. Kérjük, hogy a megadott címezés mellett a szükséges fizetést is küldje meg. A könyvtárunkban a legújabb műveket is megkapja az érdeklődő. Kérjük, hogy a megadott címezés mellett a szükséges fizetést is küldje meg.

UTJÁN KÖTVE ÁRA 2 KORONA
ÉS MINDEN KÖNYVKERESKEDŐ
NÉL, KOLOZSVÁR, DEÁK-TÉR 3
MEGRENDELHETŐ: A SZERZŐ-

**ERDÉLYRÉSZI
PINCEEGYLET**

**AZ ERDÉLYI BORTERMELŐK
ÉS BORKERESKEDŐK
ÉRDEKEIT VÉDŐ
EGYLET**

Van szerencsénk tisztelettel értesíteni a nagyérdemű vendéglős urakat, hogy a már tiz év óta fennálló Erdélyrészi Pinceegylet folyó évi március 14-én ünnepli fennállásának tizéves évfordulóját. Ez ünnepségnek maradandó emlékét akarjuk utódaink számára hagyni, miért is felkérjük a tisztelt vendéglős urakat, hogy az „Erdélyi Pinceegylet 10 éves története” című műre előfizetni kegyeskedjen. Ára kötve 10 kor.

AZ ERDELYI BORTERMELŐK
ÉS BORTANÁRSÁGI
ERDELYI

Van azonban...
teríteni a nagy...
urakat, hogy a...
fennálló Erdélyi...
folyó év...
fennállásnak...
jár. Ez...
erőlkét...
már...
tűzolt...
az „Erdélyi...
történet”...
kényveskötő...
Az...
10...

*Meghívó a Kolozsvári izr.
Nőegyesület által
1913 november 23-án, a „Mátyás
király”-szálloda nagytermében tar-
tandó szerpentincsatával és zárt-
körű tánczvizsgálommal egybekötött*

hangversenyre

*melyre t. Czimedet és k. családját
tisztellett meghívja a Rendezőség.
Kezdeté este fél 9 órakor. Belépti-
díj: I. hely 2 K, II. hely 1'60 K, III.
hely 1'20 K, állóhely 1 K. A tiszta
jövedelem a szegény iskolás gyerme-
kek javára lesz fordítva, felülfize-
téseket hálás köszönettel fogadunk.
Az estély műsora
a belső oldalakon*

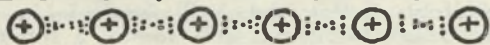
mely nem eléggé összefüggő, s így indokolt, a kisebb-nagyobb csoportokra való osztás.

Vegyük elemzés tárgyává a kompozíciónak három alaptételét. I. *A vonal.*

A grafikai iparban, általában azt lehet mondani, hogy a vonal viszi a vezérszerépet. Hiszen már maga a betű sem egyéb, mint egyenes és íves (görbe) vonalnak különböző összetétele oly módon, hogy azok mindegyike össze nem téveszthető jegyet (hangot) alkossanak. A keret vagy diszitőanyag is

nalak közötti és a szöveg közötti margó egyforma. (Lásd 1. ábrát.) Mennyivel kedvesebb a hatás, ha a vonalközöket és a szöveg melletti margót különböző nagyságra vesszük. Tapasztalat szerint azon munkák mutatnak legjobb képet, amelyeken a vonal-és margóelosztás az arányszámok elve szerint történik: 3:5:8, 5:8:13 stb., ez annyit jelent: ha 3 pontos a vonal, a két vonal közti távolság 5 pont, a belső vonal és szöveg közti távolság 8 pont legyen. (Lásd a 2. ábrát.)

HA·EGYENLO

A·BETŰK·VASTAGSÁGA
MÁS·NAGYSÁGOKBAN·IS

3. példa.

mind vonalkompozícióból áll. S ezért van az, hogy a betűhöz vagy mondjuk a szöveghez leginkább oly diszitőanyag talál, amely nem fekete tömegekből (foltokból), hanem vonalokból áll. A vonalas körzet és betű együttvaló felhasználása stilszerű munkát eredményez. De a stilszerűség még nem igazolja a kellemes hatást is, éppen ezért kontrasztra, ellentétre is kell törekednünk. Ezt úgy kell érteni, ha a betű vonalai sötétek és az tömör foltba van csoportosítva, akkor a keretnek világosnak kell lennie. Ha a betű világos, akkor a keretnek kell sötétnie, tömörnek lennie. Ritkított szedéshez tömör keretet, kompresszhez tágabb, szelölősebb keretet vagy diszt alkalmazunk. A felbukkanó differenciált a helyes margónak kell egálzania. (Lásd a III. melléklet 13. és 14. példáit.)

A fenti tétel nemcsak a körzetekre áll, hanem a nyomdásznak legegyszerűbb diszitő elemére is — a léniára. Az a nyomtatvány semmi körülmények között sem mutathat kedves képet, amelyen a vo-

KÜLÖNBÖZŐ

AVASTAGSÁG·AZ·EGYES

BETŰFOKOZATOKBAN!!

4. példa.

Helyszüke miatt hamar áttérek a kompozíció második alapelvének tárgyalására, a *formára*.

A formáról az előbbieken sok mindent elmondtam, most csak arra térek rá, hogy a formának (a szövegcsoportosításnak) milyenek legyenek a foltjai, nem kiterjedésben (alakban), de tónusban (tehát szürkeségben). Nagyon téves az a felfogás, hogy a mai folthatásos egy és ugyanazon munkán csakis kövér, félkövér vagy világos betűt szabad használnunk. Ez nem úgy van, mert már maga az eljárás elnevezése: folthatás — rácáfol. Ez olyan formát, oly idomot jelent, amelynek nemcsak alakja, de tónusváltozatai is vannak. Magának a betűnek a vonalai is oly arányban vastagodnak, amilyen arányban a betű nagyobbodik. Ha tehát azt mondanánk, hogy valamely munkának az apróbb szövegét cicerós világos románából szedjük, ugyebár a fősorának, melyet világos kétmittelből veszünk, ugyanolyan vastag vonalakkal kellene bírniok, minővel a ciceró rendelkezik, mert a kétmittel a ciceró-

1814-ben a londoni „Times” nyomdájában állítottatott fel, a civilizált világban érdeme szerint ünnepeltessék. Kétségtelen, hogy ennek a jövő évben Leipzigban tartandó nemzetközi grafikai kiállítás méltó keretet nyújtana, mégis angol részről az ajánlják, hogy az időszaki, de különösen napisajtó önállóan „ünnepi hetet” rendezzen. Kész tervet még nem adtak, mihelyt azonban ez ismertté lesz, ez ügyre mi is visszatérünk.

Nemzetközi kiállítás San-Franciscóban. A Panama-csatorna építésének befejezésével a kellő ünnepelt megadása végett San-Franciscóban nemzetközi kiállítást rendeznek, mely a nyilvánosság részére 1915. évi február hó 20-án nyílik meg és amely ugyanazon év december hó 4-én zárul be. Az Egyesült Államoknak legfőbb törekvése az lesz, hogy ezt a Panama Pacific nemzetközi kiállítást mentől nagyobbabbá tegye. 1911. évi január havának 31-ik napján az Egyesült Államok kongresszusa e kiállítás megtartására San-Franciscót találta a legcélszerűbb fekvésűnek. 1912 február hó 2-án kihirdették a kiállítás megtartását és felhívták a világ

nemzeteit, hogy Amerika ünneplésében részt vegyenek. Eddig a világnak huszonhét nemzete fogadta el az Egyesült Államok ezen meghívását azzal az ígérettel, hogy a kiállításban résztvesz és több más államnak biztosra vett részvétele a kiállítás sikerét és magas színvonalát biztosítja. A kiállítás elnöke Moore Charles Cadwell, vezérigazgatója dr. Skiff Frederick J. V., aki egyúttal igazgatója a chicagói Field Museumnak. Dr. Skiff a világ legelső kiállítási kapacitásának van elismerve. A kiállítási terület nagysága 625 acre és fekvése egy oly amfiteátrumot alkot, mely szabad szemlét enged az öbölből, keresztül tekintve a „Golden Gate”-en, a Csendes-óceánra. A kiállítási telep hossza a kikötő és öböl partján körülbelül három mérföld és két katonai erődítmény között terül el magába foglalva az egyikerődítmény egy részét. Délről ugyszintén keletről és nyugatról a kiállítási telepet San-Francisco hegyei veszik körül a Presidio-i erődítmény tornyából, mely háromszáz lábnyi magasságban van a kiállítási telep felett, a távlatban kilencszáz lábnyi magasságu hegyek láthatók. Az imént emített gyönyörű

környezet kihasználása kiváló építészeti munkálatokat kíván és sok nemzetközileg ismert építész dolgozik azon, hogy az építkezést fenségessé tegye. A kiállítási munkálatok rohamosan haladnak előre és jelenleg körülbelül négyezer ember dolgozik a felépítésen. Ezen szám az építkezés tetőpontján előreláthatóan tízezerre fog emelkedni. A kiállítás célja az, hogy az utolsó évtized alatt alkotott és termelt dolgokat egy helyen halmozza fel és tanulmányozás céljából a közönség szemlélésének és vizsgálódásának átadja. E nagyszabású kiállítás könnyen lesz áttekinthető és alkalmas fog nyújtani az emberiség haladásának tanulmányozására. A kiállítandó dolgok tizenegy osztályban lesznek elhelyezve s ezek az osztályok a következők: művészet, tudomány, közgazdaság, szabadművészet, különféle iparok, gépek, közlekedési eszközök, gazdaszat, élő állatok, kertészet, bányák és fémek. Csak oly a kereskedelem tárgyát képező cikk válik elbírálás tárgyává, mely nem 1905 előtt készült vagy termeltetett. Minden kiállítandó dolog beható vizsgálat tárgyává fog tételni oly irányban, hogy

hoz viszonyítva tónusbanfelkövér. (L. a 3. és 4. példát.) Három példával fogom bebizonyítani azon állítást, hogy a világos betűhöz a megkapó, művészi forma kedvéért néha egész sötét betűt is kell alkalmaznunk. Adva van egy elipszis, melyből egy cégnek vignettát kell készítenünk. Ha az egész szöveget felkövérből szedem le, a kapott kép nem kielégítő, mivel szemünk világos nyugvópontra nem talál. Ezért keresztalaku foltban is sötét betűvel leszedem a legfontosabb szövegrészeket, a két oldalt maradt üres térben pedig egész világos belükből a kevésbé fontosakat. (Lásd a III. melléklet 15. példáját.) Ugyanígy járunk el, midőn léni-elkülönítést alkalmazunk azon célból, hogy a lazán összefüggő szöveget némiképen csoportosítsuk. (Lásd a 18. példát.) Azon esetben pedig, mikor ürkeretet alkalmazunk, mert a megrendelőnek az a kívánsága, hogy a keretben is legyen szöveg, úgy járunk el, mint a kerettel: ha a közép szövegcsoportosítás világos, a keretbe szedett szöveg sötét és megfordítva legyen. (Lásd a 19. példát a IV. mellékleten.)

Ezekből a példákból látható tehát, hogy a formának nemcsak szépidomúnak, arányosnak kell lennie, hanem ezenkívül több esetben még tónusbeli változatokkal is kell bírniok.

Végre áttérhetünk a kompozíciónak harmadik részére: a *térre*.

Nagyon sokan hangoztatták már a papír sikfelületének elveit s ma már ritkábban fordulnak elő, kik ez ellen vétenének. S nehogy valaki azt találja mondani, hogy e cikk írója ugyanily hibába esett, mert mikor megengedi, hogy a világos és sötét betűk együtt alkalmaztassanak, akkor nem tesz egyebet, mint a nyomtatványból képet csinál, mert a világos rész *benmarad*, a sötét pedig *kiemelkedik*, vagyis a nyomtatvány képe plasztikus lesz. Erre az észrevételre sietek kijelenteni, hogy a plasztika nem ebben nyilvánul meg. Mert midőn mi valamely nyomtatványon sötét és világos betűt alkalmazunk, nem tettünk egyebet, mint munkánkba csak változatosságot és kontrasztot vittünk bele. A plasztika a papíron az, ha azt domborítjuk, oly léniakombinációt alkalmazunk, hol a szalagok egymás felett és alatt bujósdit játszanak, egyik sík a másikat részben fedi.

A papírnak síkján, — mielőtt dolgozni akarnánk

— mindenekelőtt tekintetbe kell vennünk annak alakját. Ha négyzetalaku az, akkor a betűből is vegyük a szélesebb formát, a disz és ennek elemei lehetőleg négyzetesek legyenek; magas alaknál keskeny betűt, hosszukás dísszel; kerek formánál pedig gömbölyű elemű díszítést kell alkalmazni. A formának tehát mindig a tér alakja után kell igazodnia.

Ezek azon alapvető dolgok, melyekkel egy tudatosan dolgozó mesterszedőnek tisztában kell lennie. S most rátérhetünk a nyomtatványi formája megalkotásának harmadik esetére, midőn azt valamely festmény, rajz vagy tájkép foltjai után alkotjuk meg.

Ez az eset csak annyiban nehéz, mivel az ezzel foglalkozónak jó tónusbeli érzékkel kell bírnia. Ha színes festmény előtt is áll, ki kell választani tudnia a legsötétebb foltot, fel kell ismernie a hangsúlyozott részt, tájékozva kell lennie a felhasznált és berendezett térről, annyira, hogyha arról vázlatot vesz, a helyek aránya, a foltok ugyanolyan távolságra legyenek egymástól, mint aminő az arány az illető képen. A képeknek a foltjait hamarabb úgy ismerhetjük fel, ha egy kissé hunyorítva tekintjük azt. Természetes, minden kép foltját nem használhatjuk fel munkánkhoz. Van a piktúrának egy speciális faja, mely díszítőfestészet név alatt ismeretes. A dekoratívfestészet majdnem minden egyes darabja használható. Itt van Karl Strathmann „Mária” című festménye (V. melléklet 20. és 21. példa), melynek foltjai után készült ifj. Marton Ferenc meghívója. Vagy pedig H. Ehmsen fametszete (IV. melléklet 16. és 17. példa), melynek girlandfoltban tömörített alakjai adták a Somlyafői és Kéri-féle esküvői lap tervét. A VI. melléklet 24. példájának impresszióját az Emanuel Josef paneauja adta, mely egy kissé diszes ugyan, de a célnak megfelel (23. példa).

Képeken kívül felhasználhatunk bizonyos jeleket, jelvényeket is. A kereszt jele után több munkát oldottam meg, melyből egyet bemutatok. A 25. példánál a második színnel nyomtatott rész adja a kereszt foltját, míg a keret csak négyszögösítésre szolgál. A 22. példa plakát foltja után készült, melyen 3 klisé nyert elhelyezést. A 26. példa azon célból készült, hogy bebizonyítsam azt, hogy világos és sötét betű alkalmazására szükség van a nyom-

nam a mennyiség, hanem a minőség az, amely hasznavehetőség tekintetében jutalmat érdemel. Ez a kiállítás roppant fontossággal bír majd az Egyesült Államok történelmében. A kiállítás pénzügyi tisztviselőjének becslése szerint arany valutában 400,000,000 koronára lesz szükség a kiállítás kivételéhez.

Kevés a papírpénz Amerikában. A milliomosok hazája, a nagy pénzek világa nyomtatástechnikai okokból ezidőzerint papírpénzhiányban szenved. Ez év elején ugyanis az Amerikai Egyesült Államok államnyomdája részére az állami pénztárakba visszakerülő papírpénzek mosására villamos üzemet berendezett mosógépeket szereztek be, mellyel azt célozták, hogy az üzemben volt bankjegynyomógépek üzemén kívül állíthatók legyenek s hogy újabb gépek beszerzése ne váljék szükségessé. Ez a milliókba kerülő kísérlet azonban nem vált be és az összes mosógépeket üzemén kívül helyezték, aminek a sok pénzen kívül, amibe ez a kísérlet került, az a következménye, hogy az utóbbi időben e kísérlet miatt alig nyomtak bankjegyeket s így papírpénzhiány állott elő,

ami addig nem is lesz eltüntethető, amíg az újból üzembe helyezték és sürgősen rendelt új nyomdai gépeken a megfelelő mennyiségű bankjegyet kinyomják.

Fényképezés zárt könyvből. Nagy haladás lesz a fényképezés terén az a találmány is, amelyről egy angol szaklap számol be. Ugyanis egy kémikus fényképező kísérletei során arra a meglepő tapasztalatra jutott, hogy zárt könyvekben levő képeket foszforeszkáló fényvel pompásan le lehet fotografálni másolni. E célból egy kellő nagyságu kartont csak Balmain-féle világítófestékkel kell bevonní és egy ideig a napfénynek vagy elektromos ivfénynek kitenni, ami után a kartont a lemásolandó kép hátlapjára helyezzük, magára a képre pedig száraz lemez vagy kellő nagyságu negatív papírt teszünk. A fény iránt felette érzékeny lemez a betevés és kivétel alkalmával természetesen óvni kell a fénytől. Amint a száraz lemez a lemásolandó képre került, a könyvet egyszerűen összecsuksuk s a papír vastagságához mérten 20-60 percig magára hagyjuk, amely idő alatt a lemásolás megtörténik. A további eljárás már teljesen azonos,

mint a rendes fotografiai felvételeknél. Szükség esetén magneziumfény is eléggé világítóvá teszi a Balmain-féle festéket. Az eljárás, amit a felaláló maga már többszörösen kipróbált, főleg olyan esetekben tehet hasznos szolgálatot, mikor a lemásolandó képet magában rejtő könyvet a fényképezés céljára nem akarják vagy nem szabad kiadni, avagy ha a szóban levő könyvet nem lehetne a helyéről eltávolítani. St.

Mi is van a löcsei kalendáriumban? Ha valaki egy olyan vakmerő viccet vagy adomát talál mondani, amelyet nem akarunk elhinni, rögtön készen vagyunk a felelettel: hogy ezt biztosan a „löcsei kalendáriumban” olvasta. Pedig éppen adomák nincsenek benne. Az 1626-iki löcsei kalendárium a kassai székesegyház egyik síremléke mögül jutott napfényre és Löcse város birtokába, amelyet még ma is őriznek. Tartalma pedig a következő: A bevezető rész a kalendárium fejezeit ismerteti. Azután jön az időrendi tábla, naptárjegyzék magyarázata és a naptár. Itt a szentek neve mellett időjóslatok, holdváltozások és egyéb rövid tanácsok vannak; ezt követi a vásár-

dászatban. Jelen példa egészen felkövérből szedett és hogy a sötét és világosabb foltjai meglegyenek, a cím és tartalom gyengébb színnel nyomattak. Végre a 27. példa, melyre a gondolatot egy oltárkép adta. Dacára az erős keretezésnek, a szöveg mégis kiemelkedik. Érdekes benne a keretnek egy újabb alkalmazási módja. Ugyanis a két oldalon azt látjuk, hogy a körök 3 sorral vannak egymás mellé téve s hogy a keretezés (alul és fenn) tulerős ne legyen, azért alul csak kettőt, felül egy sort alkalmazunk.

Ez ábrákat a kezdő szaktársak tanulmányozzák szorgalmasan, véssék emlékezetükbe az elmondottakat, akkor nem kell nekünk vízvezetékcsöveket külföldre leraknunk, mert vannak és lesznek jó forrásaink, amelyből a magyar individuális mester-szedés táplálkozhat, megerősödhet és szépen virulhat.

LENGYEL SÁNDOR, KOLOZSVÁR.

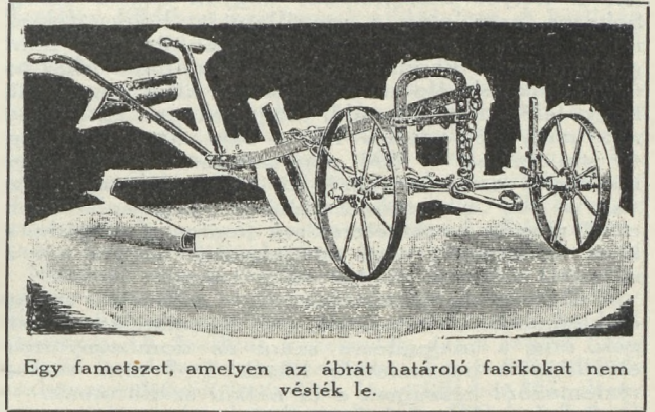
MIEGYMÁS A KLISÉKRŐL

Nemcsak laikusok, de sokszor nyomdászok is helytelenül nevezik meg valamely klisé előállítási módját olyannyira, hogy a rokonszakhalmokban való teljes tájékozatlanságukról adnak bizonyosságot. Így mesélik, hogy egyik-másik galvánót rendel valamely kliséből, anélkül hogy tudná, hogy galvánó előállításához feltétlenül egy már meglévő klisé szükséges s hogy egy második nagyságu galvánó előállítása egy eredeti kisebb klisé készítését feltételezi. Az a nyomdák által ma már sokszor panaszolt szokás, hogy a nyomtatványfogyasztók egyedül rendelik a kliséket, szintén annak a következménye, hogy a nyomdák a multban a helyes klisérendelésnek nem tulajdonítottak kellő fontosságot. Eppen ezért nem tartom feleslegesnek, ha a gyakorlati életben szükséges tudnivalókat e tárgyról röviden összefoglalom.

A tájékozatlanság bizonyosságát adta az a nyomdász, akinek esetéről a közelmultban olvastam. Egy vidéki nyomda egy fametszőcégnél metszeteket készítettett mezőgazdasági gépekről. A xilografus azt tételezvé fel, hogy a metszetekről galvánók

fognak készülni, a metszeteket határoló fasíkokat nem vésette le. A nyomda nem tudván ennek okát s minthogy a metszetekről galvánók nem készültek, ahol a dolog okát tudva, a felesleges részeket eltávolították volna, a régi és kellő módon kidolgozott kliséket az ujjakkal keverve, minden gondolkodás nélkül kinyomta. Az eredeti klisék négyezer akkorák, mint az általunk bemutatott ábra s így elképzelhető, hogy festenek a fekete szószban uszó képek. Az árjegyzék kibocsátója a klisékészítőt

Egy fametszet, amelyen az ábrát határoló fasíkokat nem vésték le.

vonta kérdőre, holott ezt csakis nyomdászának tudatlanságán kellett volna reklamálnia.

A fametszet egyébként már nem versenyzőképes, mert — még ha a metszendő kép fényképészeti uton vittetik is át a fára — mégis csak kézi művellet annak előállítása. Azonkívül nehéz a tónusokat még csak megközelítőleg is az autotypia finomságának megfelelően készíteni, bár nem tagadható meg a fametszet művészi hatása. Kisebb tollrajzu klisék előállításánál még olcsóbb is a cinkklisénél.

Aki különben a reprodukciótechnikában nem teljesen járatos, helyesen jár el, ha a kemigrafiai intézettel tudatja, hogy a klisé mily célra készül s hogy milyen minőségű papírra lesz az nyomtatva, valamint hogy kettős tónusu vagy fénytelen festék kerül alkalmazásra. Ilyen esetekben mindig ajánlatos cink helyett a klisé tészbe maratni. Fénytelen

jegyzék s a tíz részből álló Prognosticon astrologicum. Ez a naptár legérdekesebb része, mert megtanította az embereket arra, hogyan lehet az égi főcsillagoknak forgásából jövendőlni. A naptár utolsó fejezete: Rövid Chronica Christus Urunk születése után cím alatt apró történelmi jegyzetből áll.

Plasztikus fényképek. Két fiatal osztrák tudós olyan fényképek készítését találta fel, amelyek szabad szemmel nézve teljesen plasztikus képet mutatnak. Eddig tudvalevőleg stereoskopúvegen keresztül kellett nézni a fényképfelvételeket vagy egyáltalán képeket, hogy azokat nagyítva és olyannak lássuk, mintha nem síkon, hanem a maga valóságában előttünk volna, ami nem más, mint az ugynevezett panoráma. Most ez a két fiatal osztrák tudós az általuk feltalált, lehet mondani stereoskopikus lencsecserévelükkel szerintük olyan fényképet tudtak készíteni, amelyekre ha szabad szemmel ránézünk, olyan tökéletesen plasztikus képet látunk magunk előtt, mintha magát az illető tárgyat, személyt vagy tájképet a maga valóságában látnánk magunk előtt. Ha a kísérletek,

amelyeket most még végeznek, sikerülnek, a fotografia terén korszakot alkotó átalakulások várhatók.

Fényképezés üveglemez nélkül. A nyár folyamán Münchenben megtartott német fényképészeti vándorgyűlésen Largajolli meráni fényképész egy érdekes találmányról számolt be, melynek segítségével üveg-negatívok és filmek, külön e célra preparált fényérzékeny bromézüst papírral pótolhatók. Eltekintve attól, hogy az üveglemezek sokkal drágábbak az ismeretlet papírnál, technikai szempontból is számtalan olyan előnye van, melyek ezen eljárást ajánlják. Eltekintve az üveg-negatívlemezek törésétől, különösen a sulykülönbözöt veendő figyelembe, melynek az illusztrálás jövőjére nagy befolyása lehet. Számszámra vihet magával negatívokat az utazó, az expedíció fényképésze, a lapillusztrátor stb. Előnye még a papíremulzióknak, hogy a tropusok hófokával szemben ellentállóbb, mint az üvegmulzió.

A távirás rekordja. A stockholmi postán kísérleteket végeztek két svéd mérnök találmányával, amely kísérletek teljes eredményre vezettek. Ezzel a készülékkel,

amelyet a táviró vagy telefon vezetékebe kapcsolnak bele, sok ezer mérföld távolságra lehet a kéziratot fotografikus hűséggel továbbítani.

Telefon drót nélkül. Drótnélküli táviróról már régebben tudunk, de drótnélküli telefonról még alig. A londoni Marconi-társaságnak ujabban van már egy találmánya, amelylyel sikeresen megoldották a drótnélküli telefontal való kölcsönös beszélgetést. Az első ilyen találmányukon ugyanis lehetett beszélni egyik állomásról a másikra; az új telefon berendezése azonban a drótnélküli táviróénál is komplikáltabb volt. Mostanában egy japán elektromérnök állítólag egy olyan drótnélküli telefont talált fel, amely olyan egyszerűen kezelhető, mint a közönséges telefon. Hír szerint a találmány annyira jó, hogy a japán kormány azt már meg is vette s összes hajóit fel is szerelte vele.

Értekes és érdekes könyvtáblák. A kötött könyv külső borítékjának, tehát a könyv táblájának pazar diszülése már az irott kódexek világában nagyon szokásos volt. A történelemből tudjuk, hogy Mátyás király korvináinak kölései nagy vagyont

műpapírra való nyomás esetén a klisé mélyebben és kontrasztgazdagabban maratik, valamint ahogy az is szükséges, hogy a kettős tónusú festék alkalmazásáról a klisékészítő tudomással birjon, de még a nyomandó papírból sem árt egy mintáivet be- küldeni próbalevonatok készítése végett, nehogy bárminő meglepetéseknek ki legyünk téve.

Kevesen tudják, hogy a tollrajzok nagyítás által élességükből veszítenek, ellenben kisebbítésnél a rajz esetleges hibái csökkennek. A klisé rendelésénél a helyes méretfeladás nagyon fontos dolog. Sokszor nem elég a megállapítás, hogy „felére, negyedére, kétharmadára stb. kisebbítendő”, mert gyakran mást kapunk, mint amit vártunk. Mert ha úgy adjuk fel például a készítendő klisé nagyságát, hogy felére kisebbítendő, tulajdonképpen az eredeti rajz negyedét kapjuk. Ha a rajz 40 cm magas, 40 cm széles = 1600 négyszögcentiméter, felére kisebbítés esetén a klisé 20×20 cm nagy lesz, vagyis 400 négyszögcentiméter. Legajánlatosabb ezért mindig centiméterekben pontosan megadni a klisé szélességét vagy magasságát, vagyis azt a méretet, melynek pontos volta szerepet játszik.

Tollrajzos klisék rendszeren $1\frac{1}{2}$ –2 milliméter vastag cinklemezből állítatnak elő, melyet azután fászelegnek, míg a melegítésre szánt és dombornyomás előállítására használendő klisék 5–7 mm vastag rézlemezről készülnek s fa nélkül szállítatnak.

Sokszor előfordul, hogy egy ugynevezett vonalasklisének féltónusos külsőt akarunk adni, ezt nem kell megrajzolni. Elég, ha ezeket a felületeket kék irónnal megjelöljük, mely szín a negatív lemezen fehéren jelenik meg s így nehézséget nem okoz. Ezt a tónuskészítést tangirozásnak nevezik s úgy készül, hogy valamely mintájú rasztert használnak e célra. Kőnyomdai átnyomatok átvihetők cinklemeze, 3–4 nap alatt a postai szállításra alkalmatlan átnyomat azonban élességét veszíti. Ha az eredeti rajzról negatív képet akarunk, elég erre vonatkozó óhajunkat tudatni.

Nem ritka eset, hogy tónusos képről, például fényképről vonalas-klisé állíttassék elő, akkor az eredetinek fekete-fehér rajzmodorban való átrajzolása válik szükségessé. Célszerű, ha erről a klisékészítő egy ugynevezett jó másolatot készít. Ennek ugyanis az a sajátsága, hogy ha a szükséges konturokat

tussal meghuzzuk, a felesleges féltónusok kimoshatók belőle.

Autotipiában készítenők az olyan képek és ábrázolatok, melyek nem vonásokból és pontokból állanak, mint a fényképek, színnyomatok, olajfestmények, törölt ceruzarajzok stb. Közismert, hogy az autotipiák és vonalas klisék közötti alapvető különbség az, hogy az autotopia-felvételek raszter alkalmazása által pontokra bontatnak fel. Raszter alkalmazása nélkül nem volna lehetséges az eredeti képek tónusait megfelelően reprodukálni. Ez a raszter két egymásra ragasztott üveglemezből áll. Mindegyikén ezen üvegeknek parallel vonalak vannak s úgy fekszenek a lemezek egymáson, hogy a vonalak derékszögben metszik egymást s így számtalan vonalkeresztvezés által apró fehér négyszögecskék származnak. Fényképezéskor négyszögek láthatók, melyek azután maratás után pontokká válnak, míg az egészen világos részletek majdnem teljesen elmaratnak. Duplex-autotipiák részére két felvétel készül az eredetiről, a másodiknál a raszternek bizonyos szögbe való állítása mellett, amire azért van szükség, hogy az a zavaró bizonytalanság eltűnjék, amelyet olyankor is tapasztalunk, amikor egy autotopia-képről ugyancsak autotopia-klisé-t készítettünk. Ilyenkor persze retusálásra van szükség. Géprészek reprodukálásakor, amikor egyes részeken különösen élesen kell megjelenni, a rajz a felvétel előtt megfelelően átdolgozandó, vagyis a bizonyos részek tussal utánahúzandók.

Többszínű klisék előállításakor mind a három szín felvétele külön-külön történik egy színzűrő közbeiktatásával, mely a bizonyos fénysugarakat visszatartja. A sárga, vörös és kék alapszínekkel megközelítőleg az összes színárnyalatok visszaadhatók. Hogy a konturok és a kép egyes mélységei megfelelően reprodukálhatók legyenek, néha egy negyedik, feketében vagy szürkében nyomandó lemez válik szükségessé. Mikor válik a negyedik lemez szükségessé, ennek a megállapítását bizzuk a kémigrafiai intézetre, annál is inkább, mert a legtöbb intézetnél egy árat számítanak akár három, akár négy klisé-t készítenek a kép reprodukálhatóságára. Nagy példányszámnál természetesen fontos szerepe van annak, hogy egy negyedik szín szükséges-e. A kép nyomója helyesen jár el, ha a klisékészítők

értek s az a néhány darab, amely napjainkig megmaradt, bizonyítja, hogy nem takarékoskodtak az elefántcsonttal, a nemesfémekkel és drágakövekkel. Az ilyen könyvek természetesen annál értékesebbek, minél régebbiek. Vannak könyvek, amelyeknek értékét, illetve becsét, nem a külső boríték piaci értéke, hanem anyagának rendkívüli-sége adja meg. Így például Madrid könyvtárában őriznek egy könyvet, melynek vászonborítékja Columbus Kristóf hajójának vitorlájából való. A francia forradalom-ban új iparcikként dolgozták fel a guillotine által kivégzettek bőrét. Saint-Edmond városában őriznek egy ilyen emberbőr-kötésű könyvet, mely ebből a korból való. Camille Flammarion is rendelkezik egy hasonlóval, amelynek azonban megvan a maga galáns eredete. A híres tudós egy ízben egy grófnőnek szép bőrét csodálta meg, aki azután végrendeletileg meghagyta, hogy epidermiszét Flammarion rendelkezésére bocsátja, azzal a kéréssel, hogy „Eg és föld” című könyvének egy példányát köttesse bele, ami meg is történt. Egy angol bibliophil említi, hogy Marlborough tulajdonában is volt egy emberbőr-kötésű könyv, melynek

egykori viselője egy Jork városbeli vénasszony volt, akit mérgezésért felakasztottak. Ugyancsak Marlborough hadvezér szerezte meg a kötés pendántját, melyet szintén egy kivégzett gonoszlelvőről nyuztak le. Némely tudós azonban kétségbe vonja az emberbőrbe kötött könyvek valódiságát, mert az ember bőre kidolgozott állapotban a megtévesztésig hasonlít a borjú bőréhez. Ujabbán igen nagy ázsioja van az indiai kigyóbőrből készült könyvtábláknak. Ezek között sok szinesfajta van, amelyek csodálatos koloratúrával tükrözik a buja trópus ragyogó színompáját. A kigyók hátán zeg-zugos rajzok vannak, amilyeneket a legfantasztikusabb dekoratőrök sem tudnak mintázni. Egy-egy ilyen tarka kigyóbőr-kötés értéke 8-10.000 korona, ami azonban csekélység ahhoz képest, hogy az említett emberbőr-kötésű könyvek ázsioja 30-40.000 korona körül forog. Egy new-yorki milliomosnó meteorcsiszolatokból készítettett könyvtáblát, amely meglehetősen egyhangu, nem is igen mulató, minden értékét az a gondolat képviseli csupán, hogy anyaga egy más világból pottyant ide. Ezt is épügy, mint minden más anyagot, szintén

lehet hamisítani termésmagnezitkristályokból, anélkül, hogy azt bármely szakértő meg tudná különböztetni. St.

Az angol hírlapírás történetének nevezetes dátuma 1621 október 11. Ezideig ugyanis senki sem tudta, hogy ebből az időből maradt nyomtatott újság, míg egy magyar kutató és a véletlen nem vezetett erre a dátumra. Az Encyclopaedia Britannica — a világ legnagyobb lexikona — szerint a legrégebbi meglevő angol újság 1622 május 23-áról való, míg az a két sárgult lap, amelyre Newyorkban most bukkantak, nyolc hónappal előbb kelt. Az előbbi a British Museumban őrzik, míg az utóbbi, a szenzációs lelet, egy Amerikában levő magyar falalembernek, Felek Károlynak a tulajdona. Címe: „Corant Or Weekly Newes, from Italy, Germany, Hungaria, Polonia, Bohemia, France and the Low-Cowatrics.” (Folyó, azaz heti hírek Olaszországból, Németországból, Magyarországból stb.) Az Encyclopaedia Britannica tud ugyan ez újság létezéséről, de szerinte „egyetlen példány sem maradt meg”, épen ezért a legrégebbi angol újságnak, a British Museum

által szállított színskálához tartja magát; a festék is lehetőleg onnan szereztessék be, ahonnan a mintanyomáshoz használt festék kikerült, azaz az eltéréssel, hogy az a rendes nyomáshoz gyengébb összetételű legyen.

Míg a magasnyomásnál az összes nyomandó részek egy síkban fekszenek, tehát egyformán festékeztetnek, mélynyomásnál a nyomandó részek mélyen fekszenek, különböző mélységgel birnak, minek következménye az, hogy a festékefelvétel sem egyforma. Ez a magyarázata, hogy a mélynyomás segélyvel készített képnél a festékezés ellentéteket gazdagabb, mint a könyvnyomdai uton előállított. A mélynyomásnál is alkalmaztatik raszter, azonban nem a fényképfelvétel alkalmával, hanem később, ennek a nyomaton azonban alig van látszatja. Képek reprodukálásánál nagyon meg kell válogatni, mikor alkalmazzuk a mélynyomást, mert sokszor ellenkező hatást érünk el, mint amit vártunk. Olyan képeknél, melyeknél a festői szépség hangsúlyozandó, a mélynyomás kiválóan alkalmas, míg markáns részletekkel bíró technikai ábrázolatok reprodukálására nem megfelelő. Itt az autotopia előnyben részesítendő. Egy arckép mélynyomásban mutatósabb, mint könyvnyomdai uton előállítva, míg például egy szerszám képe könyvnyomdai uton előállítva jobb.

A mélynyomásnak még előnye, hogy durva felületű, nagy szívóképességgel bíró papírok nyomtatására kiválóan alkalmas s ezeken tetszetős képet ad.

Csak felszínesen érintetem mindazokat a kliséről szükséges tudnivalókat, amelyeket minden gyakorlati nyomdásznak ismerni kell, de amelyeknek mindegyike külön közlemény tárgyat képezhetné.

S éppen erre való tekintettel lapunk szerkesztősége nem is fog elzárkózni az elől, hogy a klisékről s azoknak készítéséről a lehető legrészletesebben és szakszerűen megírt olyan közleményeket közöljön, melyek a klisérendelőnek és kemigrafikusnak egyaránt hasznára lesznek.

E csevegésszerű közlemény nem kíván alapos ismertetése lenni a kemigrafiai tudományak, hanem utmutató azok részére, akik klisést rendelnek vagy rendelni fognak, nehogy a gyakorlati életben a kemigrafikus szemben — gyakorlati tapasztalatok hiányában — lehetetlen kívánságokat támasszanak.

Mindenesetre tanácsos, ha klisék rendelésénél hozzáértő véleményét kérjük ki, ami kevesebb kockázattal jár, mintha bizonytalanságban maradva, egészen más valamit kapunk, mint amire szükségünk van, vagy amit vártunk.

GONDOS IGNÁC.

EGYSÉGES ALAK

Bernben 1914-ben országos kiállítás lesz. A kiállítás vezetősége a kiállítók utján a nyomdaiparral szemben oly lépésre határozta el magát, melynek mására nem igen emlékszünk és melyet szóvá kell tennünk, mert megérdemli, hogy szélesebb körök tudomást szerezzenek róla és foglalkozzanak vele. Nem kevesebbről van szó, mint arról, hogy a kiállítás területén használatba jövő nyomtatványok — akár cégkártyák, akár pedig árjegyzékek vagy ismertetések — csak bizonyos, igen korlátozott számban s megengedett alakban készíthetők el.

Mi indította a kiállítás vezetőségét erre a lépésre, amelynek analógiáját hiába kutatjuk? Ugy véljük, helyesen ítéljük meg a helyzetet, ha azt mondjuk: A kiállítás vezetősége ezt a lépést nem a saját kezdeményezésére tette. Ez a feltevésünk csak megerősödik, ha tudjuk, hogy 1911-ben Münchenben egy társaság alakult, mely „Die Brücke” (a hid) jellegzetes nevet vette fel. E társaság „a szellemi munka szervezését” tűzte ki maga elé feladatul. Programjában azután e tág fogalmat a következőképp igyekszik némiképp körvonalazni: „A „Die Brücke” magasabb feladatainak megoldásánál az alakok és lajstromozások bevezetését tekinti az első alapvető lépésnek.” A szellemi munka és a ma már iparrá sülyedt nyomdászat még mindig oly szoros kapcsolatban állanak egymással, hogy az egységes alakokra és lajstromozásokra való törekvéseknek kell, hogy minden szakmája fejlődését szem előtt tartó és figyelemmel kíséző nyomdász figyelmét felkeltsék. Ebből a szempontból kiindulva vélünk szolgálatot tenni a magyar nyomdászságnak is, ha néhány szóval tárgyaljuk ezt — a svájci kiállítás vezetőségének állásfoglalása folytán — az immár aktuálisvá váló kérdést, melynél egyébként

fulajdonában levő „The Weekly News rom Italy, Germany” stb. című lapokat tekintették. Feleky a Magyar Tudományos Akadémia, illetőleg Szily Kálmán főkönyvtáros megbízásából is dolgozik Amerikában, régi nyomtatványokat és ujságokat keres, amelyek magyar dolgokkal is foglalkoznak, mert ebben a tárgyban egy kimerítő bibliográfiát óhajt megírni. Nevét az amerikai antikváriusok igen jól ismerik és rendszerint felkeresik, ha tudják, hogy valami esetleg raktárúkból érdeklí őt. Így a kérdéses lap címében felülírt a Hungaria szó az antikváriusnak és felhívta rá Feleky figyelmét, aki meg is vette az elszárgult papírlapot, de sejtelve sem volt róla, hogy milyen kincs birtokába jutott s hogy a legrégebb angol ujság tulajdonosa lett. Odahaza megtekintette az Encyclopaedia Britannica N kötetét és a Newspapers (hírlapok) szakaszban megtalálta, a tulajdonában levő nyolc hónappal régebb, mint a British Museum híressége. Ezt teljesen bizonyítja a nagyértékű lelet impresszuma: „London Printed for N. B. October 11, 1621. Ont of the Low Dutch Copy.” Röpivek régebbi

dátummal vannak ugyan angol gyűjtőknél, de ezeket nem lehet hírlapoknak tekinteni, míg a most talált nyomtatvány rendes ujság, amely heti híreket közölt. A két oldal terjedelmű régi hírlap fényképmásolata a The New York Times augusztus 17-iki számában meg is jelent. Ez főképen Bethlen Gáborral s a harmincéves háború 1621 szeptember hónapjában történt eseményeivel foglalkozik és különben is az egész telve van magyar vonatkozással, miért e lelet ránk nézve is értékkel bír.

Egy bur tábóri nyomda vizontagságai. A párisi Bulletin Officiel című lap érdekes cikket közöl egy bur tábóri nyomdáról és vizontagságairól az angol-bur háború idején. Olyan nyomda, mint amilyen a buroké volt az angolok ellen viselt háborújukban, talán sosem lesz többé. Magukkal cipelték üldözöttségük közben is, akárcsak ágyuikat, lövészerüket vagy angol foglyaikat. E nyomda a jelenleg Amsterdamban tartózkodó Mels-Meyers J. neve alatt szerepelt, aki ámbár semmiféle szaktudással nem rendelkezett, mégis tudott, ha a körülmények rákényszerítették, tábóri ujságot, proklamációt, igazolványt szedni és nyomni és fel-

váltva az ólomgolyót az ólombetűvel kezelni. Cronje tábórnok paardebergi veresége után, 1899 február 27-én, az angol csapatok a Szabad Állam fővárosa, Blömfontein felé indultak. Ennek következtében a bur kormány székhelyét Kronstadtba helyezte át. Hogy bizonyos nyomtatványok kibocsátását lehetővé tegyék, a kormány magával vitte az államvasutak egyik sajtóját, amely elkísérte a kormányt vándorlásain Heilbronba, Frankfortba, Vredábe, Reitzbe, Bethlehembe, végre Fouriesburgba, a Fehér Hegyek egy eldugott falujába Itt jutott tudomására Mayersnek, aki ahhoz a kommandóhoz tartozott, amely e helységet elfoglalta, az elhagyott nyomda holléte. Itt nyomta a kormány kíséretében levő hollandi nyomdász a kormány utolsó hivatalos aktáit. Mayers rendbehozta annyira, amennyire a betűket, elosztotta jól-rosszul — nem ismervén a szekrény beosztását — s próbálkozott szedni és nyomni. Működését a kafferek részére szóló igazolvány gyártásával kezdte. A legnagyobb nehézséggel küzdött, hogy új szakmáját elsajátítsa, nem értvén semmit hozzá és nem lévén senki körülötte, aki beavassa titkaiba

már a folyó évi januári számban is röviden megemlékezünk.

Mielőtt magára a kérdésre rátérnénk, megjegyezzük, hogy e mozgalom élén az irodalom és művészet oly férfiai állanak, kiknek neve biztosítékul szolgál ennek komolyságáról; megemlítjük továbbá, hogy a „Die Brücke” már a tavalyi müncheni iparkiallítás egyik külön termében szemléltetően mutatta be az általa propagált „egységes alakrendszer” helyességét a mai nyomtatványrendszertelenség visszahívásával szemben és ezen kiállításról egy brosurát jelent meg. A brosurát bevezető soraiban rámutat azon eredményekre, melyeket a „Die Brücke” már elért. Így a vegyészeti társaságok egyesülése, melynek kötelekébe ugyszólván a világ majdnem valamennyi tudományosan képzett vegyésze (18—20 000) tartozik, elhatározta, hogy valamennyi közzétételét egységes alakban jelenteti meg és egyben hasonló eljárásra szólítja fel a kötelekébe tartozó társaságokat. A fentközölt svájci határozatot is a maga érdemének tudja be a „Die Brücke”. Mennyiben állja meg ez az öndicséret a helyét, nincs módunkban ellenőrizni. A valószínűség mellette szól.

Magát a brosurát a következőkben ismertettük: Melyik nyomdász látogatott meg kiállítást anélkül, hogy ne érdeklődött volna az ott kiállított és felfekvő nyomtatványok iránt és ne tapasztalta volna sajnosan, hogy ezek rendezése az alakok sokfélesége miatt beállott zűrzavar következtében teljesen lehetetlen? Mindig, valahányszor ezeket összegyűjtötte, szemétsértő lim-lomhalmaszat volt a kezében, melyet bosszusan eldobott. Azonban nemcsak kiállításokon van ez így! A nyilvános élet majdnem valamennyi nyomtatott megnyilatkozásában ugyan-ezt tapasztalhatjuk. Ha valamely kérdéssel behatóbban óhajtnak foglalkozni, látjuk, hogy az egy és ugyanazzal a kérdéssel foglalkozó művek különböző alakban láttak napvilágot: oktávótól folióig, valamint a legfantasztikusabb alakban tárulnak elénk és teszik lehetetlenné ezen nyomtatványtermékek szakszerű elrendezését. A rekeszeket és borítékokat a legnagyobb alak szerint kell elkészíttetni és rendszerint mennyi hely marad kihasználatlanul?! Nézzük csak például ama tátongó ürességeket, amelyek kihasználatlanul állnak egyleti, nyilvános- és magánkönyvtárnyokon. Az egységes alak hivatva

van e téren is változást létesíteni. De nemcsak a könyvtárakra nézve bir az egységes alak jelentőséggel, hanem a kereskedőre is. Ennek, ha a versenyben meg akarja állni helyét, versenytársai árjegyzékeit és ismertetéseit éber figyelemmel kell kísérnie. Az alakok egységesítése ezen ténykedésben nagy előnyre jár, mert lehetővé teszi számára ezeknek rendezését és gyűjtését. A helyetabló rendezetlenség helyre a helyet megtakarító egyszerű és tiszta rend lép.

Természetes: e téren egységes megoldásra kell törekedni. A legkisebb alakot bizonyos összhangzásba kell hozni a legnagyobbval. Mint legkisebb alak a levél- és pecsétbélyeg jön tekintetbe. Ezek hosszában például 1 centimétert, szélességben pedig 1/4 centimétert mérnek.

A brosurát különben a következő alakokat ajánlja:

Az egyes formátumok méretei centiméterekben

	A) sorozat		B) sorozat		C) sorozat	
I.	1'00 X	1'41	1'06 X	1'50	1'10 X	1'56
II.	1'41 X	2'00	1'50 X	2'13	1'56 X	2'20
III.	2'00 X	2'83	2'13 X	3'00	2'20 X	3'12
IV.	2'83 X	4'00	3'00 X	4'25	3'12 X	4'40
V.	4'00 X	5'66	4'25 X	6'00	4'40 X	6'25
VI.	5'66 X	8'00	6'00 X	8'50	6'25 X	8'80
VII.	8'00 X	11'30	8'50 X	12'00	8'80 X	12'50
VIII.	11'30 X	16'00	12'00 X	17'00	12'50 X	17'70
IX.	16'00 X	22'60	17'00 X	24'00	17'70 X	25'00
X.	22'60 X	32'00	24'00 X	34'00	25'00 X	35'40
XI.	32'00 X	45'30	34'00 X	48'00	35'40 X	50'—
XII.	45'30 X	64'00	48'00 X	68'00	50'00 X	70'70
XIII.	64'00 X	90'50	68'00 X	96'00	70'70 X	100'00
XIV.	90'50 X	128'00	96'00 X	136'00	100'00 X	141'40
XV.	128'00 X	181'00	136'00 X	192'00	141'40 X	200'00
XVI.	181'00 X	256'00	192'00 X	272'00	200'00 X	283'00
XVII.	256'00 X	—	272'00 X	384'00	283'00 X	400'00

E táblázatok az első pillanatra azt a látszatot keltik, hogy az elérendő célhoz az alakok ily száma soknak bizonyul. Tényleg azonban csak egy bizonyos számra szorítkoznak. Mint legfontosabb: a zsebalak (11'3×16 cm) és a művek alakja (16×22'6 cm) jön tekintetbe. A harmadik alak, mely még számba jöhet, a kvart és folió között képez átmenetet. Dürer Albertről egy művésziesen kiállított mű legközelebb ily alakban fog megjelenni.

Elégé nem értékelhető fontossággal bir az egységes alak az üzleti levelek másolásánál és lajstromozásánál. Ebből az következik, hogy nemcsak a

Igy kinlódva szedett és nyomtatott már jócskán lapokat és hivatalos iratokat, mire megtanulta a szedés mesterségét. Papirkészletében néhány ivnyi karton is lévén, karácsonyi és újévi üdvözlőkártyákat is készített. Ezután a különítmény parancsnokával egyetemben elhatározták egy kis hírlap kiadását. A lap első oldalát december 19-ike és 22-ike között szedték és nyomtaták. Erre több héten át harcok folytak az angolokkal, míg végre január 8-án a lap második oldala is elkészült, megjelent 500 példányban a hadi újság, amelyet kis csomagokban külön futárokkal a táborozó csapatoknak küldtek szét. Mayers hírlapja szerint Oranje Szabad Állam Nemzeti Nyomdája megjelentette 1900 december 19-től 1901 január 8-ig a lap első számát; szintugy Sleyen elnök egy proklamációját. A 2. szám január 21-én jelent meg, a 3. pedig január 28-án. Azonban a helyzet Fouriesburgban kritikussá lett, a nyomdát ökrökhuza talyigára rakták és Bamboeshoekba szállították, ahol a 4. szám is napvilágot látott. Alig hogy tizenhárom napja letelepedtek, a nyomda anyagának megmentéséről kellett ismét

gondoskodni, amiért is eldugták kilenc napig a hegyekben, hogy azután Snijnanshoek elhagyott iskolaépületében újra felállítsák; innen került ki az 5. szám március 12-én, míg a 6. szám március 21-ének keltét viseli, ámbar korántsem a határozott napon jelent meg a kormány részére készítenő sürgős munkák készítése miatt; a 7. és 8. szám áprilisban jelent meg. Április 29-én kritikusa napra virradt a Nemzeti Nyomda. Az ellenségtől szorítva, az asszonyok és gyermekek is menekültek, a nyomdát ott kellett hagyniok; de másnap, hála a nagy ködnek, sikerült a bur hősöknek a nyomda felszerelését szekerre rakniok és a hegyekben elrejtieniok, ahol két hónapig maradt, hogy Snijnanshoekban ismét felállíthassák, ahol július 3-ika és 9-ike között Krüger elnök egy proklamációja és táviratai, valamint a hadi újság 9. száma készült. De itt Mayers újabb technikái nehézségekbe ütközött. Az alatt az idő alatt ugyanis, míg a nyomda el volt rejtve a hegyekben, a palkányok és az egerek löntkerették a sajtó hengereit és pótlásukról kellett gondoskodnia. Megolvastotta tehát a hengeranyagot és újraöntötte

a formában, csakhogy nem sikerült hengerét a formából kivennie. Időközben a nyomdát újra a hegyekbe kellett szállítani, ahol augusztusban a hadi újság 10. és egyszersmind utolsó számát, valamint néhány verset nyomtatott. Augusztus 23-án egy sziklamélyedésben elrejtette a nyomda anyagát, melyet otthagya, újra harcba szállott a Fokföldön, Kritzinger tábornok parancsnoksága alatt. Azonban egy éjjel, negyvenórai virrasztás után, a Nemzeti Nyomda mestere lován elaludt, a ló eltévedt és éppen az ellenség közé vitte, ahol az angolok foglyul ejtették, Bloemfonteinba vitték, majd tengeren Durbanból Bombayba, innen vasuton Brit-India északi részébe, Shalkjakanpurba, később a bhimtelitáborba, a Himalaya aljára. Csak 1902 szeptember 5-én nyerte vissza szabadságát, amikor megtöltötték neki az Afrikába való visszatérést.

Olaszország múkincesei mint jövedelmi források. Ezenként milliósámra utaznak az idegenek Olaszországba, részint hogy az ország természeti szépségeiben gyönyörködjenek, részint hogy múkinceseit megcsodálják. Az idegenforgalom gazdasági

nyomatványok, hanem az író- és értékpapírok is e rendszer alapján volnának készítenők. A „Die Brücke“ ideálja, hogy egyetlen ív papíros ne gyártassék és ne használtassék el, mely nem alkalmazkodik ezen rendszerhez. Nem az egyénekre gyakorolt nyomás, hanem a rendszer célzerűségéről szerzendő tapasztalatok útján akarja hűveinek számát fokozni. Miután — szerinte — tudományosan megalapoztatott az alakok nagyságának kérdése, más nagyságu alak célzerűsége vita tárgyát nem is képezheti. Világos az is, ha a fontos tényezők közül egyesek a maguk számára hasznosítják ezen előnyöket, akkor a papír- és sokszorosítóipar művelői és felhasználói sem fognak elzárkózni ez elől. Miután a brosrát olvastuk, azon a véleményen vagyunk, hogy a papír- és nyomdaipar gépei mai alakukban nem maradhatnak állandóan használatban.

Mindenesetre fenmarad, habár lényegesen kisebb sora az alakoknak és mindegyik alak részére külön gép volna készítenő. Ez azonban — a térvizonyokat és a szükségletet mérlegelve — a modern üzemben jelenleg és még a jövőre is lehetetlen. Maradjanak ezért bár a gépek változékonyak, az előnyök, melyek az egységes alakból előállítóra és használóra származnak, még így is számottevők. A könyvkötőknél — a gépeket tekintve — az előny mindenesetre lényegesebben szembeötlőbb, mert ezentul a könyveknél csak két-három alak jöhet tekintetbe, miáltal az üzem — mert hajtogatásnál, fűzésnél és vágásnál bizonyos elállítások elkerültnél — időmegtakarítás következtében jövedelmezőbbé válik. A szedőgépeknek is variábilisnak, változékony rendszerűeknek kell maradniok, mert hisz ugyiszólván a lehetetlenséggel határos, minden újabb műhöz újabb gépet rendelni. Ez azért sem lehetséges, mert a mű megjelenése egy bizonyos időhöz van kötve. Ha ezzel szembeállítják viszont azt, hogy a legközelebbi műnek más szabadsformája van, arra azt válaszoljuk, hogy nem szabad elfelejteni: *szedés és papíralak két különböző dolog.* A papíralak egy maradhat, a szedés alakja azonban különböző tényezők által befolyásoltatik. Ilyenek: a margó nagysága, az esetleges körzet és ornamentika nagysága. Mindazonáltal alkalmas e rendszer, hogy a nyomdász előnyeit teljes egészében kihasználja. Hisz a mi betűanyagunk annyira átgondolt valami, hogy az

minden papíralakhoz alkalmazható. És az egységes alak előnye a nyomdász számára nem is csekély számuak.

Nem akarok itt kitérni a papírhulladékok elmaradásából, valamint a papír- és nyomatványrak-tárban beálló térbeli nyereség következtében beálló nyereség részletezésére, sem a formák zárásánál és egyes sablonos nyomatványok elkészítésénél beálló időmegtakarítás méltatására, mert e kérdések inkább csak a nyomdatulajdonosokat, mint ilyeneket érdeklik.

Ami bennünket érdekelhet és amire ki is térek, ez az a körülmény, hogy az egységes alakhoz való csatlakozás következményeként a nyomdai és a vele rokonszakma iparok fellendülése is remélhető.

Korunk az általános iskoláztatás korszaka. Hogy Magyarországon e tekintetben nem olyanok a viszonyok, amilyeneknek különösen mi nyomdászok szeretnők látni, ez nem változtat a dolog lényegén. Itt is vannak emberek, kik olvasnak és gondolkodnak. Itt is vannak emberek, miként a külföldön is vannak, kik a könyvpiac újdonságaival szeretnének megismerkedni. Ezek az érdeklődők azonban nemcsak olvasni, hanem birni is szeretnék azokat a műveket, amelyek iránt érdeklődnek. Ezt sokaknál eddig nemcsak az anyagi eszközök, de a szükséges tér hiánya is lehetetlenné tette. Az egységes alak az utóbbi hiányon némi javulást jelent.

Hogy valaki valaminek a tulajdonosa lehessen, szükséges, hogy előbb vásárló legyen. A fokozott vásárlási kedv a termelést fokozza: munkát és kenyeret ad. Az egységes alaknak itt felsorolt és fel nem sorolt előnye következtében a nyomdai termékek olcsóbbá tétele következik be, miáltal a kevésbé tehetősek is abba a helyzetbe jutnak, hogy egy szerény házi könyvtárt rendezzenek be maguknak. Egyrészt a nyomdai termékek olcsóbbá tétele, másrészt viszont a kedvező térkihasználási feltételek is lehetővé teszik a „szellemi otthonmunkásnak“ a szükséges segítő- és kutató-eszközök megszerzését, hogy azok a házban „egy fogásra“ rendelkezésére álljanak; míg ma csak nagy pénzáldozatok árán, vagy sok idővesztés után bírja azokat valamelyik nyilvános- vagy kölcsönkönyvtár révén megszerezni.

A „Die Brücke“ törekvése azonban nemcsak a

szempontból is nagyfontosságú, mert az idegenek évenként legalább 500–600 millió lírát hagynak az országban. Az állam azonban meglepően keveset vesz be a gyűjtemények és ásatások belépti díjaiból. Az egész összeg ugyanis nem több évi egy millió líránál. A legtöbbet ehhez Florenz szállította, 275.179 lírát, második helyen Velence áll 222.548 lírával, Pompei 195.425 Róma 193.613, Nápoly 98.159, Milano pedig 82.156 lírával következnek a sorban, Tivoliban a Villa Adriana 14.417, Palermo muzeumai pedig 12.277 lírát hoztak be. Ha már most megmondoljuk, hogy a bevétel egy igen tekintélyes részét felemészítik a fentartási költségek, akkor a 200 millióra becsült nemzeti műkincsek bizony csak igen csekély kamatot hoznak.

Cimkőrság. Közismertek azok a visszaélések, melyeket kisebb nyomdák követnek el az által, hogy a nyomatványfogyasztó közönség megtevésztésére a hangzatos „műintézet“ vagy ehhez hasonló elnevezést vesznek fel. Ez azonban — úgy látszik — nemzetközi belegség. Feljegyzésre érdemes ilyen esetről emlékszik meg a „Schw. Gr. M.“ legutóbbi számá-

ban, mely szerint Svájc egyik városában egy liliputi gyorsajtóval és bosztonpréssel s egy regális betűvel felszerelt nyomda alakult, mely a „művészet temp'omához“ nevezte el magát. Mily érzések támadhatlak — kérdi forrásunk — a modern technika minden vívmányával felszerelt nyomda tulajdonosában, amikor e jelzést megpillantotta? Nem messze van már az az idő, amikor egy bosztonpréssel és alkalmi tégelynyomóval felszerelt nyomdák „művészeti akadémia“, „művészeti intézet“ vagy „à la gloire de Gutenberg“ stb. elnevezéseket fogják viselni s jóleső megelégedettséggel olvashatjuk majd szaküzletek levélfejein: Különlegességként szállít művészeti templom-berendezéseket! Haladás tehát minden vonalon. Hála az Égnek, iparunk virágzik!

Milyen gyors néha a — posta. Egy nagy belfasti cég két év előtt egy olyan levelet kapott, amelyen a következő postai bélyegzés volt: „Dublin and Belfast, December 1. 170“ s a levél tényleg 41 évig postázott Írországon, s maga a posta sem tudja, hogy miért tűnt el és miért került most ismét elő. Egy másik levél

pedig 11 évig utazott Nagy-Británia egyik városából a másikba, a posta szerint azért, mert „a levél rendezés közben ideiglenesen rossz fiókba került“.

Hét millió korona egy napilapért. A „Vossische Zeitung“-ot, Németország egyik legrégebbi és legtekintélyesebb napilapját, az Uhlsteir-és Társa nagy lapkiadó cég vette meg eddigi tulajdonosaitól, a Voss könyvkereskedő cég örökösaitől, hét millió koronáért.

Indiai nyilvános népkönyvtárak. Barroda, Előindia egyik állama, alaposan lefőzi a művelt európai államokat. Ezen állam fővárosában hatalmas könyvtárt alapítottak, ahonnan ezután három hónaponként kis könyvgyűjteményeket küldenek szét minden olyan faluba, amely évente 20 angol fontot, körülbelül 480 koronát, fizet erre a célra. Az államban jelenleg 275 nyilvános könyvtár van összesen 156,000 kötettel.

A hírlapírás fejlődése címén a társadalomtudományi társaság szabad iskolájában nemrégiben Gerő Ödön, az ismert újságíró, a Tolnai Világlexikon szerkesztője, érdekes előadást tartott, melynek rövid

nyomatványalakok rendszeresítését, hanem az áruminták, mint: posztó, vászon, tapéta stb. alakjainak egyszerűsítésére is törekszik. E téren is igen sok előny kínálkozik úgy az illető gyárosok, mint a kereskedők számára, mely előnyök közvetve nekünk is javunkra válnak. Hogy mennyiben, arra kitérni helyszűke miatt nem lehet.

Miként minden új dolognak, úgy ennek is megvannak a maga ellenfelei. Sokan az egyformaság miatt fognak zugolódni, valamint kaszárnyarendszerről fognak beszélni és a „festői rendszertelenséget” a szemnek szebb és változékonyabbnak fogják találni. Ne tévesszük azt se szem elől, hogy igen sok nyomtatványrendelő reklámhajszából vezéreltetve rendelt eddig más alakú nyomtatványt, mint versenytársa.

Az egységes alak ezeken a visszas állapoton is segíteni fog, véget vetve mind a két szélsőségnek, habár el kell ismerni, hogy eleinte igen sok makacs „rendelővel” kell majd az új rendszer helyességét megismertetni. Itt azonban arról van szó, hogy nevelő irányban működünk.

Az, aki nyitott szemmel figyeli az eseményeket, észrevehette, hogy az iparművészetek — melyeknek egyik ága szakmánk is, bármennyire is lesz napról-napra inkább iparrá, mint művészetté — az egyszerűség, a gyakorlatiasság irányában fejlődnek és az emberek is mindinkább ennek az iránynak hódolnak. És miért volnánk ez alól csak mi nyomdászok kivétel? Különösen az itt vázolt kérdésben, mikor ez az irány az általános kulturára oly nagy, következményeiben kiszámíthatatlan előnyt rejt magában.

SPEKTATOR.

SZÖVEGMEGOLDÁSI PÁLYÁZATUNK EREDMÉNYÉHEZ

Lapunk multhavi számában már röviden megemlékeztünk a szakbizottságunk által a *Grafikai Szemle* szövegoldalainak szedéselrendezésbeli megoldására kiírt pályázat eredményéről. Most a pályamunkák részletesebb bírálatát adjuk a következőkben.

A beküldött pályamunkák egyike sem felel meg ama követelményeknek, amelyeket a pályázati fel-

összefoglalását következőkben közöljük: Az újságírás társadalmi oktató elem, maga is gazdasági energia, hat a közfelfogások kialakulására, árképző, piacot alkot, politikai instrumentum. Voltaképp egészen új tudomány, mely temérdek körre terjed és éppen ezért az újságírással is mint tudományal kellene foglalkozni, de csak kellene, mert ez nem igen történik meg. A külföldön van már a sajtónak is irodalma, de nálunk csak legfeljebb története, mert a sajtóval nem foglalkoznak. Ha a hírlapírás fejlődéséről szólnunk, disztingválni kell „újságírás” és „újságcsinálás” között. Előbbi az irodalmat, utóbbi a sajtó gazdasági és technikai részét jelenti. (Németben: Journalistik vagy Publizistik és Zeitungswesen.) De teljes szétválasztás nem lehetséges, mert ez a kettő együtt dolgozik, karöltve fungál, együtt termel formákat, megírasmódokat: együtt komponálják az újságot. Az újságírás fejlődését nem lehet irodalmi formáinak változás alapján megállapítani. Az újságírásnak mint írásmesterségnek fejlődése a sajtó fejlődésével járt karöltve. Ez az utóbbi fejlődés, melyben a modern technika fejlődésének és minden egyszerű vívmányának

hatalmas része van, szorította rá az újságírást is új formák, új módszerek keresésére. Új lehetőségeket adott és sajtót ezáltal teljesen kapitalisztikus vállalkozássá alakította át. A vállalat szükségességei parancsolnak a szellemi munkának a vállalkozó követelményeit kell kielégítenie. Az az újságírás, amely eddigelé a közvélemény sugallója volt: most sajtóvá lett, mely a közvéleményhez tartozást fruktifikálja. Ez a sajtó már más újságot csinál, mint az újságírás. A szellemi munkának még egy másik ágában ugyanígy formát, módszert, lényegét megváltoztató lett a kapitalisztikus vállalkozás. Ez a színház. A színházi ügynök és az igazgató irányítja ma a színházi irodalmat is. Az újságírás új formáit és módszereit nap-nap után magunk előtt látjuk. Összehasonlítva ezeket a régiekkel, azt vesszük észre, hogy impresszionisztikus, nagy folttokkal festő. Mint ahogy a festésben a dolog mivoltát, a térben és síkban elhelyezkedését jelentő formát az impresszionizmus felfestés vagy a fényárvány-festés eltüntette: hasonlóképp az impresszionisztikus újságírás a dolgok méreteit, a dolgoknak a társadalom életébe igazi értékük

tételekben részleteztünk. A legfőbb követelmény volt az *újszerűség*. E tekintetben csak egy pályamunka jöhet számításba, s ez sem sikerült egészen, nagyon sok javítani való akadna rajta, hogy annyira-amennyire megfeleljen a mai izlésnek. A másik főbb követelmény volt az, hogy a tervezet szerint való megoldás a *gyakorlatban minden nagyobb nehézség nélkül legyen keresztülvihető*. Ezt a pontot azonban két pályázó teljesen figyelmen kívül hagyta s olyan tervezetet nyújtott be, amely a gyakorlati életbe átültetve, lapunk előállítását kifejezhetetlen számu százalékkal megnehezítette s megdrágította volna. *A hirdetések újszerű szedésének és tördelési módjának kérdésével egy-két pályázó valóban komolyan foglalkozott, de ebbeli tervezeteik a gyakorlati életben szintén nehezen volnának keresztülvihetők.*

Ezeknek előrebocsátásával áttérünk a részletesebb bírálatra. A pályázatra négy szaktárs küldött be öt pályamunkát, és pedig: Ifj. Aigner Antal 2 pályamunkát, Schmidt János, Szabó István és Szabó László egy-egy pályamunkát. A pályamunkák 4—4 oldalát lapunk jelen számának két mellékletén mutatjuk be, kivéve Szabó László szaktárs munkáját, amelyeket cinkografiaiailag nem lehetett reprodukálni.

Ifj. Aigner Antal szaktársunk 1. pályamunkáját az első melléklet felső sorában mutatjuk be. E megoldás nem mondható újszerűnek, napjainkban már nagyon gyakran találkozhatunk ehhez hasonló megoldásokkal, s ezen nem változtat az a körülmény sem, hogy ilyen megoldású lapot még nem ismerünk. Általában azonban csak jót írhatunk a pályamunkáról, tervezőjét irányítóul a nyugodt és egységes képüre való kiképzés vezette. A lapfej kissé nyugtalan, ellentétben az oldalakkal, melyek nyugodt hatásúak. A címek szedés módja elég újszerű, de az a körülmény, hogy a címsorok felett és alatt alkalmazott vonalakat az oldalvonallal is egybe kell kapcsolni, nem kis mértékben nehezítette meg a lap tördelését. A rövid közlemények címeinek megoldása egyszerű s kifogástalan. A bemutatott hirdetésoldal-megoldás esztétikailag nagyon szép, hanem a gyakorlatba való átültetése egy elháríthatatlan akadályba ütközik, amennyiben a hirdető nagyrésze aligha egyeznék bele a hirdetések „uniformalizálásába”. A tervezet tehát e tekintetben nem sikerült.

szerint való elhelyezését is, semmibe veszi, az előadás hangulatosságára és főleg hangosságára helyezvén a fősúlyt. A sajtó a társadalmi szervezet konstatív része, benne érvényesülnek vagy legalább is nyilvánulnak a társadalmi alkotó energiák. A sajtó a társadalmi hatalmak kifejlődésében részt vesz, maga is hatalommá lesz: elnyomást érezhető hatalommá. A közszabadságok, ha azok a körülmények, amelyek között élniük kell, nem felelnek meg azoknak, amelyek közt kialakultak: hatalmi tulteremtés, zsarnokságot, elnyomást produkálnak. Így jár a parlamentarizmus, mely mint miniszterializmus nyilvánul; így jár a gondolat szabadság, amely dogmatizmusával zsarnok. A sajtó panaszt elhatalmasodása és zsarnoksága is ilyen produktum. Szabadság, amely zsarnoksággá lett. A zsarnokságból való felszabadulás vágya az anlizsuralizmus. A megismerés vágya és szükségessége sajtót formáló erő. Az előadást a hallgatóság nagy tetszéssel fogadta.

Mennyiért kelt el Franklin első könyve. Amikor Franklin Benjámint 1724-ben Filadelfiából Londonba került, szegény nyom-

Ifj. Aigner Antal szaktársunk 2. pályamunkáját ábrázolja az első melléklet alsó sorában bemutatott reprodukció. Alapjában véve ez is sikerült munka. A lapfej sokkal jobb megoldású, mint az első munkáé. Nagyon nyugtalanító hatásúak azonban a cikkek címsorai körül elhelyezett csikozott diszítódarabok, nincs azonban kizárva, hogyha ezeket valamely más zárt foltu, négyszögű, téglány- vagy kör alakú ékítménnyel helyettesítette volna, akkor a hatás is nyugodtabbá vált volna. A klisék, ábrák elhelyezési módja kifogástalan.

Schmidt János szaktársunk pályamunkáját a második melléklet felső sorában mutatjuk be. Nagyon komplikált megoldás. Szükségesnek tartjuk, hogy ezt részletebben ismertessük, amennyiben ez nem egészen vehető ki a reprodukált oldalakból. A tervezet szerint a fedőlapot mindenkor csak duplexpapírra szabad volna nyomtatni, csak azért, hogy annak második és harmadik oldalára bélésmintázat legyen nyomtatható. Ugyancsak bélésmintázat kellene nyomtatni a szövegív első és utolsó oldalára is. A lapfej nem az első oldal felső részén kapna helyet, hanem a szövegív második oldalán. Ezek szerint tehát gazdasági okokból sem volna ez a tervezet keresztülvihető, mert a lap előállítási költségeit is tetemesen növelné, egyrészt azért, mert a szövegívet is két színben kellene nyomtatni a bélés miatt, másrészt mert okvellenül bővíteni kellene a lapot a boríték egyik, a szövegív három oldalának bélése, illetve lapfej elhelyezésére való felhasználása miatt. Ez tehát igen fontos, annyira fontos, hogy a tervezetnek teljes egészében való átvétele leküzdhetetlen akadályokba ütközik. Egyébként pedig a szövegoldalok is nélkülözik az érdekességet. Dicsérendő azonban az az ambíció, amelyet a pályázó a munka elkészítésénél tanusított. A hirdetések megoldása ujszerűnek ugyan nem mondható, de mindenesetre jobb megoldás, mint az előbbi pályamunkáé.

Szabó István szaktársunk pályázata a második melléklet alsó sorában látható. Az összes pályamunkák között a legujszerűbb, annyira ujszerű, hogy alighanem olyan ellenszenv fogadná megvalósításakor, mint amilyent akkor tapasztalhattunk, amikor lapunk néhai Bárány szaktársunk hasábszélességű iniciáléival jelent meg először. Nem

volna tanácsos ezt az ellenszenvet újból magunk ellen támasztani. Magunk részéről is tulzott modernnek tartjuk ezt a megoldást, már csak azért is, mert a könyvek nyomdai előállításánál mindenkor azt tartották szem előtt, hogy az oldalak egységes egészésként hassanak még akkor is, ha a szöveg többhasábos. E tervezetnél azonban négy önálló hasábot láthatunk, amiket semmi sem tart össze, a két hasáb között elhelyezett monogrammmal inkább választ, mint egybefoglal. Tulzott megoldás az is, hogy a cikkcímek elmaradnának s csupán egy műtyűrkével lenne jelezve, hogy hol kezdődik egy új cikk. E munkáról röviden csak annyit még, hogy nem vitatható el tőle az eredetiség, de ennek elfogadására még nem érett meg a közizlés s így a tervezetnek a gyakorlatba való átvitelével még várni kell.

Szabó László szaktársunknak (Sopron) nagyon kevés ideje volt a tárgy alapos áttanulmányozására, mert máskülönben ő is rájött volna, hogy tervezetnek technikai része nagyon is nehézkes. A cikkeket és a rövid közlemények egy részét kéthasábosan oldja meg, míg az utóbbiak másik részét minden páratlan hirdetésoldal szélén óhajta elhelyezni. Ezzel előállna az az eset, hogy a hirdetések egy részét is más alakra kellene szedni, sőt a rövid közlemények egy része is a rendes hasábnál keskenyebbre volna szedendő, amely körülmény a lap előállítását nem kis mértékben megnehezítené. A hirdetések ujszerű megoldását azzal kívánta elérni, hogy a hirdetések közötti cicerós ürt rásztervonalakkal töltötte ki, ami nem ujszerű, nem szép, mert a hirdetésoldalak nyugodt hatását — amint az a beküldött mintaoldalnál látható — veszélyeztetné. Ez oldalak megoldása Aigner szaktársunk pályamunkáihoz hasonló, amennyiben az oldalak alsó és felső szélén szintén rásztervonalat alkalmaz és a címeket léniakkal körülkeríti, úgy hogy a lénia keret alul nyitott s a címsor alsó vonalához csatlakozik.

Szövegmegoldási pályázatunk ezeketán csaknem meddő volt, aminek okát nem tudjuk, mert reméljük, miszerint a kitzűött nagy díjak mesterszedőink nagy részét fogják alapos munkára serkenteni.

Egyébként pedig megjegyezzük, hogy lapunk a jövőben más szövegrendezésben fog megjelenni,

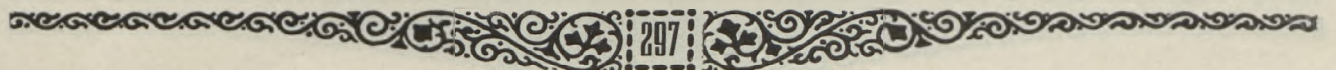
dászinás volt. Egy nyomdában Wolkston „A józan ész hitvallása” című filozófiai munkáját szedte. A tizenkilenc esztendő Franklin nem osztotta mindenben a szerző véleményét s „Ertekezés a szabadságról, a szükségességről, az örömről és a fájdalomról” címmel polémikus tanulmányt írt Wolkston könyve ellen. Néhány év múlva azonban Franklin úgy találta, hogy nem valamennyi érvelése helytálló s elhatározta, hogy művének összes példányait megsemmisíti. Meg is cselekedte, csak éppen két példány maradt meg. Az egyik példányt 1850-ben Henry Stevens könyvkereskedő vette meg, a mi pénzünk szerint három koronáért és felajánlotta a brit muzeumnak egy font sterlingért. A muzeum igazgatója úgy találta, hogy a könyv teljesen értéktelen holmi s így nem vette meg. Stevens jobban tudta értékelni a könyv becsét és bizonyos idő múlva Brown és Lenox műgyűjtőknek ajánlotta fel négy font sterlingért. De ekkor sem kelt el a könyv s több kísérletezés után sem tudott a könyvön tudni. Annál szerencsésebb volt a fia, aki atyja halála után a könyvkereskedés egy

részét nyilvános árverésre bocsátotta, köztük Franklin fentebb említett könyvét is. Mindjárt eleinte 24.000 koronát ígértek érte s ekkor kapott észbe az ifjabb Stevens, hogy tulajdonképpen mily kincs van a birtokában. Visszavette tehát ezuttal a könyvet és várta vele még jobb idők. Nemsokára az amerikai Egyesült Államok kormánya jelentkezett a könyvért és megvásárolta 130.000 koronáért. St.

Hatvanegy év óta készülő regény. 1852-ben jelent meg a világ leghosszabb regényének, Kong Te Bakin japán író művének kezdete. A japán író ugyanis 1852-ben szerződést kötött a kiadóival, melynek értelmében utóbbi köteles a regényt befejezéséig folytatólagosan kiadni. Az egész regény 106 kötetből áll s az utolsó az idén szállította írója s így átlag két kötet esik 61 év alatt egy-egy esztendőre. Ennél hosszabb és idősebb regény igazán nincsen a föld kereségén. St.

A világ legrégibb és legdrágább könyvei. Minden nyomdász némi kis büszkeséggel töltheti el, hogy a világ legdrágább könyvei között első helyen áll Gutenbergnek Mainzban készült első kiadású bibliája,

melyből egy példányt Londonban 1884-ben 78.000, 1897-ben pedig 80.000 koronáért adtak el. Az 1457-ben megjelent Zsoltárok könyve árát ma már 200.000 koronára teszik. Ezekután következik a „Hiradás Prága ostromáról” című első angol nyelven írt munka, melyet az első angol könyvnyomtató, Caxton William készített 1469-től 1471-ig. További ritka könyvek még a Chancer „Canterbury Tabes” című 1478-ik évből való könyve és az 1485-ből való Matery Thomas munkája „Morte d'Arthur” és Shakespeare műveinek első folio-kiadása, melyet csak néhány év előtt 72.000 koronáért adtak el. Az Amerikában nyomtatott első törvénykönyvnek, melyet 1648-ban Cambridgeben (Massachusetts) nyomtak, mai értéke 100.000 korona. Az ugyanitt, de valamivel előbb készült zsoltárok könyvéből ma már alig 10 példány létezik, amelyekből egy példányért 50.000 koronát is adnának, ha meg lehetne kapni. Igen nagy értéke van még a Shakespeare első nyilvánosság előtt megjelent munkájának, a „Venus és Adonis” című műnek, amelyből ma már csak egyetlen egy példány létezik. St.

amelynek megállapításánál figyelembe vesszük a pályamunkákat is, változatlanul azonban a díjnyertes pályamunkát sem visszük át a gyakorlatba.

NÉHÁNY SZÓ EGY PLAKÁTPÁLYÁZAT EREDMÉNYÉHEZ

Lapunk 1913. évi június havi füzetében egy levél-töredéket közöltünk, amelynek írója kifejti, hogy nagy bajnak tartja azt, miszerint eddig egyetlen egy pályázatunk eredményével, helyesebben eldöntésével sem volt megelégedve, mert — szerinte — a bírák mindig félrenéztek s olyan munkákat jutalmaztak, amelyek a kitüntetést nem érdemelték meg s egyben ama meggyőződésének is kifejezést ad, hogy az ilyesmi csak nálunk történhetik meg s hogy a külföldi pályázatok döntései mindig igazságosak s ki van zárva, hogy ott ilyen félrenézés megtörténhessék! Erre azt irtuk, hogy azért, mert valakinek a díjazott munka nem tetszik, a bírakat nem lehet igazságtalansággal vádolni, egyébként pedig ama véleményünknek adtuk kifejezést, hogy a döntés mindig igazságos, ha a bírák pártatlanok s ha valaki a döntéssel nincs megelégedve, az csak azt bizonyítja, hogy az elégedetlenkedőnek az izlése és műérzése nem egyezik a bírálók többségének izlésével, műérzésével. Ennek illusztrálásául ugyanakkor leközöltünk négy salzburgi — tehát külföldi — pályamunkát, amelyeknek díjazási sorrendjével nem voltunk megelégedve, amiből ama következtetést vontuk le, hogy a külföldi bírálók is „félrenéztek“.

Az ilyen félrenézésnek eklatáns példáját mutatjuk be most is.

A leipzig-i nemzetközi könyvpiari és grafikai kiállítás plakát-pályázatáról van szó. A kiállítás vezetője, oly célból, hogy egy olyan művészi kivételű plakátot kapjon, amely a közfigyelmet a kiállításra fordítsa, pályázatot hirdetett, amelyre 600-nál több munka küldetett be. Ezeket a pályamunkákat Heine, Klinger, Manzel, Seliger, Tiemann és Weiss művészek bírálták el s olyan döntést hoztak, amely méltán váltja ki belőlünk a csodálkozás s — bátran mondhatjuk — a megbotránkozás hangjait. Aki csak egy kicsit ismeri a német plakátművészetet mai fej-

lettségét s végignézi a lapunk jelen számában két mellékleten közölt reprodukciókat: valóságban megkönyödik a zsüri ítéletétől. Pedig a bírálóbizottságban kiváló, sőt elismerten kiváló művészek ültek s mégis — „félrenéztek“, oly munkáknak ítelték meg a díjakat, amelyek előkelő grafikusművészkörökben is egyhangulag arra érdemteleneznek nyilvánítottak.

Nem tudjuk s nem is kutajuk, miért ez a furcsa döntés, az azonban bizonyos, hogy a díjazott plakátok egyáltalán nem alkalmasak arra, hogy a kiállításra a közfigyelmet felhívják s még kevésbé méltók arra, hogy egy könyvpiari és grafikai kiállítás plakátjaul szolgáljanak.

A lapunkban közölt reprodukciók színezését a mellékleteken közöljük s e helyütt csak röviden tesszük meg megjegyzésünket a pályamunkákra — amely megjegyzések azonban nagyrészt egyeznek a külföldi illetékes körök, művészek más helyen megjelent kritikái megjegyzéseivel — bemutatván egyben néhány jó munkát és a beküldött pályamunkák nagy többségének nivóját is illusztrálandó: néhány rossz plakátot is.

Az első díjjal jutalmazott munkán (I. melléklet III. ábra) semmi olyasmit sem tudunk felfedezni, ami érdemessé tette volna a magas díjra, ha csak azt nem, hogy előállítási költsége alacsony, ami azonban egy nemzetközi kiállítás költségelőirányzatában nem játszhatik nagy szerepet. A betűk ellen ugyan csak azt hozhatjuk fel, hogy felesleges igyekezet volt azokat a ferdén álló S betűkkel érdekebbé tenni. Azonban egyenesen gyerekes eszme a jó öreg Gutenberget a glóbusz tetejére állítani, bőségszarukkal felszerelt, az úrben lebegő csecsemők társaságába. Ennél naivabban már igazán nem lehetett volna jelképezni a világtörténelmi fontos ságu könyvnyomtatást. Es mégis milyen meghatortan nézik ezt az akrobatamutatványt — a nap, a hold és a csillagok, melyeknek — sajnos — csak a sarokban jutott hely.

Az I. melléklet IV. ábrája a második díjjal jutalmazott pályamunka reprodukciója. Érdekes munka s úgy véljük, hogyha a zsüri véleménye szerint a könyvpiart és grafikát két — furiaként, tovarohanó — hisztérikus nőlakkal lehet a legtalálóbban jelképezni, hogyha a virágzó, gazdag életet agyon-

Képek továbbítása távirati uton. A sok kísérlet után, amit ezen a téren végeztek, a teljes megoldáshoz jutott. A legújabb eljárás szerint ezentul nem is lesz szükség képre, mert a tárgyak, személyek képét közvetlenül le lehet majd táviratozni, anélkül, hogy előzőleg fényképet vagy rajtot készítenénk a tárgyról. Az egész eljárás három mágneses dróttal megy végbe, amelynek egyikébe a kép be lesz mágnesezve s ezt elvisszük a táviró hivatalba, amely azután a címzett állomásra továbbítja épp úgy mint a táviratot, a képet; a címzett állomáson pedig ismét mágneses drót fogja fel a képet s ezt kapja meg a címzett, akárcsak a sürgönyt. Hogy azután az így továbbított képet láthatóan is megkaphassuk, ehhez a felaláló által szerkesztett fényképező kamara szolgál. Az egész találmány alapja különben a fonográf rendszeren alapszik.

St.

HIVATALBÓL

Nyilvános nyugtázás. Szakkörünk december 7-iki háziestélyén felülfizettek,

illetve liszteljetjeiket megváltották: Klein F. és lársa 7'—, Löwy Salamon 5'—, Varga Antal —60 koronával Biró és Schwarcz-cég a műsorokat díjmentesen volt szives szállítani.

Választmányi ülés 1913 november hó 28-án. Jelen vannak: I. alelnök, pénztáros, I. és II. titkár, I. és II. gazda, Herzog, Steinerz, Fazekas, Tragholz, Lammer, Baka, Halász, Balázssfy, Brezniczky, Stefáni választmányi tagok és Kopeczky számvizsgáló. Elnök igazolt távolléte miatt I. alelnök nyitja meg az ülést s felolvastatja a mult ülés jegyzőkönyvét, melyet a választmány hitelesít. A mai ülés jegyzőkönyvét Herzog és Baka hitelesítik. Titkár jelenti, hogy a Főnökegyesület 1000 koronát szavazott meg a tanfolyam céljaira. Javaslatához képest a választmány a Főnökegyesület választmányának halás köszönetét fejezi ki. Titkár jelenti, hogy a főváros tanácsa tanfolyami segélyt kérő beadványunk elintézésésképen a Grafikai Szemle 35 példányára előfizetett. Köszönettel tudomásul szolgál. A hatósági vizsgálat alkalmával minden rendben találta-

tott. Tudomásul vétetik. Titkárnak az agitációra vonatkozó bejelentése tudomásul szolgál. A budapesti és temesvári szaktanfolyamok menetéről szóló jelentések tudomásul vétetnek, éppúgy, mint a gépmesteri tanfolyam tervezetének megállapítására vonatkozó bejelentést is tudomásul veszi a választmány. — II. titkár jelentést tesz a szöveg megoldási pályázat eredményéről. A döntést jóváhagyják — Titkár jelentést tesz a Temesvár, Lugos, Arad, Szeged és Kecskemét városokat érintő körutjáról, az ott megtartott agitáló gyűlésekről. Tudomásul szolgál. — Steinerz jelentést tesz a kecskeméti szakelőadásról, tudomásul szolgál. — Titkár bemutatja a győri helyicoport kérését a kiküldött előadó személyére vonatkozólag, a választmány a csoport kérését — mivel az ellen az előbb kijelölt előadás sincs kifogása — teljesíti és az előadás megtartására az I. titkárt küldi ki. — A Grafikai Szemlének a leipzig-i kiállításon való részvételére vonatkozólag a titkár tesz előterjesztést. Többek hozzászólása után a választmány a résztvétel mérvének megállapítását az elnökre és a szerkesztőre bizza azzal a

koplalt, lesoványított, angolkóros testtel lehet csak szimbolizálni, testha a csodálatos haladást csak maccis-szerű testmozdulatokkal lehet kifejezni: akkor valóban csodálkozunk kell azon, hogy ez a munka miért nem az első díjat nyerte?

Az I. melléklet V. ábrája a harmadik díjjal kitüntetett pályamunka reprodukciója, amely nem egyéb egy gyöngye kísérletnél. A plakát már szinezésben is szerencsétlen, mert a világos kárminszin és krómsárga sehogya sem harmonizálnak egymással; a szövegmegoldás is nagyon gyenge.

A II. mellékleten mutatjuk be a negyedik díjjal jutalmazott munkát (VII. ábra). E munkának a jellegéje, a legérdekesebb: „Allgemeines Kopfschütteln“ „Általános fejcsóválás“, ami a legstilszerűbben van megválasztva. Valószínű, hogy a pályázó is sejtette, miszerint mindenki a fejét fogja csóválni, ha megtudja, hogy az a nagy tuskés folt tulajdonképpen pálmát ábrázol. De nem csak ezért csóváljuk a fejünket, hanem azért is, mert nem értjük, mi okból kellett ezt is dajizni, amikor sokkal modernebb és művészebb pályamunkák is beküldettek.

Igaz ugyan, hogy a közel 700 pályamunkából alig husz felelt meg a mai művészi igényeknek, de ebből a huszból is ki lehetett volna választani a kivitelre alkalmasat. Helyszüke miatt csak három ilyen kivitelre alkalmasabb plakátot mutatunk be. Ezek az I. mellékleten I., II. és VI. számmal vannak jelölve és eredetiük úgy színek, mint betűkben kifogástalan izléssel vannak megoldva. Nem mondjuk azt, hogy semmi javítani való ne akadna ezeken is, de ezek a javítani való dolgok oly csekélyek, hogy végeredményben lényegesnek nem is tekinthetők. E pályamunkákat állítólag azért mellőzték, mert a legfőbb súlyt a szövegmegoldásra fordították s nem a szimbólikus rajzra. Igaz ugyan az is, hogy a pályázati feltételekben nem volt kifejezetten megmondva, hogy a tisztán szövegmegoldáson alapuló munkák nem vétetnek figyelembe, de ezzel szemben fennáll az az igazság, hogy a fentebb jelzett munkákon alkalmazott szimbólumok (illetve betűsignet) teljesen elengedők arra, miszerint annak, aki egyszer látta: emlékezetébe vésődjék, a minden esetre jobban és újszerűbbek, mint a négy díjazott pályamunkán alkalmazott szimbólikus rajzok.

A II. melléklet VIII., IX. és XI. ábrái a pályá-

munkák nagy többségének színvonalát demonstrálják. Ha jól megnézzük ezeket, önkéntelenül ajkunkra tódul a kérdés, honnan vették tervezőik a bátorságot munkáiknak benyújtására. Ehhez nagy vakmerőség szükséges s ennek konstatálásával nem habozunk kijelenteni, hogy most már értjük a németek hatalmas imperátorát, aki oly nagyon gyakran hivatkozik a németek hatalmának megdönthetetlenségére. Elhisszük neki, miért ne hivatkozhatna ezzel, ha a háta mögött olyan oroszánbátorságu germánok állanak, mint amilyenek szóban levő pályázat résztvevői.

A X. ábrára különösen felhívjuk lapunk olvasóinak figyelmét. Nem azért, mintha az valami utóérhetetlen művészies munka volna, hanem azért mert a hosszu téli estéken unalmukat kitűnően elűzhetik, ha megpróbálják ennek a plakátnak a szövegét kibetűzni, megfejteni. A feladat ugyan egy kicsit nehéz s a megfejtőknek még csak az a reményük sem lehet, hogy fáradozásukat jutalmazhatjuk.

Végül még csak azt jegyezzük meg, hogy a pályázat bíráló bizottsága is érezte, miszerint választása nem a legalkalmasabb pályamunkákra esett s ezzel magyarázható az, hogy az első díjjal kitüntetett munka nem kerül kivitelre, dacára annak, hogy alapnyomatok alkalmazásával akartak is rajta javítani, ami azonban nem akart sikerülni. A kiállítás plakátját tehát az egyik bírálóbizottsági taggal: Tiemann tanárral rajzoltatták meg. Ennek reprodukcióját a II. melléklet XII. ábrája képezi. Sietünk megköszönni, hogy nekünk ez a plakát sem tetszik.

A KÖNYVNYOMTATÓ MUNKAKÖRÉBŐL

Nehezen száradó és a papíron nem tapadó festékekről. A közsímet nehezen száradó festékek közé tartoznak: a krapp-, violet- és zöldlakkok, az achatlakk, a bronzviolet-, a bronzbarna- és az arany-bronzlakkok. Ezen festékekkel való nyomtatáskor elengedhetetlen feltétel: megoldozásuk előtt a megfelelő mennyiségű száritóanyag hozzátétele. Ezt a száritóanyagot a nyomtatásra használandó papír tulajdonságaihoz mérten kell alkalmazni. Minden, a

megszorítással, hogy a résztétel költsége a 400 koronát meg nem haladhatják. Titkár hozzájárulást kér ahhoz, hogy a lap előfizetési árát évi 10 koronára, az egyes példányok árát pedig 1 koronára felemelhesse, amennyiben a jelenlegi 6 koronás díj mellett az előfizetőkre ráfizetünk. A választmány a hozzájárulást megadja. — A Gutenberg-szoborbizottságba a Főnökegyesület Elek Emil és Kertész Árpád urakat, a művezetők egyesülete pedig Szöllösy szaktársat küldte ki. Ezzel kapcsolatban a titkár röviden vázolja a választmány szűkebb bizottságának jelentését a szoboragítási módjára vonatkozólag s bejelenti, hogy a nagybizottságot a jövő hónapban összehívják. Tudomásul szolgál. — Pénztáros jelentése a pénztár állapotáról és tagsági forgalmáról. Tudomásul szolgál. Pénztáros jelentését a háziestély előkészítő munkálatairól tudomásul veszik. I. alelnök jelenti, hogy a szakbizottság kivánságához és határozatához képest most sikerült a Grafikai Szemle nyomtatásának kérdését megoldani. Ezzel kapcsolatban a titkár is bejelenti, hogy ennek következtében a mellékletek más nyomdában

való nyomtatás — direkt rendelésre — beszünteti, azonban továbbra is fenntartja ama rendszert, hogy a tovább nyomtatott mellékleteket elfogadják a ezekért csak a nyomás és papír árát téríti meg. Tudomásul szolgál. Több tárgy nem lévén, elnöklő szaktárs az ülést berekeszti.

Pénztári kimutatás 1913. évi október haváról. Bevétel: Áthozat a mult óról 1666'96 K. Tíz darab hitelszövetkezeti részjegy (á 10 K) 100' — K. Gutenberg szoboralap 1278'17 K. Ács Mihály-alap 500' — K. Tanoncpéldányokért 2' — K. Tagdíjakból 1177' — K. Összesen 4724'13 K. — Tag-sági járulékokból befolyt: Allamnyomda 10'60, A Nap 22'80, Apostol-nyomda 2'80, Angló-nyomda 3' —, Athenaeum 50'80, Attila-nyomda 3'20, Bagó-nyomda 2'40, Baptisták 1'80, Barcza-nyomda 1'60, Bíró és Schwarcz-nyomda 8' —, Breier-nyomda 2' —, Bróza Ottó 1'60, Budapesti Hirlap 17'60, Budapesti lapvállalat 1'60, Buschmann F. utóda 12'40, Egyetemi ny. 2'80, Egyleti tisztviselők 12'80, Elek-nyomda 1'60, Az Élet-nyomda 19'80, Engel S. és Társa-nyomda —'60, Európa 5'60, Fővárosi nyomda 2'20, Franklin 78'20, Frank-

lin-fiók 7' —, Fráter és Társa 2'60, Fischer és Mika 2'20, Galitzenstein-nyomda 7' —, Globus 25'20, Grafikai int. 3'20, Grünhut és Steiner-nyomda 1'40, Hamburger és Birkholz-nyomda 6'40, Hazai hirlapkiadó 5' —, Hedvig Imre —'80, Hedvig Sándor 4' —, Hornyánszky 17'80, Hungária-ny. 11' —, Hunnia-nyomda 6'80, Jókai 2'40, Karczag-nyomda 1' —, Károlyi György 4'80, Kereskedelmi nyomda —'80, Kellner A. 3'40, Kellner E. 15' —, Kertész-nyomda 1'60, Korvin Testvérek 11'40, Községi-nyomda 8'80, Kurcz és Fejér 5'60, Légrády 26'60, Löbl D. és Fia 9' —, Löbl Mór-nyomda 2'40, Magyar fénynyomda 3' —, Magyar könyvnyomda részvénytársaság 8' —, Markovits és Garai 1'60, Márkus Samu 4'60, May 4'60, Minerva 3'20, Neuwald 4' —, Nyugat 3'20, Otthon 2'40, Pallas-nyomda 31'60, Palatinus 1' —, Pannonia 1'60, Pápai Ernő 8'20, Pátia 11'80, Pester Lloyd 7' —, Pesti könyvnyomda részv.-társaság 24' —, Pollák és Leopold 1'60, Phöbus-nyomda 1'60, Poporul Román-nyomda 2'60, Posner K. L. és Fia 12'40, Radó Izor 7' —, Rigler J. Ede 7'40, Roth József 3' —, Róvó Aladár 3'20, Rózsa K. és neje 1'60, Rusz-

festék száradását kedvezőtlenül befolyásoló hozzátételt mellőzni kell. Ilyenek a tulgyenge kence, nyomóolaj, petróleum, vazelin, faggyu stb. Mind ezeket a szereket még igen gyakran használják, kivált a könyomtatásban. Tévedés azt hinni, hogy ilyen festékeket a festékgár használatra kész állapotban szállít, mivel lehetetlen már a festék készítésekor olyan nagy százalékrész szárítóanyagot bekeverni, amilyen szükséges a közismerten rosszul száradó festékekhez. Az így elkészített festékek aránylag rövid idő alatt a szelencében elgyantásodnának, vagyis hasznavehetetlenné válnának.

A legtöbb földfesték (okker, sziena), néhány ásványfesték (ultramarinkék, cinóber), valamint némely festéklakk (viridinlakk, kéklakk) különösen simított papiros fogyatékosan tapad meg. Ilyen festékekhez a nyomtatásra való elkészítés alkalmával csekély mennyiségű kencét, lakkot vagy megfelelő mennyiségű szárítóanyagot kell keverni, de a már fentebb felsorolt higitőeszközök hozzátételét kerülni kell, minthogy ezek a festékmegkötő szernek a papirba való teljes behatolását idézik elő, minél fogva a tulajdonképeni festékanyag kötetlenül marad vissza a nyomófelszínen.

R-7.

Tizparancsolat a tégelynyomón dolgozóknak. 1. Mozgásban levő gép kiszolgálásakor ne beszéljess és ne hagy figyelmedet a munkádtól elteríteni. — 2. Ne hordjál munkában széles ujjú ruhát, gyűrűket, hajszalagokat, lebegő kötenyt s más egyébbet, amibe beleakadhatsz s minek következtében balesetek származhatnak. — 3. Ne dolgozzál oly gépen, amelyen az előirt védőeszközök hiányzanak, hanem jelentsd be azt a feljebbvalódnak. — 4. Tégelynyomó részére a szedés mindig úgy zárandó, hogy a berakás kényelmes és veszélytelen legyen; a papir mindig körülbelül a nyomótégely szélét érje, amiért a formát mindig inkább magasabban állítsuk. — 5. A támaszték úgy alkalmaztassék, hogy a berakás zavartalanul történhessék. — 6. A gép előtt úgy állj, hogy karod a berakás alkalmával körülbelül derékszögön hajlást végezzon s a körülbelül vízszintesen álló tengely felső szélét érje. — 7. Jól fogd meg a berakandó ivet, nehogy az ujjaid közül kicsusszon és utánanyolni légy kénytelen. — 8. Ne rakj be oldalról, mert ott nincs védőkészülék. —

9. Ne nyulj sohasé a papir után és gondold meg, hogy ép testrészeidnek nagyobb az értéke, mint bármily értékes papirnak. — 10. Ne járjon a gép sohasé gyorsabban, mint ahogy azt kiszolgálni képes vagy.

G-6

Üveg megdolgozása nyomdai átnyomás felvételére. A mozgófényképszínházban gyakran használatos vetített hirdetések diapozitívjei könnyen állíthatók elő nyomdai uton. Az üveglemezek mindenekelőtt kréta-porral és spiritusszal alaposan lemosandók, azután pedig bőséges vízben megmossuk, majd száradni tesszük, ügyelve arra, hogy meg ne fogdossák az üveglemezeket és por ne érje őket. Ezután lakkot készítünk, mely 10 rész legfinomabb kanadai balzsamból és 40—50 rész tisztított terpentintből álljon, melyeket egy tiszta, szélesnyaku, jól elzárható üvegbe öntünk, amit azután néhány óráig állani hagyunk, amíg a gyanta teljesen feloldódik. Az üveget többször jól megrázzhatjuk, miáltal az oldódást siettetjük, azután pedig hagyjuk a lakkot nyugodtan állani, hogy a pizok leülepedjék. Ezután a lakkal az üveget egyenletesen, vékonyan bevonjuk, amirehhez puha és széles lakkozócsetet használunk, amely olyan széles legyen, hogy az üveg nyakán könnyen beférjen. A lakk felhordása egyenletes kell hogy legyen, amiért is egyszer függőlegesen és egyszer vízszintesen hordjuk fel a lakkot, hogy a felületen csikok ne legyenek láthatók. A teljes száradás után megkezdhetjük az átnyomást, amihez jó minőségű illusztráció- vagy könyvkötőfestéket használunk, amelyben sok a szárítóanyag, azután pedig az üveglapokat egyenként száradni tesszük. A festékhez annyi kremsifehéret is kell adnunk, amennyi a fekete festék áttetszőségének eltüntetésére elég, azután pedig egy kevés milorikéket kell a festékhez adnunk, ami azért válik szükségessé, hogy a fehér hozzátétele által előállott szürkeséget ellensúlyozza. Ellenkező esetben fedőfestéket kell használnunk, mert a rendes nyomdai festékek átlagban nem oly mélyen fedők, hogy üvegen, vászon- vagy pergamentpapíron áttetszőknek ne lássanak. Egy második, ugyancsak jól megfelelő szer az üveg alapozására a tiszta vízahólyagoldat, amivel a nyomandó üvegfelület bemázolandó, az oldat előzőleg azonban leszürendő. A mázolás széles halecsettel eszköz-

nyák és Türk-nyomda 1'20, Schulz 3'80, Stephaneum-nyomda 27'—, Székesfővárosi házinyomda 30'60, Schmiédli Sándor 2'80, Schmiédli és Manheim 1'—, Springer 1'60, Studió-nyomda 4'—, Szűsz-nyomda 1'60, Thália 15'20, Tolnai 17'20, Unio-nyomda 2'60, Uránia 5'40, Várnai-nyomda 3'80, Verseny-nyomda 1'20, Világosság 51'40, Weisz Adolf —'80, Weisz Márton 2'—, Weisz L. F. 1'60, Wodianer Fülöp és Fiai 37'60 K. — Vidékről: Miskolc 4'20, Székesfehérvár 20'20, Szekszárd 7'60, Lugos 3'20, Debrecen 23'40, Pápa 3'20, Kecskemét 16'20, Nyitra 4'—, Ungvár 5'60, Békéscsaba 7'60, Pécs 9'60, Nagybecskerek 7'40, Győr 13'60, Sopron 12'60, Keszthely 7'20, Gyulafehérvár 2'40, Turócszentmárton 7'20, Nyiregyháza 7'40, Kozlovár 27'80, Szombathely 4'60, Erzsébetfalva 2'40, Nagyvárad 31'20, Baja 21'60, Szeged 11'40, Arad 20'60, Temesvár 30'—, Kaposvár 4'—, Kispest 1'60, Kassa 7'80, Selmecbánya 14'40 K. Összesen 328'20 K. Egyeseklől 17'20 K. Főösszeg 1177'— K. — *Kiadás:* Szerkesztő októberi fizetése és portója 160'11 K. Nyomdaszámlára törlesztés 500'— K. Nagyvárad kiállításra

19'52 K. Szeptember havi Grafikai Szemle expediciálása 52'46 K. Szaktanfolyami kiadások 205'46 K. Sorhonoráriumokra 204'12 K. Adminisztráció és portókiadás 10'14 K. Összesen 1151'81 K. — Készpénz a hó végén 1694'15 K. Tiz drb hitelszövetkezeti részjegy (a 10 K.) 100'— K. Gutenberg-szoboralap 1278'17 K. Ács Mihály-alap 500'— K. Összesen 4724'13 K.

Tagsági forgalom 1913. évi október hónapban. Beléptek a Körbe: Kollár István, Millmann György (Allami), Tieff Sándor (A Nap), Klenk Antal, Sztanajovits József (Athenaeum), Márk Pável, Viczián Agost (Angló), Friedrich Béla (Baptisták), Löbenwein Gyula, Schmay Henrik (Bíró és Schwarz), ifj. Mihailovits Antal (Buschmann utóda), Budai Géza (Kallai), Osztiadal József (Thália), Teichner Márton (Fráter és Társa), Fleischmann Mór, Hartmann János, Prikrill Ferenc (Franklin), Murai Vilmos (Galitzenstein), Kotaszek Sándor (Hunnia), Horváth János, Silberberg Jenő (Hungária), Laufer Salamon, Weisz Dávid (Korvin), Fantó József, Hrenyovszky János (Légrády), Martonosi Antal, Márkus Illés, Szávit Dusan (Löbl D.

és Fia), Kerék Imre (Pallas), Spitzer Ferenc (Pesti könyvnyomda r.-t.), Schippert Gyula (Radó Izor), Roth Győző (Roth József), Horváth István (Stephaneum), Dósa József (Schultz), Fáber Rezső, Farkas Sándor (Thália), Fekete Odón, Krüger Pál (Tolnai), Czenczer József (Uránia), Buschauer Mihály (Világosság), Balázs István, Duso Flórián, Illés Gyula, Kiss József, Polifka Ferenc (Gyulafehérvár), Tőke Sándor (Nagybecskerek), Némedi János (Szeged), Losert József (Temesvár), Fáber Emánuel, Szentessy Pál (Nagyvárad), Baldauf Jenő, Schebesta Antal, Zavoral Ferenc (Sopron), Endresz József, Grósz Gyula, Losert József, Nieszter Rezső, Recht Samu (Temesvár), Zöldy Gyula (Arad), Fischl Dávid (Kecskemét), Veress Jenő (Debrecen), Grega János, Laky Imre (Ungvár), Bezdán Ferenc, Csákó Ernő, Klein Lajos, Püspöky József (Kassa). Hátalék, illetve jelentkezés elmulasztása miatt törölve lett 34 tag, katona lett 17 tag, meghalt 2 tag. A hó végén maradt 10 tiszteletbeli, 1620 rendes, összesen 1630 tag. Az alapszabályok 9. §-a alapján törölve lett: Papp Ferenc (Szeged).

lendő. A mázolás után az üveglemez ferdén egyik sarkával egy lámpaüvegbe helyezük, hogy a felesleges anyag lecsepegjen, ügyeljünk azonban arra, hogy az üveglapot ne mozdítsuk helyzetéből, mert ezáltal csikok származnak. Száradás után megtörténhetik a nyomás, amelynek megvédése végett ajánlatos azt spirituszlakkal bevonni, mely műveletnek gyorsan kell történnie. Kétszer mázolni nem szabad, mert a vízahólyagréteg feloldódik és könnyen a nyomást is magával viszi. A lakkaszt célszerű egy abban jártas személyre, például könyvkötőre bízni.

Levélboríték és postabélyegző. A levélborítékok helyes vonalzására, célszerű beosztására nagyon kevés gondot fordítanak. Legtöbbször szűkek a vonalak, egyesek pedig tulságos magas anállanak, míg a helység számára szánt hely nagyon mélyen van állítva, a bélyeg helyét pedig 100 eset közül 99-ben nem jelölik meg, holott ez napjainkban, a rotációs bélyegző használásának idejében fontos, mert csakis a bélyegnek egyforma helyen való elhelyezése teszi lehetővé a gépezetnek kihasználását. Ez a tudat arra indította a francia postaminisztert, hogy a nyomdatulajdonosokhoz kérelmet intézzen, hogy az intézetükben készülő levélborítékok felső jobb sarkában jelöljék meg a helyet, ahova a frankobélyeg ragasztandó. Erre a reformra Franciaországban is azért van szükség, mert a postaigazgatóság gyorsan működő automatikus bélyegzőgépeket szerzett be, amelyek csak akkor használhatók ki teljesen, ha a közönség megszokja a bélyegyet mindig egy bizonyos helyre ragasztani. Minthogy ezen gépeket részben már nálunk is használják s egyébként is megkönnyíti a postai kezelést, ha a bélyeg mindig egy helyre van ragasztva, ajánlatos borítékok nyomásánál a bélyeg helyét a jobb felső sarokban mindig megjelölni. G.

Verzálisok alkalmazása. Az utóbbi néhány évben minden elképzelhető nyomtatványon találkozunk tulzásba vitt verzálissorokkal. A multban ezeket ugyancsak takarékosan bántak s ha már alkalmaztak egy-egy verzálissort, csakis kapitálchent vettek. Ma azonban a sikdiszítés korában, levélfejek, számlák, egész oldalak s a köznapi életnek

szánt mindennemű nyomtatványok tisztán verzálisból szedetnek. Még hirdetések is, melyek pedig csak akkor felelnek meg céljuknak, ha jól olvashatók, sokszor a könnyű áttekinthetőség rovására, teljesen verzálisokból szedetnek. Egy-egy jól alkalmazott verzálissor nagyban emelheti a hirdetés hatását, míg a sok verzálissal egy csomóban a nagyközönség nehezen barátkozik meg, hiszen még a szakember, a korrektor is szótárolva olvassa az ilyenféle szedéseket. A verzálissorokban támadó egyenetlen hézagok kiegyenlítése ma már nem történik oly gonddal, mint a multban, aminek oka a nagy számban megjelenő modern, ugynevezett karakterbetűkben keresendő. Ezek a betűk önmagukban jól, rosszul ki vannak egyenlítve, vagyis körülbelül egyforma hullal bírnak, éppugy, mint ahogy pl. a régi mediavelbűk voltak. A modern betűket rajzoló grafikusművészek a multtal szemben ma más alapelvekből indulnak ki. Találkozunk aránytalanul széles O-kal, emellett pedig áll a megfelelően keskeny R. Az I egy vékony függélyes oszlop, míg a D és A ismét széles, terjengős, amikre a mindinkább kultivált blokkszedés egyszerű előállíthatása végett van szükség. Aki ezeknek a betűknek a kiegyenlítésére törekszik, nagy fába vágja fejszéjét, annál is inkább, mert ezzel esetleg csak a betű jellegzetességének árt. A sima romana- és egyéb angol metszésű betűknél azonban szigorúan ügyeljünk a helyes kiegyenlítésre, úgy mint azt a multban esináltuk. Nem volna rossz dolog vissz térni ahhoz a szokáshoz, hogy verzálissorok elején s ahol lehet, egy fokkal nagyobb kezdőbetűt alkalmazunk, miáltal megkönnyítjük az olvasást. Groteszk betűfajok verzálisszedésre kiválóan alkalmasak, mert nyugodt, egyforma vonalaik a szemnek mindenkor biztos támpontot nyújtanak és éppen ezért a betűk mindenkor könnyen olvashatóan jelennek meg. No de bárhogy álljon is a dolog: mérlegeljük szigorúan mindenkor, hogy mily munka előállításához használunk tisztán verzálisokat s ne vigyük sohasem tulzásba azok alkalmazását. ht.

Másolófestékekkel való nyomtatásról. A másolófestékekkel való bánásmód alapos tudást és hosszú gyakorlatot igényel, melyeknek hiányában lehetetlen kielégítő eredményt elérni. Alábbiakban közlünk

Leipzig. 1913 december 15-ig befolyt: Szilágyi József 57'—, Tálasi Miklós 55'—, Biró Miklós 112'—, Herzog Salamon 85'50, Kún Kornél 147'—, Fürst Vilmos 44'—, Fűzi József 63'—, Orbán Ferenc 57'—, Szedmer József 57'—, Stefáni József 108'—, Mittelmann Izidor 104'—, Rozsondai Béla 103'50, Tóth Sándor 57'—, Szelezky Vilmos 114'—, Rames Jaroszlav 114'—, Fucker József 112'—, Richter Márton 112'—, Riczko Sándor 97'—, Bálint Odón 44'—, Deák József 108'—, Gondos Ignác 162'56, Wanko Vilmos 125'—, Geistlinger Ferenc 110'—, Drab Sándor 102'—, Zsitvay Lajos 13'50, Marmorstein Izidor 70'—, Tóth Gusztáv 29'—, Mészáros Gyula 29'—, Szende Lajos 20'—, Androviczky Imre 22'— kor., összesen 2435'06 kor., mely az Általános Fogyasztási Szövetkezetenél van gyümölcsözőleg elhelyezve.

vezte Szabó István, nyomta Weiner Mór a Biró és Schwarz-nyomdában) alapeszméje érdekes és kitűnő, kivitele azonban nem egészen sikerült. Szinezés és nyomása jó, kár, hogy a kellő kiszáradáshoz nem állott idő rendelkezésre. — Az Offset-nyomás és 3 hirdetéstabló cikkek illusztrációul szolgálnak. — Számla. (Szedte Szabó István, nyomta Weiner Mór a Biró és Schwarz-nyomdában.) Szinezésében mint koncepciójában jó munka, amely markáns vonalaival jól hat. A kelet alatti cicerovonal azonban mégis kissé brutális, valamint rosszul festenek a cég egyes szavai között levő, a második színben nyomott ferde vonalak, eltekintve attól, hogy ezek helytelenül vannak alkalmazva. Ezek a ferde vonalak valamely írásjel helyett alkalmazhatók, de úgy sohasem, mint jelen esetben. Pontok itt jobban megfeleltek volna. — Meghívó. (Szedte Szabó István, nyomta Weiner Mór a Biró és Schwarz-nyomdában.) A gyakorlatból velt ez a munkamegoldás, tipográfiai szempontból hibás. Szinezése és nyomása nagyon jó. — Értésítés. (Szedte Szabó István, nyomta Weiner Mór a Biró és Schwarz-nyomdában.) Ugy,

ahogy a melléklet teljes síkjában fekszik, nem találjuk meg azt a hatást, amely akkor áll elő, ha a nyomtatványt úgy hajljuk össze, mint ahogy az tényleg szállított. Ez az összehajtás kidomborítja az érdekes munka teljes hatását, melynek szinezése is jó. — Saroklevélfej és egy körlevél első oldala. (Szedte Szabó István, nyomta Weiner Mór a Biró és Schwarz-nyomdában.) A levélfej óriási monogram-iniciáléja különködő és logikátlan. Semmikép sem helyesíthető, hogy a keresztvég kezdőbetűje a vezetéknev kezdőbetűje előtt áll. A keltezés bekerítése ujszerű és érdekes. — A körlevél első oldala ügyes, érdekes munka. Mindkettőnek szinezése jó.

Lapunk jelen számának mellékleteiről szóló birálatot a jövő évi januári számunkban fogjuk közölni. — Ugyanakkor küldjük meg a tartalomjegyzéket is.

A Magyarországi könyvnyomdászok és rokonszámabeliek szakköre kiadása. Felelős szerkesztő Wanko Vilmos. Főmunkatárs Gondos Ignác. — Világosság könyvnyomda rt. Budapest, VIII. ker., Conti-utca 4. sz.

MELLÉKLETEK

Mellékleteink. Lapunk novemberi számának mellékleteiről a szakbizottság a következő birálatot adta: A boríték (ter-

néhány utbaigazítást, melyeknek megszivlelése által szaktársainknak könnyű lesz az ilyféle munkáknál előforduló kellemetlenségeket kikerülni. Mindenekelőtt szükséges egy a formát, mint a hengereket és a festékvályut spirituszszal a lehető legtisztábbra lemosni, miáltal azokról a zsiros alkatrészek eltávolíthatnak. Egyáltalában minden olaj és zsiradék ezektől távoltartandó, mert ezek érintkezése által a vízben oldódó másolófestékek nem fognak és így a másolást lehetetlenné teszik. A belső nyomásnál (Widerdruck) nem szükséges olajos-ívet használni, mert a másolófestékek igen könnyen száradnak, tehát ezeknek lehuzódásától nem kell félni. A festékezhenger oly magasra állítandó be, hogy a formát csak könnyen érthesse; mélyen beállított hengerek a festéket a betűk széleire nyomják, miáltal tisztátalan és egyenetlen színű nyomás keletkezik. Legcélszerűbb másolónyomtatványok készítéséhez egy külön hengerkészletet tartani. Nyomás után ezek a hengerek a rajta levő festékekkel elteendők s szükség esetében egyszerűen vízzel lemosandók. Nagyobb példányszám nyomásánál ajánlatos a felső hengereket félig glicerinnel és vízzel kevert folyadékkal megnedvesíteni s így a festéket a kiszáradástól megakadályozni. Minthogy a hőmérséklet a másolófestékekre nagy befolyással van, szükséges a festékdobozokat jól elzárni és azoknak mérsékletes meleg helyen való tartásáról gondoskodni. R

Önműködő ki- és berakókészülékkel bíró tégelynyomó sajtó. A götebörgei (Svédország) Princeps részvénytársaság Lagerman mérnök által konstruált tégelynyomósajtót hozott piacra, amelyet napokkal ezelőtt mutattak be Berlinben a szakvilágnak. Erről a sajtóságság gépről a német szaklapok a legnagyobb elismeréssel szólnak. Külsejében a sajtó az egyszerű tégelynyomóhoz hasonlít, amely önműködő be- és kirakó-készülékkel bír. A tégelynyomó előtt két egymás felett álló vasasztal van. Az alsó a nyomandó papír elhelyezésére szolgál és két részből áll s egymástól függetlenül emelhető és süllyeszthető. A papír fogyásának megfelelően állítható az asztal, úgy hogy ennek segítségével minőségében egymástól teljesen eltérő kétféle papír nyomható egyszerre. A gép berlini bemutatásakor például flórpostapapírt és levelezőlapkartont nyomtattak egyszerre óránkénti 1500 nyomással, négy egymás mellé helyezett levélborítékból egyenkint 2000-et, míg a teljes felületnek megfelelő egy papírból 2400 példányt nyomtak óránként. Érdekes a gépnél, hogy a szedésformát mindig úgy kell zárni, hogy a papír széle a tégely felső szélét érje, ahol az ivfogók vannak s itt a papír elmetesződik. A gépet egyelőre 37,7—51,8 cm. belső rámaavilággal gyártják és e befogadóképesség mellett a gép csupán 1 1/2 méter széles és 2 méter magas, üzemben tartása pedig 1 lóerőt igényel. Gv.

LESSING-ANTIQUA

MINT KÖNYV- ÉS CÍMIRÁS ELSŐRANGU!

WILHELM WOELLMER'S

BETÜÖNTÖDÉJE ÉS RÉZLÉNIAGYÁRA / BERLIN SW 48

A Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek Szakköre választmányának megbízásából a Kör szakbizottsága elhatározta, hogy a Grafikai Szemle szerkesztőségéhez (Budapest, VIII. Conti-utca 4, Világosság könyvnyomda rt.) 1914. évi január hó 3-ig, este 6 óráig zárt borítékban beküldendő

ÜDVÖZLŐLAPOKAT

birálat tárgyává teszi és a legjobbaknak szedőit, illetve nyomóit 3-10 koronás jutalomdíjakban részesíti. Erre a célra körülbelül 70 korona áll rendelkezésre, mely összeg 10-12 díjra osztatik fel.

Pályázhat minden pontosan fizető szakköri tag tetszés szerinti (szedés, rajz vagy a kettő kombinációja) kivitelű újévi üdvözlőlapokkal: a tisztán betüöntödei anyagból szedett üdvözlő kártyáknak elsőbbséget biztosítunk a rajzolt, vagy rajzzal kombinált lapokkal szemben. Pályázni lehet mások (például magánosak, cégek) részére készített lapokkal is, ez esetben azonban a bizalmiférfi által kell igazolni, hogy a lapot a beküldő szedte, illetve nyomta. A pályázat nyílt: a szedő, illetve nyomó neve a hátlapon feljegyzendő. A bíráltnál a fővárosi és vidéki üdvözlőlapok külön-külön bíráltnak el.

CINKOGRAFIAI
 MŰINTÉZET

KOBLINGER GYULA

BUDAPEST, VII. KER.,
 CSENGERY-UTCA 22.
 TELEFON-SZÁM 14-61

KÉSZIT MINDENMŰ KLISÉKET MŰ-
 VEKHEZ, FOLYÓIRATOKHOZ, VALA-
 MINT ÁRJEGYZÉKEKHEZ, HIRDETÉ-
 SEKHEZ. ÉPÍTÉSZETI STB. TERVEKET
 FOTOLITOGRAFIAILAG SOKSZOROSIT

A t. szaktársak figyel-
 mébe ajánljuk ujévi üd-
 vözlőlap-pályázatunkat,
 amelynek feltételeit la-
 punk múlt havi számának
 238. oldalán közöltük.

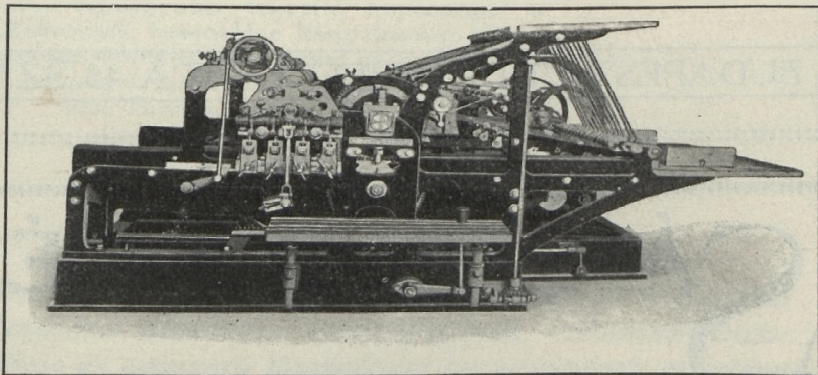
FISCHER ÉS MIKA BETÜÖNTŐDE R.-T. BUDAPEST

VI, RÉVAY-UTCA 6. SZ. TELEFON 28-62

Elvállal egész nyomdai berendezéseket. Célszerű és divatos
 könyv- és címbetűkből nagy választékot tart. Készletben
 tart: szerb és héber betűket, körzeteket és kizárásokat,
 nyomdai szerelvényeket, betűszekrényeket és állványokat
 a legjobb minőségben. Ajánlja szab. nyomdai vonalzó be-
 rendezését táblázalszedéshez. Egy oktáv garnitúra 20 K

WÖRNER J. ÉS TÁRSA GÉPGYÁRA / BUDAPESTEN

*Könyvnyomdai gyors-
 sajtók vasúti rendszerű
 menes el. Könyvnyomó
 gyorsajtók két- és négy-
 pályás görgő-járáttal.
 Kromótipiai gyorsajtók
 rövidített ivkivezetőkkel
 és gyűrűs kirakódob se-
 gélyével. Kétfordulatu
 gyorsajtók elől kirakó-
 val. Könyvnyomdai gyors-
 sajtók görgő-pályával.
 Könyvnyomdai kézisajtók
 és könyvkötészeti gépek*

Körforgó nyomógépek újság- és illusz-
 trációnyomásra, meghatározott és változ-
 tatható ívnagyságok számára készülnek.

LEGRÉGIBB GYORSSAJTÓGYÁR AZ
EGÉSZ BIRODALOMBAN. ALAPITVA
1848. GYÁR: MÖDLING. WIENI FIÓK-
TELEP: III, WEISSGÄRBERSTR. 22—24.

Mödlingi Gyorssajtógyár

ezelőtt: Kaiser L. Fiai R.-T.

Magyarországi képviselőt:
Róna József mérnök, szerelő-
és gépműhelye, Budapest, III.,
Bécsi-ut 42. Telefon-szám 54-48.

Egyszerű könyvnyomdai gyorssajtók vasuti
és körmozgású menettel. Kromó- és auto-
tipia-gépek frontkirakóval vagy nélkül.
Rapid-gyorssajtók görgőjárattal. „Doppel-
rapid“ Miehle-rendszerű kétfordulatu gyors-
sajtók. Különleges körforgógépek gyártása.
Tökéletes kivitel, gyors és igen könnyű járás.
Különféle új és javított gépek nagy raktára.

WALDMANN FERENC

BUDAPEST, V,
FALK MIKSA-U.13

PAPIRGYÁRI RAKTÁR

CÉGJEGYZŐK: ACZÉL
MÁRTON, BILD LIPÓT.
TELEFON INTERUR-
BAN 96—19 ÉS 142—51

Állandó nagy raktár a nyomdászati
szakmában előforduló papirban. Több
előkelő papirgyár lerakata. Különleges-
ségek: különféle boríték- és levélpapir,
kromó-, illusztrációs nyomó- és könyv-
papirokbán. Kívánatra papírmintákat
azonnal küldünk ingyen és bérmentve

MODERN KÖNYVKÖTÉSZET ÉS ARANYOZÓ MŰINTÉZET

KLEIN FERENC ÉS TÁRSA

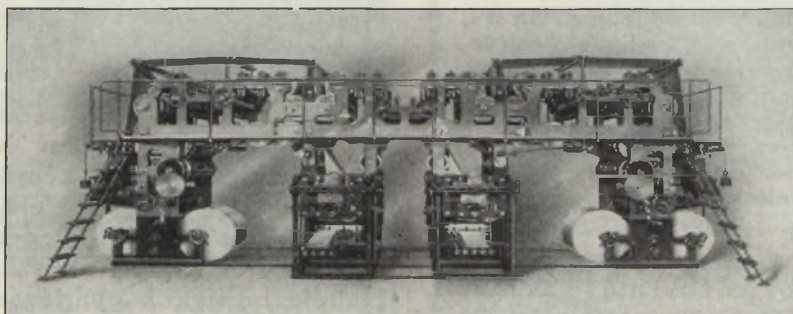
BUDAPEST, VI, DESSE WFFY-UTCA 43. SZÁM. TELEFON 54-46

SÁR, ZELINKA ÉS TÁRSA

Budapest, X. kerület,
Halom-utca 12. szám
Telefon József 1900

Vesz mindennemű papírhulladékot papirgyártási célra. Szállit
mosott és fertőtlenített géptisztító rongyot előnyös árban!

**VOGTLÄNDISCHE
MASCHINENFABRIK A-G**
PLAUEN I. V.
EURÓPA LEGNAGYOBB KÖRFORGÓGÉPGYÁRA

Gyárunk teljesen szalagnélküli,
négytekerceses körforgógépének
SPECIÁLIS KONSTRUKCIÓJA

Legujabb modell D. R. P.

Előnyei: a hajtogató-készülék, valamint a nyomtató- és a festékező-művek könnyű hozzáférhetősége; célszerű szerkezete; legnagyobb teljesítő képessége; a papirtekercesek beemelése kényelmesen és gyorsan elvégezhető, mivel azoknak tengelyei minimális magasságban vannak beágyazva; üzemképessége és erős és tartós építése.

Mindenféle ujság-, színes-, illusztráció-, mű-, prospektus-, jegy- és hasonló nyomtatványok nyomtatására alkalmas körforgógépek, valamint automatikus, félig automatikus és egyszerű tömöntődei berendezések gyártása

Számítások és árvetések készséggel adatnak. Képviselő Magyarország és Ausztria részére
PAUL KEIL, WIEN XVIII₁, STERNWARTESTRASSE 25

BERLINI KŐ- ÉS KÖNYV-
NYOMDAI FESTÉKGYÁR

HANS WUNDER

G. m. b. H. Könyv- és könyomdai, fekete és színes festékek. Legjobb minőségű **Germania**-hengeranyag bármely rendszerű gép számára (körforgógéphez is). Különlegesség: **Gloria**, (festékpótanyag), a festék lehuzódását meggátolja. Fénykék **Perga**, nagyon elterjedt s szívesen veszik. **Wunder**-fekete, fénylik és gyorsan szárad, ezért igen ajánlatos árjegyzékek nyomásához. Könyvkötőfestékek. Atnyomó-papírok: **Rekord**, berlini és transparent

VEZÉRKÉPVISELŐSÉG ÉS EGYEDÜLI RAKTÁR:
GOLDSTEIN ADOLF, BUDAPEST
VII, KAZINCZY-UTCA 32. SZÁM. TELEFON 23-41

RIGLER JÓZSEF EDE

PAPIRNEMÜGYÁR
RÉSZVÉNY-
TÁRSASÁG
BUDAPEST

Borítékok

minden nagyságban és minőségben kaphatók. Külön készítésű borítékok gyorsan és jutányos áron készíttetnek. Ablakboríték-különlegességek. Gyászkeretű borítékok készítése. A különféle borítékok gyártására a legmodernebb gépek állanak rendelkezésünkre

HERBST S. FOTOKEMIGRAFIAI MŰINTÉZET

Budapest, VIII, Bezerédi-u. 19 (saját ház)

TELEFON:
JÓZSEF 4-24. SZ.

A legtökéletesebb és legjobb gépekkel felszerelt műintézet elfogad minden a reprodukáló szakba vágó munkák kifogástalan kivitelét. Különösen ajánlja rézbe marattott címke-készítményeit mindennemű ipari célokra.

Különféle klisék
ipari célokra
raktáron

TELEFON:
JÓZSEF 4-24. SZ.

*Megrendelő!
Az iroda azért van,
hogy pénzt vigy oda.
„Az idő pénz!”
Herbst jelszava,
Ne szólj sokat és
menj haza.
A kiszolgálás Herbst-
nél jó és pontos,
És ez a megrendelő-
nél fontos.*

Figyelmeztetjük
ciklus-
hirdetésünkre

**MŰVÉSZI KIVITELŰ
RAJZOK ÉS**

KISEK

KÖNIG és BAYER-nél

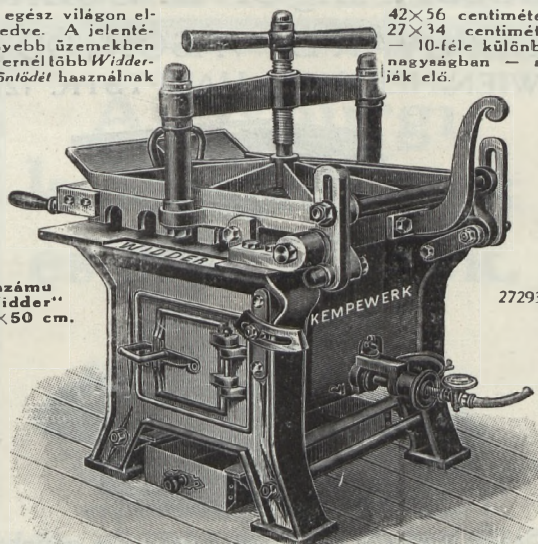
Budapest, VII, Dohány-utca 12. szám,
Tolnai-palota. Telefon 4-83.

MINTÁK, AJÁNLATOK ÉS VÁZLATOK DIJ-
MENTESEK, FELVÉTEL HÁZON KIVÜL IS

„Widder“ tömöntőde

Az egész világon el-
terjedve. A jelenté-
kenyebb üzemekben
2 ezernél több Widder-
tömöntődét használnak

42×56 centimétertől
27×34 centiméterig
— 10-féle különböző
nagyágban — állít-
ják elő.

3. számú
„Widder“
37×50 cm.

27293.

Legújabb típus: C-Widder, 35×45 cm-nyi öntőfelülettel, tüzhely- és
öntőszerezzettel, záró- és cicerós öntőkerettel, öntőkanállal 264 M.
Gyalupad fűrészel 80 M. Egyéb szerelvények 84-60 M Nürnbergből

Kempewerk-gépgyár, Nürnberg

Különlegességei: tömöntődei, chemigrafiai és galvanoplasztikai
gépek és a nyomtatásban használatos mindennemű vasanyagok.
Magyarországi képviselő: GOLDSTEIN ADOLF grafikai szaküzlet,
Budapest, VII. kerület, Kazinczy-utca 32. szám. Telefon 23-41.

STEMPEL D

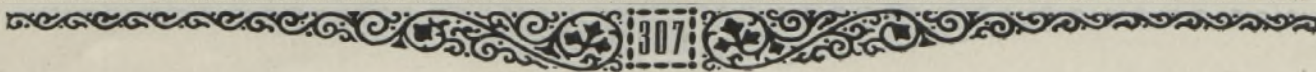
BETŰÖNTŐDE - R.-T. - FRANKFURT AM MAIN
RÉZLÉNIAGYÁR

Gyártja a Mergenthaler szedőgépbefűt kézi szedésre való használ-
lára. Galvanoplasztika. Vésnöki intézet. - Kiválóan szép és prakti-
kus újdonságok a modern nyomdai munkák kivételéhez, úgymint,
könyv-, akcidens-, körlevél- és íróf befűkből, iniciálék, körzetek,
vignetták stb. Kivitel minden országba. Ékezetek minden nyelvhez.
Mintákkal készséggel szolgál a magyarországi vezérképviselő

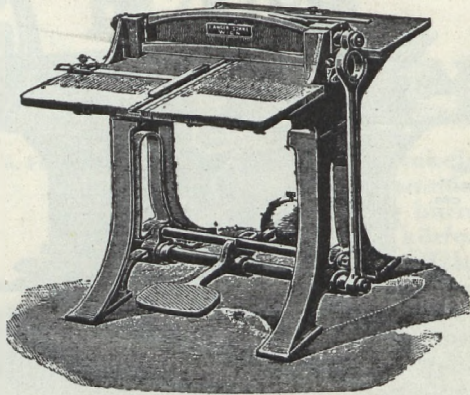
Silberer Adolf, grafikai szaküzlet

BUDAPEST, VII, AKÁCFA-UTCA 45

TELEFON 152-11

Josef Anger & Söhne
GÉPGYÁR ÉS VASÖNTÖDE
WIEN-HERNALS, HAUPTSTR. 122

Szállít legújabb és legjobb szerkezetű gépeket könyv- és könyomdák, papirgyárak, könyvkötők, üzleti könyveket készítő gyárak, dobozgyártók részére legolcsóbban s a legkedvezőbb fizetési feltételekkel. Magyarországi képviselő

Silberer Adolf, grafikai szaküzlet Budapest, VII, Akácfa-utca 45. Telefon 152-11

CS. ÉS KIR. UDVARI BETÜÖNTÖDE,
RÉZLÉNIAGYÁR ÉS VÉSŐINTÉZET

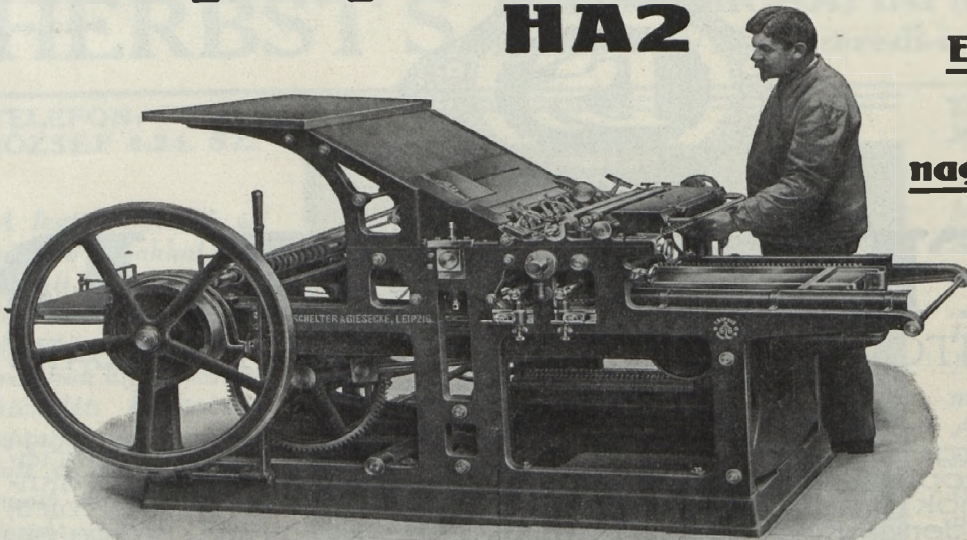
BRENDLER KÁROLY ÉS FIAI

WIEN, VI. BEZ., MILLERGASSE 23.
Szállít teljes nyomda- és tömöntöde-berendezéseket a legmodernebb anyaggal a legolcsóbb és legkényelmesebb fizetési feltételek mellett

KÖLTSÉGELEŐIRÁNYZATOKAT ÉS
MINTALAPOKAT KÉSZSÉGGEL,
DIJMENTESEN RENDELKEZÉSRE
BOCSÁTUNK

Könyvnyomdai gyorsajtó HA2

Egyszerű!

**Előnyei
nagyszerűek!**

Oránként 1900 iv nyomása erejéig.

Papir nagyság
50×70 cm

Szedés 48×65 cm

Helyszükség
1,490×2,790 m

Önsúly 1800 kg

Brutto súly
2200 kg

J. G. Schelter és Giesecke, Leipzig

Vezérképviselő: POLLÁK MÓR, Budapest V, Géza utca 3 I/1

**MASCHINENFABRIK
AUGSBURG-NÜRNBERG**

Augsburgi körforgógépek és gyorsajtók.

Kitűnő előnyük legegyszerűbb alkotás,
legnagyobb gyorsaság és kiváló biz-
tonság. — Eddig szállított mennyiség
10300 db körforgógép és gyorsajtó.

Képviseelő Ausztria-Magyarország részére

Josef POLACSEK, Wien.
IV. kerület, Belvederegasse 3. sz.

BHD

**WOLFFER
MOR
BUDAPEST-VIII-KER
HUNYADY-UTCA-32
KLISSZEGYAR
TELEFON JOZSEF
552 ALAPITVA 1863**

Mergenthaler Setzmaschinen-Fabrik G. m. b. H. Berlin, N. 4.

MINDEN TUDAKOZÓDÁSRA
az a felelet és a szakemberek bizonyítják, hogy a

LINOTYPE

szedőgépek a legelőnyösebbek és teljesítő képességük minden szedésnél a leg-
gazdaságosabb. A 8-féle típus nagy választéka és a folytonos ujitások, javítások
minden üzemhez alkalmassá teszik a Linotype-szedőgépet. — Mivel pedig a

MERGENTHALER-FÉLE KOMPLETT-BETÜÖNTŐGÉP

a Linotype matricáival teljesen azonos kéziszedéshez való betüket önt, minden
jó szakférfiu csak Linotype-szedőgépet rendel.

Vezérképviselet: Ausztria-Magyarország és az összes Balkán államok részére:

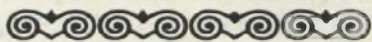
Gutenberg-Haus Gebr. Geel, grafikai szaküzlet

Wien VII, Lerchenfelderstrasse 37 MAGYARORSZÁGON KÉPVISELI: KRAMMER
LIPÓT, BUDAPEST, VI, BAJNOK-UTCA 26. SZÁM

Távíratí cím: Geel Wien

Fiókok: Budapest, Prága

HENGERÖNTŐ-MŰHELY LAPOS ÉS KÖR-
FORGÓ-GEPEKHEZ. OLCSÓBB ÉS JOBB
AZ OTTHONI ÖNTÉSÉNél

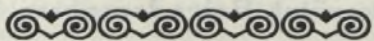
Első magyar könyv-
és könyomdai festék-
és hengeranyag-gyár

Berger és Wirth

Budapest, IX. ker., Márton-utca 19

Telefon: József 6-35

Ujság-, diszmű-, illusztráció-,
mű- és mindenfajta színes
festékek, kencék, bronzok a
grafikai iparágak számára.
"Bianka", "Patent" és "Vik-
toria" hengeranyagok koc-
kázott és sima táblákban.

TÖRZSGYÁR: LIPCSE. FIÓKGYÁRAK:
BARMEN, BERLIN, SZENTPÉTERVÁR.
FLORENZ, PÁRIS, LONDON, NEWYORK

HERMANECI PAPIRGYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST VI. GYÁR-U. 38

GYÁRT: FINOM, FAMENTES
IRODAI ÉS MERITETT, RAJZ-
ÉS SZÍNES PAPIROKAT, STB.
ROTÁCIÓS PAPIR GYÁRTÁSA

AUTOTIPIA FOTOTIPIA

TELEFON 679

Készít horgany- és rézmara-
tású kliséket a legszebb ki-
vitelben. Házonkívüli felvé-
teleket, úgymint építmények,
gépek, tájképek, festmények
és iparművészeti tárgyakról a
legjutányosabb árak mellett.

FOTOLITO- GRAFIA

TELEFON 679

RÉZLÉNIAGYÁRTÁS, TÖMÖNTŐDE
ÉS NAGY MECHANIKAI MŰHELY

ELSŐ MAGYAR **B**ETÜÖNTŐDE

Dus raktárt tart magyar
és minden idegen éke-
zetű könyv- és cimbetük-
ből, valamint körzetek,
rézleániák és különféle
felszerelési anyagokból.

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST, VI. KERÜLET,
DESSEWFFY-UTCA 32.
TELEFON 23-70. SZ.

GALVANOPLASZTIKA, ÓLOMZÁR-
GYÁRTÁS ÉS BÉLYEGZÖMETSZÉS

Teljes könyvnyomdai
berendezések — gyors-
sajtókkal egyetemben —
a legjutányosabb felté-
telek mellett, rövid idő
alatt foganatosíttatnak.

EGYETEMES TABELLAALAPZAT, CZETTEL ÉS BENDTNER SZABADALMA

JULIUS KLINKHARDT BETÜÖNTŐDÉJE ÉS RÉZLÉNIA-GYÁRA LEIPZIG

LIEBIGSTRASSE 4-8

Modern és izléeses betűk, körzetek stb. elismert elsőrendű kemény anyagokból. Tömítőde; galvanoplasztika, bélyegmetszés, rézlénia gyár, vésnöki intézet, szerazámgyár

Mintakönyveket szivesen küldenek a cég magyarors. képviselői

GROSZ ÉS KALLÓS

GRAFIKAI SZAKÜZLET
BUDAPEST, VIII, RÖKK SZILÁRD-U. 18

TELEFON JÓZSEF 40-02

Nyomdaberendezések minden nagyságban a legrövidebb idő alatt eszközöltnék

GRAFIKAI SZAKÜZLET KAUFMANN GYULA

BUDAPEST, VII
KERTÉSZ-UTCA 48.SZ.
TELEFON-SZÁM 75-48

KARL KRAUSE
gépgyár, Leipzig

POPPELBAUM
cs. és kir. udv. betüöntöde

R. GERHOLD
rézmetsző műintézetének
KIZÁRÓLAGOS KÉP-
VISELETE

KÖLTSÉGVETÉSSEL, ÁRAJÁNLA-
TOKKAL DIJTALANUL SZOLGÁL

Ne vásároljon semmiféle

Ha bármilyen
gépjavitásra
van szüksége
szólítsa fel a
József 11-91
telefonszámot

perforológépet, perforálóléniát, számláló és számozógépet lábhajtásra, kézi számozókészüléket, jegynyomó-, számozó- és fűzőgépet, sodronyt, vágógépet, karton- és papirlemezvágóollót stb., mielőtt árajánlatot nem kérne a

Herrmann és Karig gépgyártól

Budapest, VIII. kerület, Mária-utca 24-26. szám

Admiral! Utolsó ujdonság!

A legsikerültebb betüöntödei termék! Előkelő
metszése és formája miatt rendkívül hatásos!

Wilhelm Woellmer's betüöntödéje
és rézlénia gyára : Berlin SW 48

Gleitsmann

Brüsszeli világkiállítás
1910: Grand Prix.
Turini világkiállítás
1911: versenyen kívüli
jurytag.

E. T.

könyv- és
könyomdai festégyárak
Budapest

Különlegesség: gyorsan száradó fekete festékek. Könyvnyomáshoz: CITO. Könyomás-hoz: PERFEKT. A festékek több minőségben és különféle árakban kaphatók. Színes festékek. Kencék. „Saxonia“ hengeranyag.

Képviselei: Tanzer Miksa, grafikai szaküzlet
Budapest, VII, Akácfa-utca 50. Telefon 13-70

ID. WEINWURM-ANTAL

BUDAPEST, IV. KÁROLY-UTCA 3. SZÁM

ALAPÍTÁTOTY
1864

TELEFON SZ.
1700

KÉSZIT
CINKOGRAFIAI
CHROMO-
AUTOTIPIAI
KLISÉKET

LEGGONDOSABB
KIVITELBEN

HÁZONKIVÜLI
FÉNYKÉP-
FÖLVÉTELEKET

OLAJFÉNYMENYEK
I. FARMÉVÉSEZETI
VÁROVAK, ÉPÜLÉ-
TEK ÉS HELSŐ BE-
MENEZESEKNŐL

ELSŐ
MAGYARORSZÁGI

FÉNYKÉPÉSZETI

CINKOGRAFIAI

SOKSZOROSÍTÓ

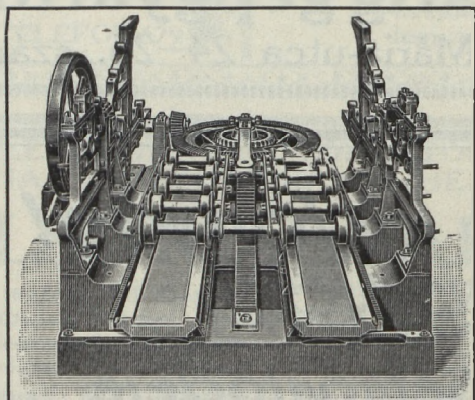
MŰINTÉZETE

ELŐR KÉSZÍTŐ
MŰVEZETES.

KÁROLY-UTCA 3. SZÁM BUDAPEST KÁROLY-KÖRUT SAROK

FREUND-BARÁT-FÉLE ÜGYNÖKSÉG ÉS GRAFIKAI SZAKÜZLET BUDAPEST, VII, AKÁCFA-UTCA 13. SZÁM

AZ ÖSSZES KÖNYV-, KÖNYOMDAI,
KÖNYVKÖTÉSZETI FESTÉKEK ÉS
CIKKEK NAGY GYÁRI RAKTÁRA

A DRESDENER SCHNELLPRESSEN-
FABRIK A.-G. COSWIG

PLANETA

TELEFON-SZÁM 82-35 GYORSSAJTÓINAK KÉPVISELŐJE

ELŐJEGYZÉSI NAPTÁR 1914

VILÁGOSSÁG
KÖNYVNYOMDA R.-T.
BUDAPEST, VIII. KER.
CONTI-UTCA 4. SZÁM
TELEFON-SZ.: JÓZSEF
10-16 ÉS JÓZSEF 9-66

Juanitta

A csatornától a színpadig

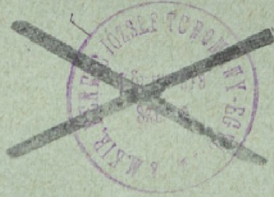
Egy táncosnő
szerelmi regénye
5 felvonásban

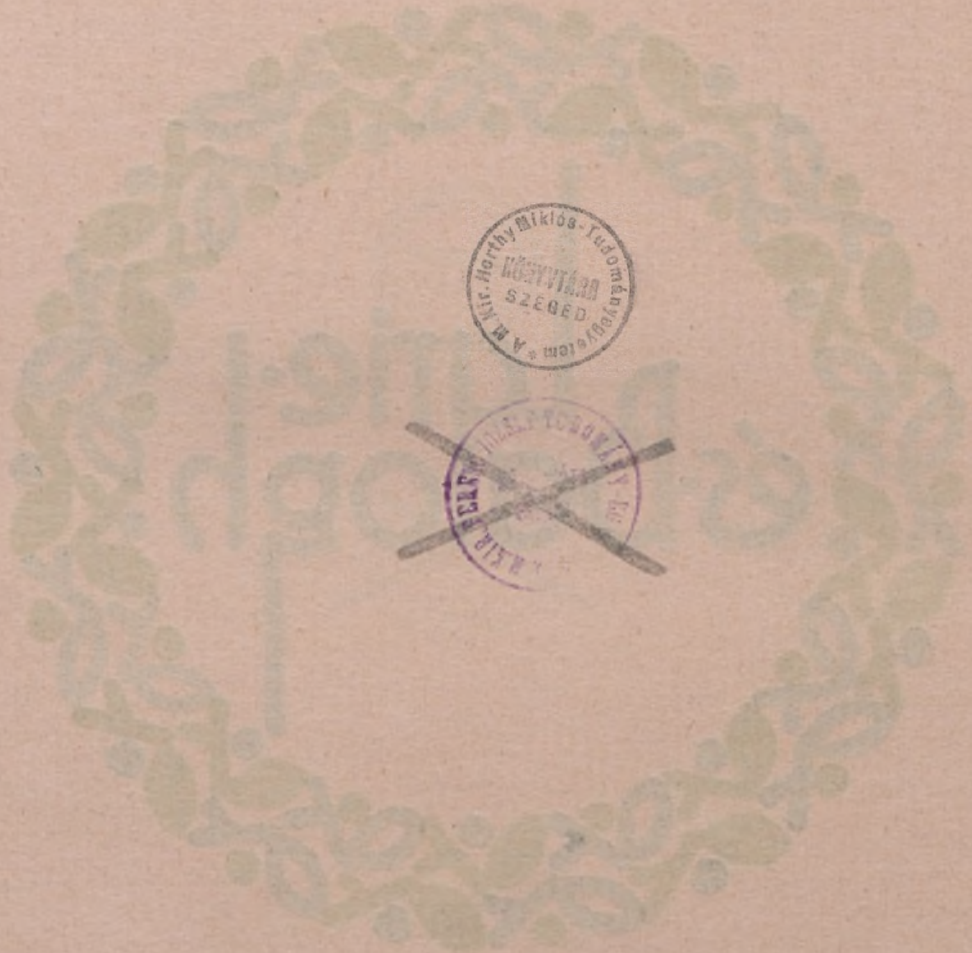
*

A főszerepekben
a londoni „Alhambra”
színház tagjaival

BARKER
TRADE MARK

A Magyar Királyság Postája
SZEGERD
1918

~~KIRÁLYI HATÓSÁG
SZEGERD~~

RÓZSAVÖLGYI·ÉS·TÁRSA

CS. ÉS KIR. UDV. ZENEMŰKERESKEDÉS, KÖNYVKERESKEDÉS

KARÁCSONYI KÖNYVJEGYZÉKE

UJDONSÁGOK
AZ IRODALOM
MINDEN
ÁGÁBÓL

1-9-1-3

KIADJA RÓZSAVÖLGYI ÉS TÁRSA KIADÓ-
HIVATALA BUDAPEST, IV. SZERVITA-TÉR 5.

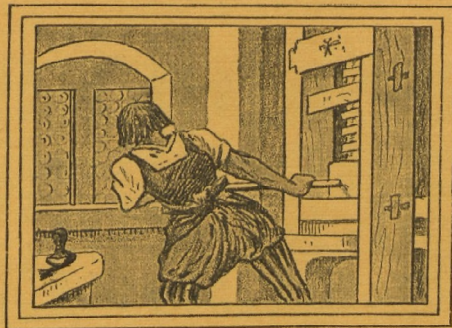
PALAIS ROYAL

P. CSÁSZÁRI ÉS SP.
KIR. UDV. SZÁLLÍTÓ

BUDAPEST

KORONAHERCEG-UTCA 8.
ÉS VÁCI-UTCA 13. SZÁM.

*Jeder Fachmann kennt die
Vorzüge der Fabrikate der
Holztypen = Fabrik
Roman Scherer A. G.*

Luzern (Schweiz).

*Er kauft keine andern, da er
überzeugt ist, daß Besseres
nicht erhältlich ist.*

T H A N K S G I V I N G N U M B E R C O L L I E R S

Aerial Football: The New Game

By BERNARD SHAW

"SHE said and the no looking over, as the sack as the start from the list of and the Harms, the slightly of of the game." "That's not spirit," he said. "It's methinks apert. need that the mouth of drink. You see with the policeman. "You've talked his horse, the horse change from tallion foot to green. "The policeman said, "I've painted the policeman's back with red ink. The policeman had a look at the policeman's back and said, "The Bishop of St. Patricks," said a boy. "Oh, my good Lord!" said the man. "In great trouble. How could I help peeping to the crowd, when removed to have had it, precipitated round the accident. "The man said, "I've seen you in the mud going at that race, and an indignant And immediately the crowd began a dis- for as to indicate that he had been going for some time with the negative ap- sionary maintaining the words Gray's Inn Road. "The man said, "I've seen you in the mud going at that race, and an indignant And immediately the crowd began a dis- for as to indicate that he had been going for some time with the negative ap- sionary maintaining the words Gray's Inn Road.

"The man said, "I've seen you in the mud going at that race, and an indignant And immediately the crowd began a dis- for as to indicate that he had been going for some time with the negative ap- sionary maintaining the words Gray's Inn Road. "The man said, "I've seen you in the mud going at that race, and an indignant And immediately the crowd began a dis- for as to indicate that he had been going for some time with the negative ap- sionary maintaining the words Gray's Inn Road.

"The man said, "I've seen you in the mud going at that race, and an indignant And immediately the crowd began a dis- for as to indicate that he had been going for some time with the negative ap- sionary maintaining the words Gray's Inn Road. "The man said, "I've seen you in the mud going at that race, and an indignant And immediately the crowd began a dis- for as to indicate that he had been going for some time with the negative ap- sionary maintaining the words Gray's Inn Road.

had, she had been with an unaccount- she part for a horse. It was an unaccount- her hand in marriage for the lady Alfred was unusually, and by economic neces- sity. This lady-fancier of the equine all, he was too poor to afford a residence of children. Yet he always had a suit address, he never appeared in the streets sleep on the floor. Society had conferred the man's name, and the man's name was equally indispensible was idiosyncratic when he could by no means afford to keep difference—that is, that the horse made some very has been taken of eighty-horse-

Bonnie Barks was attracted by his She easily persuaded him that a wife was independent as a horse, and equally Alfred Harms, and bore thirteen children, the maintenance of their parental part by heartbroken. Harms was a sportsman, and the magnificent thoroughbred for four pounds paid two hundred and thirty for him only that he died of neglect the day after the Alfred Harms, the victim of the horse-aid life is one. The horse ran its mangle from the switched its tail, moved on a few steps to about to continue its repeat where, as if bounded it entered the arena and suddenly way about-mindedly to graze, and said: "Chippie" exclaimed Mrs. Harms. "It can't be—said Chippie.

Chippie covered after the manner of what he was saying too well to notice that for did not actually utter any sound. But though she did not notice that also. Con- whally to graze, and said: "Chippie" exclaimed Mrs. Harms. "It can't be—said Chippie.

The Fifty Men Whom You Know

Quality

well enough to influence make me ex- tremely cautious of my treatment that I you. I won't sell you anything that I know isn't right. I'd make one profit and forever lose the opportunity of getting you back or of getting your friends here. You can have confidence in my judgment and in my store. You need never be suspicious of any claim. You can believe every state- ment that I make, because whenever a suit of clothes with my name in it doesn't do credit to my name I will refund every penny that you paid me, no matter when you demand it or upon what grounds you base your claim.

FOREMAN

QUALITY CLOTHES

92—94—96 Washington Street
Between Clark and Dearborn Streets

20. ábra. Egy grafikusművész által dusan dekorált oldal a népszerű „Collier's Weekly” című hetilapból, melynek minden egyes száma más-más szedés-beosztásban jelenik meg.

21. ábra. Egy egyszerű sorozatos hirdetés kizárólag betűöntődei anyagból szedve.

**THE
STETSON
SHOE**

THIS TRADE MARK IN
RED
ALWAYS APPEARS ON
EVERY GENUINE
STETSON SHOE

Stetson Summer Russets.

Any desired effect in shoes invariably results from care in detail.

That unmistakable impression of "good form" surrounding the new Stetson russets is due to a keen study of fine brown leathers and infinite care in design and workmanship.

Stetson russets are for men who exercise their right to be critical in the matter of footwear.

The shoe above is one of many in the new Stetson Style Book, sent free.

THE STETSON SHOE CO.
St. Weymouth, Mass.

The Stetson Shoe

\$5.30 to \$9.00

18. ábra. Egy fototipia-, autotipia- és szedésből kombinált hirdetés a „The Cosmopolitan” című havi folyóiratból.

American Lady SHOE

Fashion has decreed that tan shoes shall grace the feet of the American Lady this season. From Newport to Coronado the best dressed women will wear the

American Lady Shoe

No other shoe combines in so great a degree the three shoe essentials — style, fit and wear.

The shoe here shown, No. 6207, is one of the newest and most attractive of this season's fashionable footwear. It is a tan Russia calf, with silk ribbon lace of same shade. Has flexible oak leather sole, high Cuban heel and is made on the modish Worth last. Every line of this shoe possesses grace and beauty.

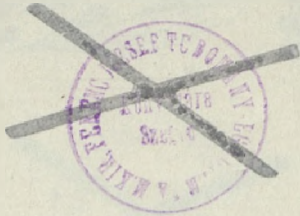
If you would be informed on the correct shoe styles for the coming season write for free copy of our best selling booklet containing this and many other attractive styles of the American Lady Shoe.

HAMILTON, BROWN SHOE COMPANY, St. Louis

HAMILTON BROWN
LARGEST
WORLD
SHOE CO.

\$3.00
\$3.50
\$4.00

19. ábra. Hatásos és fellüño hirdetés (szedés, fototipia és autotipia kombináció). Tervezték és a kisértet sokszorosították egy hirdetésügységárban

later founded by Caslon, resulted in the beautiful and perfect series here shown, and which is now called Cloister. In the development of this letter every care has been taken not only to preserve the strength and beauty of the original but also to keep a perfect gradation of color through all the sizes. How successful has been the effort is shown on the pages following. No attempt has been made to do more than merely show the beauties of this face, as experience has long since shown its great value in every office.

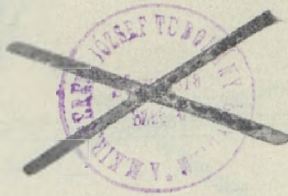
The Cloister Black is cut and
cast upon American Line
by The
American

Type Founders Co.
U. S. America

16. ábra. A nemrég forgalomba hozott „The Cloister Black” nevű betűből szedett reklámhirdetés, melyet a legnagyobb amerikai betűöntőde (The American Type Founders’ Co., Jersey City, Newyork mellett) hazai nyomdájában állítottak elő.

17. ábra. Hirdetés a newyorki „The American” című folyóirat egyik vasárnapi számából. A hirdetés rajzának készítője: Nell Brinkley grafikus, aki a korunkbeli amerikai férfiak és nők elegáns típusait meszerien tudja visszaadni.

Háromszinnyomat színes felvételek után.
Nyomatott Berger és Wirth festékeivel, Budapest.

MODERN GYERMEKKÉPEK-
BEN SPECIALISTA

TISZTELETTEL
FELHIVJUK SZIVES
FIGYELMÉT MÜTERMÜNKRE.

RÉVÉSZ ÉS BIRÓ

BUDAPEST, V. KERÜLET
ALKOTMANY-UTCA 19
TELEFON 113-71

TÖRVÉNYSZÉKI
PALOTÁVAL
SZEMBEN

AKVARELLEK · NAGYÍTÁSOK

Molnár Ferenc
gyerméke

Révész és Biró
műterméből

LEGSZEBB KARÁCSONYI
AJÁNDÉK EGY MŰVÉSZI
FOTOGRAFIA

Biró Lajos
gyerméke

Révész és Biró
műterméből

BUDAPEST

1914-MÁJUS

KÖR

ÁRLAPKIVONATA
KONDOR-SÁMUEL
MAGKERESKEDÉSE
ROZSA-UTCZA · 25

1914

1914

1914

„Cito“ Festékek

mű-, akcidens-
és illusztrációk nyomásához

...

Kimagaslóan fekete,
tisztanyomás és kiadós

...

Gyorsan szárad; miért is
sürgős nyomtatványokhoz
különösen alkalmas

...

Gleitsmann E.T.
Budapest

GROSZ ÉS KALLÓS : BUDAPEST

VIII, RÖKK SZILÁRD-UTCA 18. TELEFON: JÓZSEF 40-02. ALAPITVA 1904

Julius Klinkhardt, Leipzig
betűöntőde és rézléniagyár

Lenning & Hüsing,
Hamburg
Fekete és színes festékek

Maschinenfabrik
Johannisberg G. m. b. H.
Geisenheim am Rhein
Eliámer legkitünőbb gyoraszajtó-
gyár

Ernst Mallinckrodt,
München-Gladbach
könyvkötővásznaq gyára. Külön-
legesség: moleskin (bőrszövet)

L. Berens, Hamburg
villanyerőre berendezett véső-
intézet, rézbatük és metszvények
kézi- és présaranyozáshoz

Bleicherei-, Färberei- und
Appretur-Anstalt Stuttgart
A.-G. Uhingen (Württem-
berg)
Angol és modern könyvkötő-
vásznaq

Karl Wildbrett, Augsburg
valódi bőrpergamentgyár, okleve-
lek, okiratok, szakíthatatlan
függőcédulák részére

Horn & Schneider,
Kötzschenbroda-Dresden
gépgyár

Rom. Scherer A.-G., Luzern
első és leghíresebb fabetűgyár

Josef Anger & Söhne, Wien
Amerikai légelynyomók, vágó-
gépek, lemezollók, aranyozó-
prések, perforálógépek stb.

Münchener Buntpapier-
fabrik G. m. b. H. München
Modern boríték- és előzőkpapírok

J. & K. Sill, Nürnberg
bronzgyár

Walterwerke m. b. H.
Leipzig
Perforáló- és hajlítógép-, lemez-
olló-, kenő- és vágógépgyár

Raktáron tartunk:

Máser-, linoleum-, stereotipia- és
celluloid-lemezeket, cilindropoz-
tót, nemezt, festéket, hengeranya-
got, szedőhajókat, gépeket stb.

T. C.

Van szerencsénk b. tudomására hozni, hogy eddig
VIII, József-körút 9. szám alatt létezett üzletünket
lényegesen megnagyobbítva

VIII, Rökk Szilárd-utca 18

(József-körút 19. szám)

alá helyeztük át. Ezentul dusabb raktárt fogunk
tartani **könyvnyomdák részére** gépek, szerszámok,
hengeranyagok, gépszalagok és **könyvkötészetek**
részére gépek, szerszámok, angol könyvkötői vász-
naq, csikos és jegyzőkönyvi vásznaq, moleskin,
modern előzőkpapírok stb.-ből, úgy hogy a leg-
több megrendelést azonnal raktárunkból elszállítva
intézhettük el. Igyekezni fogunk, hogy azon jó hir-
nevet, amelyet évek során át szolid üzleti elveinkkel
t. vevőinknél szereztünk, magunknak a jövőre is
biztosítsuk. Elvállalunk megbízásokat könyvnyom-
dák és könyvkötészetek teljes berendezésére és
elsőrangú képviseliteink folytán ama kellemes
helyzetben vagyunk, hogy t. megbízóinknak első-
rendű gyártmányok szállítása mellett a legkedve-
zőbb fizetési feltételeket nyújthatjuk.

Teljes tisztelettel

GROSZ ÉS KALLÓS

Budapest, 1913 november havában.

Budapest 1913 november havában.

GROSS ÉS KALLÓS
Teljes tisztelttel

zöb fizetési feltételeket nyújthatjuk.

rendü gyártmányok szállítása mellett a legkedve-
helyzetben vagyunk hogy t megbizónknak első-
elsősorban képviseléseink folytán ama kellemes
dák és könnyvótészetek teljes benedezésére és
biztosítanak Elvállalunk megbizásokat könnyvótom-
t. vevőinknél szeretünk magunknak a jövőre is
nevet, amelyet évek során át szolid üzleti elveinkkel
intéztük el. Igyekezni fogunk hogy azon jó hir-
több megrendelést azonnal taktárunkból elszállítva
modern előképző stb.-ből, úgy hogy a leg-
nak a legbiztosabb jegyzőkönyvi vásznak, molekin,
társaságok, szerszámok, angol könnyvótői vász-
hengertűk, gépszalagok és könnyvótészetek
tartani nyomaték térszere gépek, szerszámok,
alsó h. al. Ezentúl duabb taktár fogunk

lényegesen megnagyobbítva
VIII. Jössel-kötű 9. szám alatt létezett üzletünket
Van szerencsénk b. tudomására hozni, hogy eddig

T. C.

VIII. Rökk Szilárd-utca 18
(Jössel-kötű 19. szám)

Raktáron tartunk:
Műsz. linoleum, stencils, és
collaid-témek, cilindrok,
lól, nemest, leléket, hengertű-
got, zedőhőket, gépeket stb.

Portoráló- és hajlítógép-, Jamer-
olló-, keng- és vágógépek
Leipzig
Walterwerke m. b. H.

proszvár
J. & K. Sill, Nürnberg
Modern borítók- és előképzők
Fabrik G. m. b. H. München
München Buntpapier-

Prések, portorológépek stb.
Gépek, lemezollók, szarvó-
Amerikai téglavomatok, vágó-
Josef Anger & Söhne, Wien
alsó és leghíresebb fabőrtűk
Rom. Scherer A. G., Luzern

gépész
Kötéschnyoda-Dresden
Horn & Schneider,
függőcsuklók, térszere

valódi bőrgyártmányok, olajve-
lők, olajstok, szakállalán-
Karl Wildbrett, Augsburg

vásznak
Angol és modern könnyvótői-
berg)

A.-G. Uningen (Württemberg)
Appretur-Anstalt Stuttgart und
Bleicherei-, Färberei- und

kézi- és présnyomozáshoz
indéket, térszere és mozzanatok
villanyvótőre benedezett vász-
L. Berens, Hamburg

Legezés: molekin (bőrszörvél)
könyvkötészetek gyárt. Kötöl-
München-Gladbach
Ernst Mallinckrodt,

Éliment legkülönböz. gyártású-
Geisenheim am Rhein
Johanniseberg G. m. b. H.
Máscinművelés
Fekete és színes festékek
Hamburg
Leipzig & Hüsing,

Leipzig
Julius Klinckhardt, Leipzig
Kötészet és térszere

A z á l m o k f e j e d e l m e N o v e l l á k

Valahol messze, a kéklő tengerek napsütött ölében, ahol a rózsza is kétszer virít, élt egy hatalmas király, bölcsen uralkodva harcedzett népén.

A király bölcs volt, mint maga a tudás, merész, mint egy libiai párdúc és igazságos, mint Jupiter.

De ennek a hatalmas királynak egy igen-igen nagy baja volt.

A bölcsök bölcse, a bátrak legbátrabbja és az igazságok fejedelme még igen nagyon fiatal volt. Míg más emberszülötténél a huszonnegy tavasz az élet delét, a gyönyörök virányát jelentette, addig ennél az istenek kiválasztott királyánál az ifjuság huszonnegy tavasza csak a szenvedések gondozója lett.

Mert a bölcs, amíg bölcsé lett, keresztül taposott az élet görönggyel, tövissel hintett országútján. Aki ezen az országuton elindult akár barna, akár arany-szinű szőke volt dus haja, akár mosolygó, akár mély-tűzű volt sima homloka alatt két fekete szeme, mire az út végére ért, megritkult, megsűrűkült a dús haj, könnyfátyol feküdt a csillogó szemekre és a sima homlokon barázdát szántott az életnek, a bölcseségnek örök mestere, az idő.

**A szerző
szálat kiadása
Miskolc 1915**

Milliók szeretete övezte körül a bölcsök ifjú királyát, milliók, kik vérüket és testüket egy intésére, egy parancsszavára érette feláldozták volna, milliók, s tán itti volt a baj, a milliókból csak egy kellett volna, aki nem parancsszavára, hanem magatói, a szivétől

WOLLÁK TENŐ

GABONA-,
LISZT-, ERŐ-
TAKARMÁNY-
ÜGYNÖKSÉG

BUDAPEST, V, TŐZSDE.
TÁVIRAT: "FOURRAGE".
TELEFONSZÁM: 171-48

NERGER JÓZSEF ÉS NEJE,
ÖZV. FÁBER JÓZSEFNÉ TISZTE-
LETTEL MEGHIVJÁK NUSIKA ÉS
JÓZSEF GYERMEKEIKNEK 1913. ÉV
NOVEMBER HÓ 9-ÉN, DÉLUTÁN
4 ÓRAKOR AZ ERZSÉBETVÁROSI
RÓM. KAT. TEMPLOMBAN TAR-
TANDÓ ESKÜVŐI ÜNNEPÉLYÉRE

LAKÁSCIM
BUDAPEST
MOSONYI-
UTCZA 30

AZ 1914. ÉVI LEIPZIGI NEMZETKÖZI KÖNYVIPARI ÉS GRAFIKAI KIÁLLITÁS PÁLYÁZATÁNAK MEGTERVEZÉSÉRE KIIRT PÁLYÁZAT EREDMÉNYÉHEZ

I. MELLÉKLET
"NÉHÁNY SZÓ EGY PÁKÁT-
PÁLYÁZAT EREDMÉNYÉHEZ"
TÖMÜ RIKKÜNKHÖZ

unter dem Protektorat Sr. Majestät Königs Friedrich August von Sachsen
Internationale Ausstellung für Buchgewerbe Leipzig 1914
 Mai 1914
 Unter dem Protektorat Sr. Majestät des Königs Friedrich August von Sachsen
Internationale Ausstellung für Buchgewerbe Leipzig 1914

AZ E LAPON BEMUTATOTT PÁLYAMŰVEK SZINEZÉSE

I. Az alap és a marginál levő két sor fekete, a signet fehér, a négy fásor kék, ugyanilyen színű a marginál is, az évszám és hónap arany. E pályamunka díjjal, dícsérettel nem nyert.

II. Alapszín vörös, ugyanolyan színű a két pamacs is, a könyvek zöldszíntűk sárga alapon, az emlékléme körül szíjles keret, valamint a 4. és az 5. sor szürke, egyéb szöveg fehér. Díjjal ez a munka sem nyert.

III. Az 1500 márkás I. díjjal kitüntetett munka, amely azonban nem került kiállításra. Tervezői: Erich Schilling, F. petó és ökö-rató fekete, a kerevonalak közötti hezag zöb. F papír fehér.

IV. Az 1000 márkás II. díjjal kitüntetett munka, tervezője: Karl Müggly. Kerevonalak és figurák vörösek, szöveg fekete.

V. F 750 márkás III. díjjal kitüntetett munka. Szorg Preller munkája. Szöveg, kerevonalak, palásti és könyv karminszínd, az alsómező alapnemes krómsárga, a felső mező sárgafoltos, az alák teste fehér, F papír színe fehér.

VI. A díjazatlan munkák egyike. Szinezése fekete és szürké.

II.

INTERNATIONALE AUSSTELLUNG FÜR BUCHGEWERBE UND GRAPHIK
LEIPZIG 1914
 MAI - OKTOBER
 UNTER DEM PROTEKTORAT SR. MAJESTÄT DES KÖNIGS / FRIEDRICH AUGUST VON SACHSEN

III.

INTERNATIONALE AUSSTELLUNG FÜR BUCHGEWERBE UND GRAPHIK
LEIPZIG 1914
 MAI BIS OKTOBER
 UNTER DEM PROTEKTORAT SR. MAJESTÄT DES KÖNIGS / FRIEDRICH AUGUST VON SACHSEN

IV.

INTERNATIONALE AUSSTELLUNG FÜR BUCHGEWERBE UND GRAPHIK
LEIPZIG 1914
 MAI - OKTOBER
 UNTER DEM PROTEKTORAT SR. MAJESTÄT DES KÖNIGS / FRIEDRICH AUGUST VON SACHSEN

V.

INTERNATIONALE AUSSTELLUNG FÜR BUCHGEWERBE UND GRAPHIK
LEIPZIG 1914
 MAI - OKTOBER
 UNTER DEM PROTEKTORAT SR. MAJESTÄT DES KÖNIGS / FRIEDRICH AUGUST VON SACHSEN

VI.

AZ 1914. ÉVI LEIPZIGI NEMZETKÖZI KÖNYVIPARI ÉS GRAFIKAI KIÁLLTÁS PLAKÁTJÁNAK MEGTERVEZÉSÉRE KIÍRT PÁLYÁZAT EREDMÉNYÉHEZ

II. MELLÉKLET.
„NÉHÁNY SZÓ EGY PLAKÁT-
PÁLYÁZAT EREDMÉNYÉHEZ”
CÍMŰ RIKÚNKHÖZ

INTERNATIONALE AUSSTELLUNG FÜR
BUCHGEWERBE U. GRAPHIK/LEIPZIG
UNTER DER PRÄSIDIATION DER KÖNIGL. FRIEDRICH AUGUST VON SACHSEN
1914 / MAI / OKT.

VII.

AZ E LAPON BEMUTATOTT PLAKÁTOK SZINEZÉSE

VII. A 750 márkás IV. álljal kitüntetett pályamunka, tervezte W. F. Diefike. E plakát színezése: a három fősor szürke, a kis betűs sor okerszínű, a pálmalevelű fekete.

VIII. Fehér papíron fekete betű és dekoráció, a baglyok mellet krómsárga. Mutató a díjat nem nyert pályamunkák közül.

IX. Fehér papíron az első két sor és a két utolsó sor piros, a többi sor fekete. A keret okerszínű, a zászló piszkosvörös.

X. A középsső mezőben levő szöveg, valamint a két madár is fekete, a rozettákat arany színűnek, a többi dísz és szöveg sötétzöld. A díjazatlan munkák egyike.

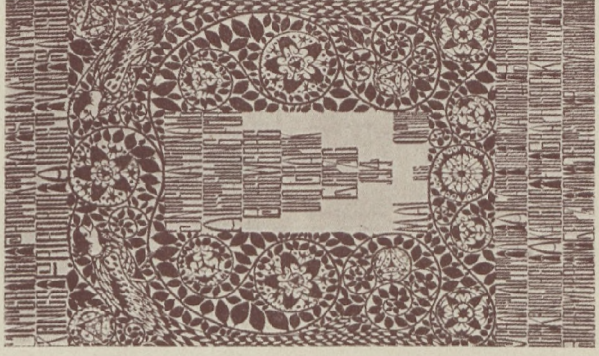
XI. Színezése a 80-as évek oklevelelinek színéire emlékeztet.

XII. Az első álljal kitüntetett pályamunka helyett kivételre elfogadott plakátherv, amelyet a kiállítás igazgatóságának megbízásából Walter Thiemann, az ismert nevű grafikusművész rajzolt. Ennek a plakátnak a színezése a következő: a szöveg és a dekoráció fekete, az alak halja és a fátyla lángra tűzvörös. A papír színe fehér.

VIII.

IX.

X.

XI.

XII.